

8 (051)

კ-733

ს ი ს ა რ ზ ე ლ ბ

ყოველ-თვიური ჟურნალი

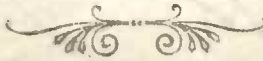
ბოლონია ☆☆☆☆

ბელუტრისტიკა

დრამა ☆☆☆☆

კრიტიკა ☆☆☆

გიგლიომბრაფია

№ 8

ი ს ლ ი ს ი

1920

3 7 0 9 1 5

ს. აბაშელი

მ უ ვ ი ღ ო ზ ი თ

მე ამდენ ხანს ვითმენდი. სანამ შენ მოგისმენდი,
ჩემი გული შენს გულთან მქონდა გადახიდული.
ჩემთვის ჩუმად ვტიროდი და ცრემლს ჩუმად ვიწმენდდი.
გულში ცეცხლი ღვიოდა ციდან. ჩამოზიდული.

ახლა, ვხედავ, შენი გზა მთრდან დაღმა დაეშვა
და მე ღრუბლის სფეროში დაფრჩი განმარტოებით.
აქ სხვა ცეცხლი დაენტო და ფიქრებიც სხვა იშვა:
სიყვარული—ელვავა, სცოცხლობს წუთით, დროებით...

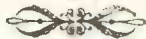
შენმა მოკლე წერილმა, ჩემთვის განაბოძებმა,
დამითალხა გონება და მითხრა სამძიმარი.
მაგრამ ჩემმა ოცნებამ მზე ახალი მოძებნა,
და სულიც გამიბრწყინდა, როგორც ტყე ნაწვიმარი.

ს. აბაშელი

ღამის სარკეში

ჩაჰქრა სანთელი და უნებურად
 ჩამქრალ სინათლეს მეც თან გავეყევი.
 სივრცე დახშული ჩრდილს დაებურა.
 სადღაც ელავდა შუქის ნახევი.
 არ იყო ღამე, არც გათენება.
 აღარც ხმაური და არც სურნელო.
 იყო სიჩუმე და მოსვენება,
 ყოფნა უმიზნო და უზრუნველი.
 დღეთა განვლილთა ქირი და ღხინი
 ორივე ბურუსით იყო მოცული.
 იყო ქვეყანა ვით ბალდახინი
 ჩუმ სასაფლაოს კართან მოსული.
 და თვით სიჩუმე ჩამქრალ სივრცისა
 იყო გოდება და გლოვის მარში.
 აქ უწინდელი სახე მიწისა
 მაგონდებოდა როგორც სიზმარში.
 თითქოს ბურუსში მოსჩანდა შორით
 წამების ჯვარი და აზარფეში.
 ტანჯვის და ღხინის სიმბოლო ორი
 მოსჩანდა მხოლოდ ღამის სარკეში.

ბაბილინა

დ ი ა ნ ა

როგორ არ შემოგხედო! — პირის-პირა ვზივარ და
 აი, ეხლა ისარი შენსკენ გადმომივარდა...
 წაიკითხავ წარწერას: „სიყვარული ძლიერი“,
 ამაოდ არა გვყავხარ მწიგნობარ-მეცნიერი!
 რა უნდა მომხდარიყო? შეიგრიხე ულვაში
 და .. მე აღარ მომიწევს ზღვაოსნობა ურვაში.
 რა უნდა მომხდარიყო? საგულე გაიკეთე
 და... მგონია გესტუმრა სიამე და სიკეთე.
 თუ ულვაშს შეიგრეხავ, ადვილად მიგიხვდები —
 გულუხვ მასპინძელივით ხელგაშლილი მიხვდები;
 თუ საგულეს იფარავ, მე ამასაც გავიგებ --
 ისარი შეინახე, უკან ველარ წავიღებ.
 როგორ არ შემოგხედო, პირის-პირა ვზივარ და
 აი, ეხლაც ისარი შენსკენ გადმომივარდა.

ზ ე ლ ა

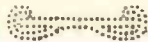
ს ა ნ ი ტ ი ე ს

დღის მგოსანი

*
* *

დღეს უმღერის განთიადის მგოსანი
 ფრთებს ისწორებს კლდეზე გადასაფრენათ,
 ველად დაჰქრის, ვით უძლევი მოვლენა,
 დღეს უმღერის განთიადის მგოსანი!..
 ელავს, ლელავს დიად გრძნობის ფრთოსანი
 და მოუხმობს ცეცხლში გავლით სალხენათ,
 დღეს უმღერის განთიადის მგოსანი,
 ფრთებს ისწორებს კლდეზე გადასაფრენათ!..

მზეს თაიგულს გამოსტაცებს ტრფიალი,
 ნადავლ ოქროს დაურიგებს ქვეყანას,
 მძლე სხივები დაეფრქვევა ყველგანა,
 მზეს თაიგულს გამოსტაცებს ტრფიალი!..
 სიტყვას იტყვის კრძალვით მიწის ტრიალი,
 სხივთ მეჯლისი შეაჩვენებს სატანას,
 მზეს თაიგულს გამოსტაცებს ტრფიალი
 ნადავლ ოქროს დაურიგებს ქვეყანას!..

იასამანი

პაღიასტომთან

სადამოკებით გულჩავარდნილ ოღრო-ჩოღროებს,
 ატალახებულთ და ეკლებით ამობარდნილებს,
 ჩაშავალი მზე თავს დასვეს ურიცხვ კოდოებს,
 ფრთაამართულებს, გესლიანებს, პირწავარდნილებს.

ქვემძრომთა ჯარი გულუბრყვილო სავსე თვალებით
 აეგლისება უნუგეშო ნამორს, ფუტუროს.
 დამფრთხალი იხვი დაეშვება დაფართხალებით,
 რომ თავის საფრთხეს გამალებით შორით უყუროს.

სულს დაღევს მწუხრი მკრთალ სხივების გატოლებით:
 ჩაჰკრება კოშკი, უხურვაზი გაედინება.
 გააპობს ნავი ტბის ზედაპირს გასრიალებით,
 და კაპარქინას ბადეებში ჩაეძინება.

გამონელდება შემდეგ სიცხე, და ქარის ტაში
 წინ დაუდგება ამაყი ტბის ტალღათ მოდენას.
 ამოვა მთვარე ნახევარი ცაზე და ტბაში—
 და გააგრძელებს მზით დაწყებულ დღის წარმოდგენას.

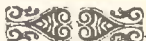
კ. რატიშვილი

დილა ტყეში

ვარსკვლავთ აკიდო ჩაიმარცვლა, ცაში ჩანელდა.
იქ განთიადმა შეამსხვრია სარკმელი ღამის.
თეთრი სიმღერით ცელქი სიო ყურთან ანელდა.
ბრილიანტებად ჩამოვარდა ცვარები ნამის.

ტყეში შეირხა კუნელი და მაგარი რცხილა.
ტოროლამ ზევით შეუსტვინა, ცა გააოცა.
გულ-წმინდა წყაროც აჩანჩქერდა, ხმა მოიცხრილა.
მზემ თვალი უყო კიპაროსებს, შუბლზე აკოცა.

მეცხვარემ ცხვარი ქოფაკებით მთაზე შეშალა
და სალამური ააკვნესა, ქლექი ქალივით.
ნეტარებასთან ტკბილი სევდაც თან ამეშალა
და ამიმღერდა სული ჩემი მზესთან, მთვრალივით...

მარლამ რუხაძე

დღეს ბათომი ვარდებში ზის.

(სახელდახელოთ)

დღეს ბათომი ვარდებში ზის
 დღეს ბათომში ზღვაც კი ცეკვავს;
 შვეების ღმერთი გადმოსულა
 და აღდგომის ზარსა რეკავს!

საქართველოს დროშა მოდის,
 მოთამაშობს თეთრი რაში;
 ზეიშია, ხარობს ერი,
 ისმის „ვაშა“, ისმის ტაში!

ღმერთო ჩემო! ამას რას ვსკვრეტ,
 ცხადია თუ სიზმარია?—
 ჭეშმარიტათ ეს დღე ჩვენთვის
 განახლების ცისკარია!!

7. ივლისი, ბათომი

ქეთო უირუზი

* *

სახლში რომ ვბრუნდებოდი მინდვრით საღამო-ჟამს, მზეს ფერი უკრთებოდა, კვდებოდა და ჩრდილთა წყნარი გალობა მოისმოდა კიდევ.

ჩემს გულში კი უცხო ცელქი ჩიტი ფართხალებდა და გალობდა, რადგან იქ, ტყეში, მოუსვენარ რუის პირად მშვენიერი ქაბუკი ვნახე, ქერა თმიანი და ლურჯ-თვალა.

ყრუ იყო ის ქაბუკი და მოწყენით იჯდა წყლის პირად, არ ვიცი, რადა? მაგრამ ქერა თმა ჰქონდა და ლურჯი, ბავშური თვალები და მოღლილ ქუთუთებს რომ ასწევდა ნელა რუის ტალღების შესახედავით, მძიმე ღრუბელი გაირღვევოდა ხოლმე და ზეცა იცინოდა ცისფერის, ნათელი სიცილით.

არ ვიცი, შეატყო თუ არა, რომ მის დანახვისთანავე ჩემი თვალები ცულ-ლუტისა და ცელქი ნაპერწკლებით აინთენ, ხოლო ურჩი ჩიტი ჩემის გულისა მოუსვენრათ ატოკდა და შორეულ ცისფერ სივრცისკენ გაიწია.

დაღლილი ვბრუნდებოდი მინდვრით სახლში და ქარი ნაღვლიანათ გალობდა, მაგრამ სიხარული თავს დამფარფატებდა ნაზის ფრთითა, რადგან ქაბუკი ვიხილე ქერა თმიანი და დიდრონ ლურჯ-თვალებიანი.

* *

დღეს ჩემი სული შემოდგომის ლეგა ღრუბლებს მოუბურავს და არ ვიცი, იქნება-ლა როდისმე მზე და სიხარული? იქნება-ლა ცა ლაყვარდოვანი, ნაზი, ალერსიანი?

დღეს მე არავინ მიყვარს... და ჩემს გულს რაღაც სუსხიანი გრძნობები ჩხვლეტენ, როგორც შემოდგომის წვიმის წვეთები. სამარის დუმილს შეუკრავს ბაგენი ჩემნი, თვალებს ძილი სწყურია, საუკუნო, გაუღვიძარი.

დღეს მე არავინ მიყვარს... მაგრამ, მგონი, ჩემს სულს არასოდეს უნატრია ასე ძლიერ სიყვარული და ალერსი, ალერსი თბილი, ცხოველმყოფელი.

დღეს მე არავინ მიყვარს... და განუსაზღვრელი შიშის ზარი მიპყრობს მარტო იმ აზრის გამო, რომ, იქნება, მეც არავის ვუყვარდე, — ჩემი გული ობლად ჰფეთქავდეს.

თვალებს ვხუჭავ და ვფიქრობ: თუ ქვეყნად არ არის მეორე გული, რომელიც ჩემთვის ჰფეთქავდეს და არ არის ერთი წყვილი თვალი, მე რომ მეძებდეს — შესდევ, გულო, საუკუნოთ დაიხუკეთ, თვალებო!

*
* *

კ. ს—ს

დღეს დილით, რაწამს მზის ღიმილი შეეხო ზეცას, ჩემს ოთახში ჩიტი შემოჰფრინდა, თავს შემომეველო, დაიქლურტულა და გაჰფრინდა ისევ.

ოჰ, იმ ჩიტმა პაწაწინა საიდუმლო ჩამჩურჩულა, პაწაწა და თან ისე სასიხარულო, რომ ყოველი კუნთი ჩემის სხეულისა ათამაშდა და ატოკდა გიჟურისა და თავშეუკავებელის ცეკვითა.

ჯავრიც არა მაქვს იმისი, რომ წუხელის გაბორცებული ქარი მრისხანეთ ღმუოდა და მეზობლის ბაღში ქოტი გაბმით და გულშემზარავათ ჰკიოდა, უბედურებას უქადდა ვილაცას.

მე ხომ პაწაწა საიდუმლო ვიცი, პაწაწა, მაგრამ სასიხარულო საიდუმლო, რომელიც თუმცა ჰაერშიაც თრთის, ბაღშიაც გაფურჩქნულა, მინდორსაც მოსდებია და ტყესაც, მაგრამ ჩემს გარდა ვერავინ ჰხედავს, მარტო ჩემია სულმთლად!

და არავინ იცის, რად არის დღეს ჩემი ოთახი საფესვი სიხარულითა და ხმაურობით, რად არის, რომ მე დილის რიჟრაჟიდან ვიდრე შუალამემდე სულ ვმღერძი და ქვეშ-ქვეშ ვიცინი ეშმაკურად.

ოჰ, დღეს ჩიტი შემოჰფრინდა ჩემს ოთახში, თავს შემომეველო, შემომეველო და გაჰფრინდა ისევ!

*
* *

მთელ ღამეს ვერ დავხუტე თვალები.

რალაც უცნაური შრიალი არ მაძინებდა, წყნარი, მცურავი, და კიდევ სიცილი, თავშეკავებული და თან მალხაზი.

და ეს ხმაური—მხიარული, მაგრამ იდუმალი, სულს მიღელვებდა და მოიცავდა რბილის, დოღბანდივით გამჭვირვალე სევდითა.

თვალებით ბნელსა და ფიქრით აღსავსე სიშორეს მივჩერებოდი და ვხედავდი, როგორ კობტათ უგზავნიდენ ვილაცას ათრთოლებულ კოცნას კეკლუცი ვარსკვლავები.

მე ნალველი მაწვა და თან შიშიცაა. იქნებ ღამის უცნაურ შრიალის გამო? ან კიდევ მარტოობისაგან?

არ ვიცი!

მთელ ღამეს ვერ დავხუტე თვალები!

მაგრამ დღეს დილით რიჟრაჟმა გამიღიმა ბავშურის, მხიარულის ღიმილით და მე აღარ მეშინიან ღამისა, არც მარტოობის.

ღია სარკმელში გავიხედე და დავინახე მთელი ზღვა იისა, გაუბედავათ და მორცხვათ რომ ამოეყოთ თავი ბალახში.

აი, თურმე რა მიჩვევდა ღამის სიმშვიდეს!

6. ჩხიკვაძე

თ უ ი ლ ი ს ს

ტინის გულ-მკერდით, აღსასრულის ჯვარზე გაკრული,
სისხლით მორწყული, გასრესილი, ცრემლით დაზრული,
დედა-თფილისო! რაოდენჯერ იყავ დამწვარი,
მაგრამ მხნედ იღვა შენი რწმენა — შენი ტაძარი!

შენ ძლევით სდუმდი კლდეთა შორის, კლდეთ გარდაქმნილი,
ვერ გაშინებდა მტერი უნდო, მტერი გახრწნილი,
და წარღვნის ზვირთი თუმც უპოვრად თავს გაწყდებოდა,
შენი მიზანი, შენი გული არა ტყდებოდა.

შენ აიტანე ზიზლი, მტრობა ურიცხვ ტომისა,
შენ შეინახე წინსვლის ჟინი, სული ომისა,
შენ ცრემლით ზარდე სასოება და სიყვარული, —
ქართველის დიდება, მისი მცნება და სიხარული!

და ააფრინე ულოდნელათ შენ არწივები,
და ააფეთქე განახლების შმაგი სხივები,
ზეცას ასმინე ბრძოლის კეკა, ცეცხლის ყივილი
და მით განკურნე შენი სევდა, შენი ტკივილი!

მაგრამ შენს ცისკარს ბორბოტება თვალს ვერ უსწორებს,
სისხლის ნადიმზე მოუწოდებს ისევ ყრუ კორებს:
უნდა დასძიგნოს შოთას წმინდა საკურთხეველი,
სისხლით მოსვაროს საქართველოს ტურფა ტყე-ველი

შენ-კი მხნედ დგებარ, ჩემო ბურჯო, ჩემო თფილისო,
და, შავ ყორნების შავ კლანკებით თუნდ გაისრისო, —
მაინც იმეფებ! შენი სახე არ გაიხრწნება,
სანამ: სიშართლე, სიყვარული, რწმენა იქნება!

სიმონ ჯეჯელი

დახუჭული თვალები

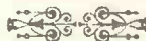
მაგონდება მე კუბო
გუშინ წასვენებული,
თვალს ცრემლებით ვიბუგავ
კაეშანით ვნებული.
ო, რა რიგათ შვენოდა
მკერდი ნაფიქალები,
ოდნაე გამოსჩენოდა
დახუჭული თვალები.
ო, თვალები! თვალები!..
რა მიყვარდა გულითა!
ოდნაე განამკრთალები
სხივით დასუდრულითა.
სიზმარივით მახსოვს დღეს
კუბოში შავ-კავება—
გუშინ სადღაც წაიღეს
ჩემი ტურფა ღვთაება.
საით?—ვერ გამიგია;
სევდის მახრჩობს რკალები
და თვალის წინ მიდგია
დახუჭული თვალები.

დ. ჯავახიშვილი

ღ რ უ ზ ლ მ ბ ი

თეთრი ვით მთის თოვლი, ნათოვი თეთრ ვარდზე,
 თეთრი ვით ქალწულის ქალწული ზმანება—
 მიდიან ღრუბლები, მიჰქრიან ლაჟვარდზე,
 იქ, სადაც არ კვდება სურვილი და ნება.
 მიდიან, დნებიან, ჰქრებიან ლანდებად.
 ღზენით მიჰყვებიან სრბოლას გიჟმაჟურსა.
 ხან ლურჯს ეხვევიან უცხო თეთრ ვარდებად,
 ხან მზის შუქს იჭერენ ცით გამონაჟურსა.
 მიდიან საითკენ? რისთვის, ან რა მხარეს?
 მიდიან, მიჰქრიან სივრცეში, გრილოში.
 ეძებენ ნავთსადგურს, თუ მყუდრო სამარეს
 იქ, განგის ტალღებთან, თუ მღვრიე ნილოსში?
 ამაყ კავკასიონს ვნებით ეხვევიან
 არ ბრწყინავს მყინვარი თეთრად ვით სჩვევია...
 საღამოს ანთებულ კოცონზე იწვიან,
 და მღუმარ მიწისკენ ჟინჯილილებს ისვრიან.
 მიწას წაუკიდეს ცეცხლისა ალები,
 და მასთან იწვიან, აღისფრად დნებიან...
 და სისხლში ჯვარცმულნი და სისხლით მთვრალეები
 ბინდის სიწყნარეში ჰქრებიან, კვდებიან.

ბელესტრისტიკა

დავ. კლდიაშვილი

გაკულას ღორები *)

ს უ რ ა თ ი

ის იყო შარავხით მომავალმა ზენათიმ გზის შესამოკლებლად ღობეზედ გადა-
რება დააპირა და ზედ შესდგა ფეხი, რომ გამწარებით წამოიძახა:

— ღმერთო მომკალი!.. ღმერთო მომკალი! ჩახტა ეზოში და ქაქანით გაენ-
თო ეზოს ყურეში ყოფილ პატარა ბოსტნისაკენ.

— უიმე, უიმე!.. ღმერთო მომკალი!.. პიტია!.. სასიკვდილე პიტია... კიკი-
ლო! კიკილო!.. თქვენ მოუკვდით თქვენ დედას, თქვენ!.. პიტია, კიკილო! კი-
კილო-ო! უცნაური ხმით გაჰკიოდა და თან მირბოდა ზენათი.

ამ ყვირილზედ დაბალ-ბალკონიან სახლიდან გამოვარდა თუთხმეტ-თექვსმეტი
წლის ქალიშვილი, რომელს უკან გამოსდია თმა გაბურძვენილმა, ფეხშიშველა პე-
რანგის ამარა პატარა ბიჭმა.

— რა ამბავია, დედა, რა? იკითხა ქალიშვილმა.

— რა და თქვენი სიკვდილი!.. თქვენი არ გადარჩენა, შვილო, თქვენი არ გა-
დარჩენა!.. თქვენ გოუწყდით თქვენს პატრონს, თქვენ!.. ველარ ხედავთ თქვე გა-
საწყვეტლებო, რომ ამოგვაგდეს. . რომ ერთიანათ ამოგვაგდეს!?. თქვენ გაგიწყდათ
მიწა... მოისპო თქვენი სახელი!.. დაგიდგათ თვალები!.. მიწა დაგეყარათ გასა-
წყვეტლებს, მიწა!—და ამ წყველის წარმოთქმაზედ შეჩერებული ზენათი ისევ ბო-
სტნისაკენ გაიქცა; უკან დედევენა პიტიაც.

— ჰა ტრუბია! ჰა ტრუბია! აყვირდა პატარა ბიჭიც და ამ ძახილზედ სახლის
ყურიდან გამოვარდა შავი, ბანჯგვლიანი ნაგაზი და ესეც ყეფით გავარდა ბოსტნი-
საკენ.

— ჰა ტრუბია, ჰა, ჰა! ყვიროდა ბავში და თან მისდევდა ძაღლს.

ბოსტანში მყოფმა ორმა, ძაღზედ გამხდარმა, ღორმა და ცხვარმა ალბათ

*) ეს სურათი ქვიცნდება შენთხვევით. განახლებულ ხანას ეპატიროება ახალი სურათები, ეს
კარგათ იცის ავტორმა, მაგრამ უთმობს ძხონას და აქვეყნებს თვის ამ მ.რჩნილ ნ.შ.ომაც.

კარგათ იცოდნენ რა ღღესაც დააყენებდა მათ ტრუბია, გაფაციცებით უცმაკურებდნენ პირს პრას, კლაკეს, ნიახურს, ოხრახურს—რაც კი პირს მოხვდებოდა, — შემდეგ ეცნენ ბოსტანის დაბალ რავეს, ტრუბიას შიშით გაღონიერებულებმა შემტერიეს რავის ხმელი წკნელი და გასაქცევით გამზადებულები სამივე შეუდგა შეღმართს ტრუბია ყუფით დაედევნა უკან, დაეწია ერთს, სწვდა გამხმარ კანქში; ღორი აქყვირდა, წაიქცა და კოტრიალ-კოტრიალით ჩამოგორდა ქვევით; ნაგაზი ახლა გაეკიდა მეორეს, დაეწია; ამასაც ჩაასო თავისი ბასრი კბილები კანქში და ესეც აქყვირებული წააქცია და კოტრიალით გადმოუშვა ქვევით; დამთხალი ცხვარი კი საცოდავით ხან იქით მირბოდა, ხან აქეთ, შეშინებული, რომ ძაღლს არ ჩავარდნოდა საკბილავად ტრუბია კი ღორების წვალეებით კმაყოფილდებოდა. დაბოლოს ამასაც მოსწყინდა მათი წვალეობა, გაანება თავი, შესდგა და თავაწეული მისჩგრებოდა კანქებ დასისხლიანებულ პირუტყვებს აღმართს რომ შეუდგინენ.

ზენათი კი ბოსტანში ჩამდგარი დაუცხრომლად ქაქანობდა და გაჰკიოდა რაც ხმა ქონდა გულგახეთქილი, რომ ხედავდა ასე შეუბრალებლად მოსრესილს თავის ნამუშევარს.

— ასე კაცის ამოგდება გაგონილა ქვეყანაზედ?!. თქვენ ამოგივარდათ თქვენი პატრონი... თქვენ ამოგივარდათ თქვენი პატრონი ძირიან ფესვიანად რავარც თქვენ ეს ჩემი ბოსტანი ამომიგდეთ! . აოხრდა თქვენი პატრონი რავარც თქვენ აქაურობა ააოხრეთ! . მოისპო თქვენი პატრონი ისე რავარც ეს ჩემი ნაშრომი მოსპეთ და გააქრეთ!.. ისე გაქრა თქვენი პატრონი .. გაქრა ქვეყნის პირიდან! . თქვენი პატრონი დასწყევლა ჩემმა გამჩენმა.. დასწყევლა და მოსპო მამა ზეციერმა! ყვიროდა ზენათი რაც ძალა და ღონე ქონდა, რომ შეღმართის წვერზედ წამოსკუპებულ ქოხში გაეგონათ მისი გულისწყრომა. რასაკვირველია იქ ესმოდათ მისი ქაქანი, მისი ლანძღვა, წყევლა, მაგრამ პასუხს არავინ აძლევდა და არც არავინ ჩნდებოდა. ეს კიდევ უფრო აბრაზებდა ბრაზმორეულ ადამიანს და მის ლანძღვაგინებას დასარული არ ეძლეოდა.

— ასე არ შეიძლება, გალაჭტიონ, არ შეიძლება, მითქვამს შენტვის! გააღმასებული დაუხვდა ზენათი სამუშევრიდან საღამოს შინ დაბრუნებულ ქმარს.

— არ შეიძლება გეუბნები! რაცხა უნდა იღონო, თვარა ამოგვაგდეს და ეს არის!.. ამოგვაგდეს ერთიანათ!.. ხმა უნდა ამოიღო!.. თუ არა და მითხარი და აღარ შევაკლავ თავს არც ყანასა და არც ბოსტანს... ყველაფერს მივატოვებ!.. იმისათვის ვეწვალო, რომ ოხერ ბაკულას ღორებს შევაქამო ჩემი ნაცოდვილარი?!. ბაკულას ღორების გამოძღომისათვის ვიკლა თავი?! მითხარი, ბატონო, თუ არაფერი გვემეველება, მითხარი და აღარ ვიცოდვილებ! ყველაფერს თავს დავანებებ თუ ბაკულას ღორების საოხრებლათ უნდა გახდეს ჩემი ნამუშევარი!.. მივატოვებ

ყველაფერს და მოსვენებულათ ვიქნები!.. გულის ხეთქას მაინც გადავრჩები! არა, რატომ, რატომ კუჭგამხმარ ბაკულას ღორებს უნდა შევაქამო ჩემი ნაცოდვილარი?!. გაუჩუქდი, გაუჩუმდი .. ნუ გაცემ ხმას!..

— ახირებული ხარ ერთი შენც! წყენით მიუვო გალაქტიონმა,— ვინ გოუჩუმდა, მარა იმ ოხერთან რომ არაფერი გამეწყო! პირადაც წავეკიდე, კაცებიც მივუგზავნე, დავემუქრე ასე გიზამ, ისე გიზამთ-ქვა, მარა სინილისს დაკარგულთან რა გაგივა! დასწყევლა ღმერთმა ის დღე როცა მაგ ოხერი იმ ჯაგებში ჩასახლდა!.. რა მოსვენებულათ ვიყავით!..

— დასწყევლა ღმერთმა, დასწყევლა ღმერთმა ვიძახოთ!.. რამ საშვალემა უნდა ვიხმაროთ თვარა მარტო დასწყევლა ღმერთმას ძახილით ბევრი გაგიკეთდება .. მე გეტყვი საშველი დაგადგება! . ამით არაფერი გვეშველება, ადამიანო, არა, არა!

— მაცალე, ბატონო, ევებ რამე ვიღონო... მაცალე!

— მაცალე, მაცალე— ამას კი ხანია იძ ხი და საქმე თუ ხდება თვარა საშველი არაფერი გვეძლევა!.. როდემდი უნდა იყვეს ასე? ასე რაღა უნდა გადაათელიო კაცმა თავი იმ წუნწკლიანს!.. სულ შენი ბრალია, შენი ბრალი!.. თითქო ერიდები იმ გასაწყვეტლებს!..

— ვინ ერიდება, ერთი შენ კიდევ! გაჯავრებით წამოიძახა გალაქტიონმა— ვინ ერიდება?.. რაში უნდა მოვერიდო მითხარი ერთი!?.

— აბა რაა? სამართალი რაღა ვერ ვიშოვო თუ კი კაცი მოვინდომებ!

— ჰო, სუღში ვიჩივლო?

— ვიჩივლებ აბა!.. მივათრევ ოხერს და მუღრეგს... არაფრით არ დავზოგავ!..

— დიახ, სუღში მიათრევ და დაიმედებული იყავი, რომ შენი სიმართლე გაგამარჯვებინებს, დიახ!.. ვიცი მე სუღის საქმე!.. უნდა გადაჰყვე საჩივარს და ბოლოს, ვინ იცის, რაღა შეგიტრიალებენ ნათელ საქმეს!.. არა, შენ გენაცვალე, თელათ რომ ყველაფერი ამიოხროს, სუღში ფეხს ვერავენ შემადგმევიანებს, ვერა!— გადაწყვეტილებით წარმოსთქვა გალაქტიონმა.— ვიცი მე სუღის ამბავი!.. არა, საქმეს სხვა გზით უნდა შემოუაროთ! დაატანა მან.

— სადაა მერე ეს სხვა გზა? ცხარობდა ზენათი.

— გეუბნები მაცალეთქვა. . მოვიფიქრებ! . ჯერ ვერ გამოვნახე .. მაცალე და გამოვნახე!

— ა ბატონო, გვიცლია და ვნახავთ!.. ვნახავთ! მარა ეს მითქვამს შენთვის, გალაქტიონ, თუ ასე გაგრძელდა, მე ხელს აღარაფერ მოვკიდებ იცოდე!.. რაზედ ვეწვალო... რისთვის ვაკლა ჩემი თავი! . ბაკულას ღორების საძლომის მოსაყვანათ ვიშრომო?..

— რაცხას ვიღონებ, შე ქალო! ვიღონებ, ოღონდ მაცალე!.. საიმედო გზას გამოვნახავ და გადავრჩები მაგ დაწყევლილ მეზობელსაც და შენს წყრომასაც!— ღიმილით დაათვა გალაქტიონმა, — კი, შენ ნუ მომიკვდები!

რამოდენიმე დღის შემდეგ გალაქტიონი დაბა ჰს-ს გაემგზავრა თავის ცოლის ნათესავთან, ალექსანდრე შარაქაძესთან, რომელიც თარჯიმნათ მსახურებდა მაზრის სამართველოში.

დილა იყო, როცა იგი ჩავიდა დაბაში და რადგან ალექსანდრე სახლში აღარ დაუხვდა, სამართველოში მივიდა მასთან.

— ოჰ, გალაქტიონს გაუმარჯოს! გაუმარჯოს გალაქტიონს! მხიარულად შეეგება ყმაწვილი კაცი გალაქტიონს. — საიდან? რა ამბავია, რამ გაგსარჯა?.. ხომ მშვიდობით, კარგათ!..

— გმადლობთ შენი ქირიმე!.. ვართ ღვთით ერთგვართ, თქვენგან დავიწყებული, დაკარგული!.. ვართ რავარც მოგეხსენება საწყალი კაცის ამბავი! მიუგო თავის შებრალებით გალაქტიონმა.

— ზენათი ხომ კარგათა?..

— გმადლობ!.. არის ისე

— რა ხანია არ მინახავს!

— მერე ასე უნდა!.. ნამეტანი დაგვივიწყე, შაშა ჩემო!.. სულ აღარ გაგვიხსენე... მართალია პატარა კაცები ვართ, მარა რაც რომ იყოს, რაც უღირსნი გყავდეთ, მაინც ნათესავეები გყავართ... საწყლები ვართ, მარა ამიტომ კი არ უნდა მოგვიძულოთ თქვენისთანებმა— უფრო უნდა შეგვიბრალოთ და შეგვიწყალოთ ხოლმე!

— ღმერთმა ნუ დაგვიწყოსთ, რას ამბობ შე კაცო!.. აბა კარგათ ხართ?

— გახლავართ!.. ვებრძვით საწყლები ცხოვრებას რაც გაგვეწყობა, მარა რაი, მაინც საწყლათა ვართ და ვიქნებით ჩვენს დღეში!

— რამ გაგასაწყლათ, შე კაი კაცო! მხიარულად მიამახა ალექსანდრემ და ბეჭედ ხელი დაადო.

— საწყლები ვართ, შენი ქირი შემეყაროს, უსაშვალონი აბა რა ვართ! კისაც არ უნდა ჩვენ გვაწუხებს და ჩვენ გვეჯობნის!.. შემთარე არავინ გვყავს! ნაღვლიანათ წარმოსთქვა გალაქტიონმა.

— ვილაცას შეუწუხებიხარ, გალაქტიონ, გეტყობა!.. და ძალიანაც შეუწუხებიხარ, გეტყობა!

— სწორედ მასეა და იმიტომაც მოგაშურე შენი ქირიმე!.. აგერ მობძანდი და მოგახსენებ ყველაფერს! გაიწვია ოთახის თავისუფალ ყურეში ალექსანდრე.

— მართალია უჩემოთაც ბევრი მაწუხებლები გყავს, შაშა, — დაიწყო გალაქტი

ტიონმა, როცა ორივე დასდნენ, ისე რომ მათ მუსაიფს ვერავინ შეუშლიდა — მარა ჩვენთვისაც უნდა შეიწუხო თავი... ღმერთი მოიმადლიერე, ყურადღება მოგვაქციე.. შეგვეწიე! არც ისე შორებლები ვართ, შენი ჭირი შემეყაროს, რომ ჩვენი გასაჭირი არაფრათ მიიმჩნიო!.. მე თუ არა, შენი ნათესავი ქალი, შენი სისხლხორცი მაინც შეიბრალე!.. ერთობ შეწუხებულა, შაშა ჩემო, მეტის-მეტად შეწუხებულა და იმიტომ მოგაშურე!

— თუ კი რამე შემიძლია!..

— კი შეგიძლია!.. რავე არ შეგიძლია!.. შენ თუ არ შეგიძლია აბა ვილას შეუძლია!

— თუ კი მასეა, კი ბატონო... ვინ ოხერი!.. რაშია საქმე?

— სულ უბრალო საქმე შენთვის!

— ჰო!

— ერთი კაცი უნდა შემიშინო!

— რავე?!.. კაცი შეგიშინო?! შეეკითხა გაოცებული ალექსანდრე.

— დიახ!.. ერთი ოხერი, ყოვლად გაფუქებული მეზობელი გამიჩნდა, ის უნდა შემიშინო!

— რა რიგათ, რანაირათ, გალაქტიონ?!.. შეეშინდება ჩემი?!.. სიცინით ეკითხებოდა ალექსანდრე.

— კი შეეშინდება! და უნდა შემიშინო, შაშა!.. შენთვის ეს არაფერი იქნება, ჩვენთვის კი დიდი რამე! ერთი დღე დაკარგო ჩვენთვის — რა უნდა იყვეს შენთვის... ისეც ისე, რომ იმ დღეს ტკბილად გაატარებ და ისიამოვნებ!.. მართალია ჩვენისთანა საწყალი ნათესავი მაწუხებელია, ჩვენზედ უკეთესებს სცნობ და მათთან ხარ გართული, მარა ღმერთი შეგეწევა ჩვენისთანა საწყალს და გაჭირვებულს რომ გადმოხედავთ ხანდისხან!.. ჰო და იმას გთხოვ მიკადრო შენი ღარიბი ნათესავი, მეწვიო ჩემს ღარიბ ოჯახში... ერთი დღე გაატარო ჩემს ქონში!.. შენთვის ეს არაფერი იქნება, ჩემთვის კი დიდათ ეღირება, დიდათ დაფასდება. კუთხე მეზობელი გეიგებს, რომ სულ უპატრონო არ ვყოფილვართ... რომ ჩვენც გვყოლია შემწე და მფარველი. რათ ეღირება ეს ჩვენთვის, ჩემო შაშა!?. ერთხელ მაინც ხომ უნდა ნახო შენი ნათესავი... მოხვალ, ისიამოვნებ, დროს გაატარებ და წამობრძანდები... მე კი ამით ძალიან შემეწევი!

— კი ბატონო, დიდი სიამოვნებით!.. თუ ამაზედ მეტი არაფერია, ეს რა! სიცინით თქვა ალექსანდრემ — სულ აღვილი საქმე ყოფილა!

— შენ არ მომიკვდე სხვა არაფერი... მარა შენთან ერთათ თქვენი სეკრეტარიც მაწვიე, შაშა!

— ჩვენი სეკრეტარი?!.. გაიკვირვა ალექსანდრემ.

— სეკრეტარი!.. უსათუოთ შენთან ერთათ უნდა მაწვიო!

— რუსია, კაცო! ქართული ინჩი-ბინჩი არ იცის!

— უსათუოთ უნდა მაწვიო! მუდარით მიმართა გალაქტიონმა.— შენთან ისიც დინახოს ჩემმა კუთხე-მეზობელმა ჩემს ეზო-ნიადაგზედ!.. გეფიცებით სიამოვნების მეტი არა შეგვხვდებათ რა... სადილს მიირთმევთ, სიამოვნებთ და წამოხდებებით და ეს იქნება!

— კი მარა აქ რაღაც ამბავია! ველარ მოითმინა და ღიმილით უთხრა ალექსანდრემ.— შენ რაღაც სხვა განძრახვა გაქვს!

— არ მოგიკვდეს ჩემი თავი, უფრო დამიჯერებ, არაფერი სხვა გარდა იმისა, რომ თქვენისთანა თვალსაჩინო პირებით თავი დევიფარო მაწუხებელ მეზობლისა-გან!.. თქვენისთანა პირებს რომ ჩემს ქოხში დაგინახავენ იტყვიან, რომ სულ უპატრონოთ არ ვყოფილვართ და მტერი შეშინდება, მოგვერიდება, ისე თამამად ველარ მოგვებდავს!..

— ეს ჩვენი შესაშინებელი კაცი ვინ არი, გამაგებინე ერთი! ეგებ ისეთი იყოს, რომ თავათ შეგვაშინოს იმის მაგივრათ, რომ ჩვენ შევაშინოთ! იცინოდა ალექსანდრე.

— კაცმა რომ შეხედოს მართლადაც შეეშინდება, ისეთი შეხედულობისა!

— ვინაა, რა კაცია, გალაქტიონ!

— მეზობელია ჩემი .. ჩემი მოგვარე!.. ვიყავი ამდენი ხანი, შენ გენაცვალე, ჩემს პაწია კარმიდამოზედ მოსვენებით .. ახლო არავინ მყავდა მეზობლათ... არავის ვაწუხებდი, არავინ მაწუხებდა! ცვხოვრობდი ჩემთვის... მიხაროდა!.. მოგვხსენება რა სარიდალია ახლო მეზობელი და თუ ნამუსს დაშორებული გაგიჩნდა, ხომ გაგიმწარდება ადამიანს სიცოცხლე და ეს არი!.. ასეთი უბედურება მეწია მეც!.. გამიჩნდა მეზობელი ყოვლად გაფუჭებული, სინიდის დაკარგული ადამიანი... ამიკლო, შაშა ჩემო... ამიკლო. აღარა ვართ მისგან!

— ვინაა?

— ისევ ჩემი მოგვარე!.. ამას წინად გამოეყო ძმას... წამოიღო რაღაც ქოხი რგებოდა, ჩადგა ჩემს ზევით ჯაგებში, ისეთ ადგილას რაღა იფიქრებდი თუ იქ როდისმე ადამიანი დასახლდებოდა... ეგ რასაკვირველია მისი საქმეა, ღმერთმა მშვიდობა მისცეს, ჯანდაბაში წასულა, კისერი უტეხია, უარესს ადგილასაც გადაკარგულა, მე არ შევწუხებდი ამისთვის — მარა მისმა მეზობლობამ ამომავდო კაცი, ნამეტან ზარალს მაყენებს, შაშა!.. არა აქვს საქმელი, არა აქვს სასმელი, ყრიან საცოდავათ... ოჯახში, როგორ იცი, ყავს წვრილფეხი, მარა რომ არ ყოლებოდა ერჩია... თავისათვის საქმელი რომ არა აქვს... პირუტყვის რა რიგათ შემოუაროს!.. უყრია მშიერი, შეწუხებული, შიმშილისაგან გამწარებული... ყავს დამწყვრეული

და ეს მშვიერი პირუტყვი კუჭი რომ ეწვისთ ხოლმე ისე ჭყვირდებიან და წკნავიან, რომ იქ დაბლა ჩვენ ვიწვით მათი საცოდაობით ისეთი ხმა მოდის!... გული შეგიწუხდება ადამიანს?.. მარა ეს რაა, უბედურება ის არის ამ შიმშილისაგან გამწარებულებს რომ გამოუშვებენ სამწყროვიდან... მაშინ არი ჩვენი შეწუხება... თავის მახლობლად რას ნახვენ, ეკლისა და ბარძგების მეტი არაფერია... დეემუბიან ჩვენსკენ... ეხოს ყურეში პაწია გვარიანი ბოსტანი გვაქვს... ზენათის ნაკეთებია .. მოაშურებენ პირდაპირ აქეთკენ უსათუოდ! მოვარდებიან და ერთი თვალის დახამამებაში სულ ერთიან გადაჭამენ, გადასისნიან, აღარაფერს დატოვებენ! ჭეტი რომ უბრაგუნო ვერ მოაშორებ ისეთი რალაც დაწყევლილებია—ალბათ შიმშილისაგან რომ გამწარებული არიან. ძალლი მყავს ბედათ იმისთანა, რომ სისხლით შეღებავს ხოლმე და იმისი შიში აქვთ კიდევ, თვარა ჩვენი საშველი არაფრით იქნებოდა!.. ვეხვეწე, ვემუდარე ნუ ამომავდებთქვა, ჩამომაშორე ეს შენი ღორები და ცხვრებითქვა, კაცებიც მიუგზავნე, ეკლესიაზედ ხალხში შეეჩვილე; მარა არ იქმნა, არაფერი არ გამივიდა სულში ვერ წევედი საჩივლელად .. მეშინია! ჯერ საქმეს დასასრული არ მიეცემა, მერე მოწმეების თრევა, მათი ჭმევა-სმევა; ხარჯი, გაცთენა და ბოლოს შეიძლება საქმე ისე შემოგიტრიალონ, რომ ბრალი მე დამდვან, რომ პატარა ბოსტანი მქონებია და საკმარისათ ვერ ძლებიან შიგ იმ ჩემი მეზობლის ღორები!

ალექსანდრემ ამაზედ გულიანად გადიხარხარა

— კი, ადვილათ შესაძლებელია!.. სულში სწორედ ვერ შევალ... ცეცხლივით მეშინია, ამიტომ მოგატანე ახლა შენ .. მეტი გზა არ მაქვს! სხვანაირათ უნდა შემოვუარო საქმეს. თქვენი ერთი ფეხის დაბაკუნება ათას წილად მირჩენია სასამართლოში თრევას და წოწიალს!.. ერთს თვალებს გადმოუბრიალებთ, ხმა მალლა შესძახებთ ისე რომ კანკალს დააწყებინებთ ქე რომ იცით და საქმეც მოგვარდება!.. ჰო და ამიტომ გთხოვთ, რომ თქვენებურათ შემეშინოთ ის ჩემი მაწუხებელი!

— კი მარა რა რიგათ შევაშინოთ, მაინც?.. უჩივი და დავიბაროთ, თუ როგორ? იცინოდა ალექსანდრე.

— არა შენი ჭირიმე, არა!.. მაგდენზედ რაეა გავრჯით!.. თქვენ ოღონდ მობრძანდით ჩემსას, სადლილი მიირთვით—დაგინახონ ჩემსას, დაგინახონ რომ თქვენისთანა კეთილები მყავს მფარველათ და სხვა არაფერი!

— შეშინდება მერე ამით ის შენი მეზობელი?

— კი შეშინდება!.. რას ბრძანებ—თქვენ დაგინახავსთ და სული კოჭებში არ ჩოუვა?!. რას ბრძანებ!

— აბა კარგი... რა კი მასეა! სიცილით წამოიძახა ალექსანდრემ, — ეგ სულ იოლი საქმე ყოფილა!

— მომავალი კვირისათვის უნდა დამავალოთ! . გზის ნუ შეგეშინდებათ... შორი არ არის, გზა კარგია... კრეულაზედ ხიდია ჩატეხილი, მარა ახლა ყველგან მშვენიერი ფონია!.. სულ არ შეწუხდებით, სულ!.. სეკრეტარი უსათუოთ უნდა მაწვიო შენს სულს დავენაცვლე... უსათუოთ!

— ა ბატონო, წამობრძანდი .. ვუთხრათ!

გაიარეს სამართველოს რამოდენიმე ოთახი მოსული ხალხით გაქედილი და შევიდნენ ოთახში, სადაც განიერ მაგიდას უჯდა შუახანის გრძელ-წვერა, თვალზე დაბერილი მოხელე, სამაზრო სამართველოს კანცელარიის უფროსი.

— რა ამბავი? ქართულათ ჰკითხა მან ალექსანდრეს და თვალი გალაქტიონს გადაავლო.

— ვასილ ივანიჩ, ეს გახლავსთ ჩვენებური აზნაური გალაქტიონ ხოსოლია ნი... გთხოვსთ პატივი სცეთ და კვირას ეწვიოთ სადილათ ოჯახში! — რუსულათ უთხრა მას ალექსანდრემ.

ვასილ ივანიჩმა გაკვირვებით მიაშტერდა ალექსანდრეს.

— ჩტო ეტო ზნაჩიტ?! შეჰკითხა მან.

— გთხოვსთ ეწვიოთ სადილათ. სხვა მეტი არაფერი! მიუგო ალექსანდრემ.

— საიდან!.. მე მაგ თვალითაც არსად მინახავს!.. აქ ხრიკი იქნება რაღაც!.. დაიკარგოს იქით! წაილაპარაკა ვასილ ივანიჩმა და ისევ განაგრძო შეწყვეტილი წერა.

— არაფერი ხრიკი არაა, ვასილ ივანიჩ!.. მაგას უნდა, რომ ჩვენ შევეუშინოთ ერთი მისი მაწუხებელი მეზობელი!

— შევეუშინოთ?! გაოცდა სეკრეტარი.

— ჰო! სიცილით უთხრა ალექსანდრემ.

— მერე მე რა საბრთხოებლა მნახა?! რას მიედებ-მოედებით! წამოიძახა მან. გალაქტიონი შიშმა შეიპყრო: ეს კაცი ისე ლაპარაკობდა, რომ უარს ამბობდა ეტყობოდა. მაგრამ ალექსანდრემ ერთი გადმოხედა მას და მერმე თავის მოქნილი ენით დაწვრილებით მოუყვა ვასილ ივანიჩს გალაქტიონის ამბავი იმ გვარათ რომ ეს კიდევ გააცინა გულიანად.

— ნუ ნაპუგაემ ჩორტ ვოზმი, ესლი ტაკ! სიცილით წამოიძახა მან.

გალაქტიონი შეიშმუნა.

— რაო, შაშა... შენი კირიმე? გაუბედავად შეჰკითხა მან ალექსანდრეს.

— თანახმაა... მოდის! მიუგო მან.

— ცაუდით!.. ცაუდით! მხიარულათ უთხრა ვასილ ივანიჩმა.

გახარებულმა გალაქტიონმა დაბლად თავი დაუკრა მადლობის ნიშნად და გახალისებულმა ისევ ალექსანდრეს მიმართა.

— აბა შაშას კი-ი შემეყაროს!.. კვირას მოგვლით უსათუოთ, მიირთმევთ სადილს და წამობძანდებით გინდ იმ სალამოსვე, გინდ დილა ადრიანათ... საქმე არ დაგიბრკოლდებათ! ხვანხვალობდა გალაქტიონი

— ნაპუგაიმ, ნაპუგაიმ! იცინოდა მდივანი, — ოღონდ ღვინო კარგი იქნეს, თორემ ისე ვერ შევაშინებთ!.. ხომ აქვს კარგი ღვინო?

— რაო შენი ქირიმე, რას ბძანებს? იკითხა გალაქტიონმა.

— ღვინო თუ გაქვს კარგიო?

— იცოცხლეთ!.. საუკეთესო ღვინოს მოგართმევთ!.. რომ არ მქონდეს, ვი-შოვი!.. თქვენისთანა პირებს ჩემს ოჯახში დევინახავ და ცუდ რამეს მოგართმევთ, რაფა გეკადრებათ!.. აბა, შაშა, შენი ქირიმე, კვირას უსათუოთ!..

— კარკი... კარკი!.. მოუდის, მოუდის! ბექზედ ხელის დარტყმით უთხრა ვახილი ივანიჩმა გალაქტიონს, რამაც ის კიდევ უფრო გაახარა..

გალაქტიონმა რამოდენიმეჯერ დაბლა თავი დაუკრა, და სახე განათებული ოთახიდან გამოყვა ალექსანდრეს და ისევ მიმართა მას მუდარით:

— შენს სულს ვენაცვალე, შაშა!.. თუ ჩემი ოჯახის სიკეთე გსურს, ა... ახლა დევინახავ!.. არ გადამითქვათ დანაპირები!.. გამხადე შენი საუკუნო მონა-მოსამსახურეთ!

— კი ბატონო, კი!.. გადაწყვეტილია... კვირას უსათუოთ შენთან ვართ!.. შენსას ვქეიფობთ!

— თუ შეგხვდეთ იმისთანა ვინმე, რომ მხარი დაგიშვენოსთ და თქვენი სასიამოვნო იყვეს—ნუ დამარიდებთ წამოიყვანეთ ისიც!.. ერთი სიტყვით ისე მოდით, რომ თქვენდა გულისაჯერათ დრო გაატაროთ, მასპინძლობა კი ჩემს კისერზედ იყოს!.. ისეთი დრო უნდა გაგატარებინოთ, რომ სამახსოვნოთ გექნესთ!.. კი!..

— აბა ჰე, აბა ჰე!.. ჩვენც მაგისათვის მოვემზადებით! მხიარულად უთხრა ალექსანდრემ.

— აბა ახლა მე გავსწევ და აქედანვე შევუდგები თავდარიგს, რომ თქვენდასაკადრისათ დაგიხვდეთ!.. ისე დაგიხვდეთ როგორც თქვენისთანა პატიოსან პირებს შეეფერება!.. აბა ასე შაშას ქირიმე, ასე, შენ გენაცვალე! დასასრული აღარ ეძლეოდა გალაქტიონის მუდარას და ხვეწნას. დაბოლოს როგორც იქმნა გამოემშვიდობა ყმაწვილ კაცს და სიხარულისაგან აფრენილმა, რომ საქმე სასურველად ეწყობოდა, გასწია შინისაკენ.

სახლში დაბრუნებული გალაქტიონი მეორე დღიდანვე შეუდგა კვირისათვის სტუმრების მიღებისათვის თადარიგს. ოჯახში დილიდან სალამომდი მხოლოდ იმის

შესახებ იყო ლაპარაკი თუ რა მოემზადებინათ და როგორ მოეწყოთ ყოველის-ფერი ისე, რომ სტუმრებს სიამოვნებოდათ. არც გალაქტიონს არც ზენათის არა-ფერი არ ეშურებოდათ ამათვის რა კი ამათგან დიდ სიკეთეს გამოელოდნენ. მეზობლობაშიც გაიგეს, რომ ხოსოლიანებისას უცხო სტუმრებს მოელოდნენ კვირისათვის და ყველა დაინტერესდა მათი დანახვით მხოლოდ ბაკულას ღორები და ცხვარი თავისას მინც არ იშლიდნენ და იმ კვირაში ბარე ორჯელ მოინახულეს მათი საყვარელი ზენათას ბოსტანი.

— მაცალეთ, მალე ყველას გაგიჩენთ მუხლებში კანკალს, მალე! იმუქრებოდა გალაქტიონი. — მალე სულ სხვა გუნებაზედ მეყოლებით ყველა!.. დაგიდგებათ თვალები! დაიმედებულად ამბობდა იგი.

სანატრელი კვირაც გათენდა. ზენათის ყველაფერი დამზადებული ქონდა სტუმრებისათვის: ცხვარი, ინდოური, ქათმები, აუარებელი ხაჭაპურები, გომიჯები, ნაშოვნი იყო მშვენიერი წითელი ღვინო. დილიდანვე მომყოლი კაცი აახლეს დაბაში და კიკილო გზაზედ დააყენეს მოდარაჯეთ, რომ ეცნობებია დროზედ ცხენოსან-სტუმრების მოახლოება.

დღე საგანგებო კარგი გათენდა.

ჯერ ადრინაი იყო კიდევ სტუმრები რომ გალაქტიონის ეზოში ჩამოხტნენ, სადაც მათ დიდის მოწიწებით შეეგებნენ გალაქტიონი და ზენათი თავიანთ შვილებით.

რადგან ჯერ წირვა გამოსული არ იყო და ეკლესიაც ახლოს იყო, სტუმრებმა უარი არა სთქვეს ეკლესიაზედ გასვლაზედ, რამაც დიდათ გაახარა მასპინძელი. გალაქტიონი თავათ ეახლა თავის სტუმრებს და მის სიხარულს სამზღვარი არ ქონებია, როცა ხედავდა თუ რა მოწიწებით სალამს აძლევდა მის სტუმრებს ნაწიროვებს ეკლესიის გალავანში გამოთენილი ხალხი.

— ნუ ჩტო პუგაიუტსია! ღიმილით, ხმადაბლა წაულაპარაკა ვასილ ივანიჩმა ალექსანდრეს.

— ალბათ! სიციინითვე მიუგო მან.— ჩვენი მასპინძელი ერთობ მხიარულადაა. . . ალბათ ატყობს! ეშმაკურათ დაატანა მან.

ეკლესიიდან შემატებული კამპანია ჩამოვიდა გალაქტიონისას უცხო სტუმრებს მოემატა ახლოგაზრდა მღვდელი და რამოდენიმე გალაქტიონის მეზობელი

რადგან დღეც ხელს უწყობდა, ეზოშიაც ფართოთ შტო-გაშლილი ცაცხვი იყო, გადაწყვიტეს სუფრა ამ ცაცხვის სასიამოვნო ჩრდილში ვაეშალათ.

ერთ წამში სუფრა აივსო ათასნაირი ნამზადებულობით, ღვინიანი ბოთლებით, პატარ-პატარა ნიტრებით და ჭიქებით. პატარა საზოგადოება მხიარულად შემოუხსნდა სუფრას; ამ მხიარულობას ხელს უწყობდა გალაქტიონის გულუხეობა, ზე-

ნათის თავგადადებული მსახურება და განსაკუთრებით ის მშვენიერი, მართლა და სანაქებო ღვინო, გალაქტიონმა რომ სტუმრებს მიუტანა. სადღეგრძელო სადღეგრძელოზედ ისმებოდა ძალადაუტანებლად, სიამოვნებით, ყველანი უსურვებდნენ მასპინძლებს სიკეთეს, ბედნიერებას, მშვიდობიან ცხოვრებას, მტრის აშორებას და ყოველ მათ შემაწუხებელის დამხობას.

ზენათიც და გალაქტიონიც სიხარულისაგან, რომ ასეთი შროიანი ნადიმი ქონდათ, ცაში დაფრინავდნენ, სიხარულმა უფრო იმატა, როცა მეტის მეტად გამხიარულებულმა ვასილ ივანჩმა, რომელიც უპრაგონათ სკლიდა სტაქანს სტაქანზედ, ზენათისთან, თუმცა ბანცალით, მაგრამ მაინც ითამაშა ლეკური და შემდეგ ჩააცივდა მის გვერდით მჯდომ მოძღვარს და საშველი არ მისცა სანამ ზეზე არ წამოაგდო ლეკურის სათამაშოთ.

— პლიაში პოპინა, ჩორტ ტებია პობერი! ნუ! იძახოდა იგი და ამასთანავე მუშტებს ურტყამდა კისერში მის მეორე გვერდით მჯდომარე ალექსანდრეს, ხან გულში იკრავდა და უშვერი სიტყვებით უთავაზდებოდა. მღვდელმა შემოიკრა თავისი ანაფორის კალთები და ერთი ორი ჩამოუარა. საერთო სიცილს და მხიარულებას დასასრული არ ქონდა. მადლიერმა გალაქტიონმა მადლობის ნიშნათ ხელზედ ემთხვია მოძღვარს, მერვე გადაეხვია ალექსანდრეს და: გულმხურვალედ გადაკოცნა.

სწორედ ამ დროს მოისმა ტრუბიას გამწარებული ყეფა. ზენათი, რომელიც ალექსანდრეს ფეხით იყო მოფთხნილი და ესიყვარულებოდა მას, ამის გაგონებაზედ წამოვარდა ზეზე და ბოსტნისაკენ გადიხედა; აქეთკენ გავარდა კიკილო და რადგან ყეფა არ წყნარდებოდა, აქეთკენვე გაიქცა პიტია, რომელს შემფოთებულმა ზენათიმ გადულაპარაკა:

— პიტია! გადიხედე, შვილო, რა ამბავია!

მაგრამ გადახედვა საჭირო აღარ იყო ამბის გასაგებათ. ცხადი იყო რაც ამბავი იყო ბოსტნიდან ცაცხვისაკენ გიჟურათ მორბოდა ორი ღორი, მათ უკან ორი ცხვარი, მორბოდნენ შურდულივით სადაც სუფრა იყო გაშლილი, უტიფრათ ეცნენ და შევარდნენ სუფრის ქვეშ და თუმცა ყოველ მხრიდან რტყმევით და ცემით უთავაზდებოდნენ, მაგრამ თავგამოდებით, უტიფრათ არ იცვლიდნენ. ფეხს და ფაცურობდნენ, რომ რაც შეიძლებოდა მეტი რამესათვის მოედვათ ტუჩი. ალბათ საქმელების სუნმა გააბრუა და თავდავიწყებამდინ მიიყვანა დამშეული ოთხფეხი და აღარ ერიდებოდნენ აღარც ტრუბიას კბილებს, აღარც იმ ჯოხებს, რომელსაც გალაქტიონთან ერთათ სთავაზობდნენ სტუმრებიც.

ამგვარი ამათი საქციელი თან აკვირვებდა ყველას, თან უზომ სიცილს იწვევდა.

ალექსანდრე იცინოდა ისე გულიანათ, რომ იქაურობას აყრუებდა.

— ა ბატონო, ა!.. შეიძლება ამისთანა ამბავი!?. იძახოდა გამწარებული გალაქტიონი — შეიძლება ამისთანა ამბავი!.. მიშველეთ რამე... ყველას გეხვეწებით დამიხსენით ამ კაცისაგან!.. მეზობელი კი არა ამოხრებელი მტერია ჩემი!.. მიხსენით ამ არაწმინდისაგან! შესჩიოდა იგი ყველას და უმეტესად ვასილ ივანიჩს და ალექსანდრეს.

ამგვარადვე წიაქობდა ზენათიც. ალექსანდრე კი ისევ ხითხითებდა, ხითხითებდა გულიანად.

— ვასილ ივანიჩ, სვინი, ვასილ ივანიჩ! ხა, ხა, ხა! სვინი, სვინი! ჩასძახოდა იგი ვასილ ივანიჩს.

მაგრამ ამას ამ ქვეყნის აღარათფერი ესმოდა ისე იყო მთვრალი და მხოლოდ ლულულულობდა.

— ნუ ტებიო .. სამ სვინია! კჩორტუ!

— მიშველეთ, ერთი ახლა შეუცაცხანოს საკადრისათ... მიშველეთ! ეხვეწებოდა გალაქტიონი ალექსანდრეს.

— რაღას შეუცაცხანებს, ვერ ხედავ შე დალოცვილო, კაცი საიქიოს მიემგზავრება! იცინოდა ალექსანდრე.

— შენ აბა, შენ... მიქენი წყალობა! . თუ ჩემი სიკეთე გსურს დაუფთხე ანგელოზები მაგ უსინიდისოს, მაგ ნამუს დაკარგულს! შაშა, მიშველე! ემუდარებო... და გალაქტიონი.

— გვიშველე შენ სულს დავენაცვლე!.. აღარავართ მაგისაგან... გვიშველე შენი ქირი შემეყაროს! ევლებოდა თავის ნათესავს ზენათი.

— გამოფხიზლდება აგერ და მაშინ, მაშინ! . რა ყოფილა, რა ამბავია ეს... მართლა უცნაურობა რამე არაა?! . რა ნახეს ჩემმა თვალებმა შეუჩერებლად ხითხითებდა ალექსანდრე.

ლორები ერთი ვაი ვაგლახით გადადენეს ეზოს გადაღმა. უგრძნობლად მთვრალი ვასილ ივანიჩი იქვე ცაცხვ ქვეშ გაშლილ ნოხზედ დააწვინეს მოწიწებით, იმის იმედით, რომ ტკბილ ძილის შემდეგ გამოფხიზლებული დეიბარებდა ბაკულას და ცოლ-ქმარის გულის საჯეროთ შესტუქსავდა.

მაგრამ როცა საღამოს მან გამოიღვიძა და ალექსანდრეც მოუყვა თუ რა ამბავი დააწიეს გალაქტიონის ეზოში ბაკულას ლორებმა, მან, ბურანში მყოფმა, ხელის გაქნევით წამოიძახა— ანუ იხ კჩორტუ! და წასვლა იჩქარა და რადგან დაჯინებით მოითხოვდა გამგზავრებას, ცხენებიც მოართვეს და უცხო სტუმრები ისე გამოეთხოვენ მასპინძელს, რომ მათი მაწუხებელი მეზობელი თვალითაც არ დაუნახავთ და სიტყვაც არ გაუციათ მისთვის.

თუმცა ამან ცოცხალი იყოს გული დასწყვიტა ცოლ-ქმარს, მაგრამ ორივე დიდათ კმაყოფილნი იყვნენ, რომ სტუმრებს სანაქებოთ დაუხვდნენ, ასიამოვნეს და იმ იმედით რჩებოდნენ, რომ დღევანდელი დღე თავის გავლენას იქონიებდა წინად დაუბრუნებელ მეზობელზედ.

ამის გამო, თუ სხვა მიზეზით, მართლაც ერთ ხანაზედ ზენათის ბოსტანს შეღავათი მიეცა, შიგ ბაკულას ღორებს ფეხი აღარ შეუდგამთ, შესწყდა წინანდელი ზენათის ქაქანი, ტრუბიას ყეფა, ლანძღვა, გინება რაც ბოსტნიდან მაღლა სერზედ მცხოვრებთ ეგზავნებოდათ. თითქო სასურველი მშვიდობიანობა ჩამოვარდა, იმედი გამართლებულიყოს და ნახმარ საშვალეხას გაეჭრას, ისე გავდა.

ცოლ-ქმარი ხოსოლიანები დიდათ მოხარულნი იყვნენ. მაგრამ სიხარული ხან მოკლე გამოდგა ორიოდ კვირის შემდეგ ღორებმა ისევ განაახლეს თავისი ჩვეულება, ისევ იწყეს ზენათის ბოსტნის აწიოკება და რაც ხანი გადიოდა, თითქო ჯინაზედ, მეტსა და მეტს ზარალს აყენებდნენ, მეტად და მეტად ჯიჯგნიდნენ იქაურობას.

გამწარებულმა გალაქტიონმა თავის მფარველებს მიაშურა.

— რას შვება შენი მეზობლის ღორები? სიცილით კითხა ალექსანდრემ გალაქტიონი რომ დაინახა.— შეშინებულია თუ არა?... კაცო, რა ღორები ყოლია... რა ჯიშისაა თუ ღმერთი გწამს?! ხა, ხა, ხა!

— იცოცხლე იმას თავისი მოუვიდა... და აქამდისინ თქვენი წყალობით ერთობ მოსვენებული ვიყავით... მარა ახლა ისევ...

— ჰო!

— ისევ წინანდებურათ დეიწყეს!.. ამომიგდეს ნაოფლარი! ვერასგზიო ვერ მოვიშორე! ნამეტან ზარალს მაყენებენ, შაშა ჩემო!

— გადუარა შიშმა აბა! გაიცინა ალექსანდრემ.

— უნდა მიშველოთ, შაშა!.. მარა ისე უნდა შეძეწიოთ, რომ სამიდღემჩიოთ ჩამომშორდეს... მაგისტანას სხვანაირათ უნდა მოექცეთ .. რომ გონება დეებნას!

— აბა კიდევ შევაშინოთ... მარა უფრო მაგრათ!

ამ დროს ოთახში ვასილ ივანიჩიკ შემოვიდა.

— ნუ ჩტო,— მიმართა მან გალაქტიონს — ისპუგალის?

— გადუვლია შიშს! რუსულათ მიუგო ალექსანდრემ

— აბა არ შენაგვძლებია შეშინება! გაიცინა ვასილ ივანიჩმა

— ახლა უნდა, რომ სხვანაირათ, უფრო მაგრათ შევაშინოთ!.. უფრო კარგი ღვინით!..

— აბა მაგის მეტი საქმე აღარ გექონია... მაგის მეზობლები ვაშინოთ! წეილაპარაკა ვასილ ივანიჩმა და გაშორდა ამათ.

მეტად გულდაწყვეტილი დაბრუნდა გალაქტიონი შინ, რომ არაფრათ მიიმჩნის მისი შეწუხება მისმა საიმედო პირებმა.

— აბა ამისათვის გავსწიეთ ამდენი ხარჯი, რომ მარტო შეესვათ, შეეთხვლიპათ ყველაფერი და არასფერში გამოგვდგომოდნენ?.. წამოიძახა ზენათიმ, როცა გალაქტიონი მოუყვა თუ როგორ შეხვდნენ მას დაბაში. — იმისათვის გაგვაწვიეს ამდენი ხარჯი, რომ ოხერ ბაკულასაგან ვერ დაგვფარონ?!. აბა რაღა შეუძლიათ მაგათთანა ოხრებს!?. გალაქტიონი კიდევ იმედით იყო მათზედ და ორჯელ-სამჯერ კიდევ მოიარა დაბა და ინახულა ვასილ ივანიჩიცი და ალექსანდრეც; მაგრამ მისთვის არავის სცალოდა, მისთვის თავს არავინ იწუხებდა და როგორც ეტყობოდა მისი პურ მარილიც დაეიწყებას ეძლეოდა.

ახლა ბაკულასთან ერთათ ამათზედაც გული ჯავრით ევსებოდათ გალაქტიონსაც და ზენათისაც.

— მოგიკვდეს ჩემი თავი თუ მაგათზედ, მაგ უნამუსოებზედ ჯავრი არ ვიყარე! რამე არ დავმართე! გულმოსულად წამოიძახა გალაქტიონმა ერთ დღეს ზენათისთან.

— რა უნდა დამართო, ერთი შენ! შეუტია ზენათიმ.

— იმ ჩემ პურ-მარილს წავამწარებ! წავამწარებ ორივეს თუ კაცი ვყოფილვარ!. კაცები, მეგონა, იყვნენ!

— არაფერი ისულელო კილა... არასფერში გეხვიაო, თუ ღმერთი გწამს!.. კმარა ისიც რაც ჩვენს თავზედაა! უთხრა ზენათიმ.

— ჩემს პურ-მარილს წავამწარებ! დაჯინებით განიმეორა გალაქტიონმა. — კი! გულნატკენმა გალაქტიონმა უკანასკნელ ხანებში რამოდენიმეჯერ მოიარა დაბა და ერთ დღეს მაზრის სამართველოშიაც მივიდა ალექსანდრესთან.

— რაღა შეიღობით ბძანდები, შაშა? მიმართა გალაქტიონმა მას.

— ვართ, შენი ჭირიმე!

— ბატონი ვასილ ივანიჩი? ხომ კარგათ არის?

— კარგათ არი .. მარა, გალაქტიონ, გირჩევნია ნუ დვენახვები! ღმილით მიუგო ალექსანდრემ.

— რატომ შენი ჭირიმე?.. საწყენი ჩემგან რა შეხვდა?

— შენგან არა პირადათ... მარა შენ გამოისობით კი!

— რაღა, რაღა შენი ჭირიმე!.. გამაგებინე შენ, გენაცვალე! ღმერთო მომკალი! — შეწუხდა გალაქტიონი. — გამაგებინე შენ გენაცვალე... რა იყო?.. რის თაობაზედ?..

— რის თაობაზედ და შენსას რომ ვიყავით, ვილაცას დანოსი მოუწერია მაზრის უფროსისათვის... უწერია უცნაურათ თუ როგორ დაეთვერით, ნამეტურ ვა-

სილ ივანიჩი, როგორ დაგვერია ღორები, ევირით ღორებში... რომ მთელი სოფლის სასაცილო გაეხდით ვითომ .. რომ უგრძობელი ჩამოატრეის სახლში, რავიცი რამდენი რამე ამისთანები .. ერთი სიტყვით რაც იყო რაც არა... ათასი სისაძაგლე, გადარეული იყო მაზრის უფროსი, დეიბარა ვასილ ივანიჩი და ისეთი დღე დააყენა რომ შენი მოწონებული... სამსახურიდან დათხოვას დეემუქრა თუ კიდევ ამგვარი რამე განმეორდება! აბა!

— ღმერთო მომკალი, ღმერთო მომკალი! გულში მუშტის ცემით ამბობდა გალაქტიონი.

— ჰო და ეს მოხდა შენი მეზობლის შეშინებისათვის! მარა ის კი არ შეგვიშინებია, ჩვენ შეგვაშინეს უფრო, შენ გენაცვალე! სიტყვით თქვა ალექსანდრემ.— სამსახურიდან კაცი დაგიტხოვონ, ეხუმრები შენ?!

— ღმერთო მომკალი! სწუხდა გალაქტიონი—რა ხალხი ვართ, რა ხალხი ვართ?! ყველგან შური!.. ახლა რაი და ამისთანა კეთილები გოუჩნდაო და აღარაფერს ერიდებიან, რომ თქვენი თავი დამიკარგონ!.. ჰმ! რა უნდა ქნა კაცმა, რაობით უნდა იცხოვრო?! ვიცი ვისიც ნამოქმედარია ეს საქმე!.. რაობით დაუმტკიცებ თვარა რალა ლაპარაკი უნდა, რომ იმ ვაჟბატონის, ჩემი მეზობლის, ბაკულის ეშმაკობა... რა ლაპარაკი უნდა! მეტი ვინ იზამდა... ვის რა ენაღვლებოდა თქვენ მყოლებოდით! ქვეყანაზედ შეორე არ მოიძებნება იმდაგვარი ყოვლად წამხდარი, გაფუჭებული, ზნე დაცემული ადამიანი! თავს დავსდებ თუ ეს მისი შტუკა არ არის!.. რაი და ჩემს ჯინაზედ ვითომ!.. ღმერთო მომკალი, თქვენ რატომ შეგვხდათ ჩემი გულისათვის ასეთი უსიამოვნობა, თვარა ის რაც კაცია კი ვიცი!.. შაშა, ვნახავ ერთი ვასილ ივანიჩს!

— რათ გინდა?

— ბოდიშს მაინც მოვიხთი რომ ჩემი გულისათვის ასეთი უსიამოვნობა შეუხდერებიათ!

— აჰ! თავი დაანებე! ის ისეთი გაჯავრებულია, რომ ყველას ჩვენებურს უშვერი სიტყვით იხსენიებს!.. შენც უცნაურს რაცხას გეტყვის, ტყვილა გააღანძღვინებ თავს!.. ამ ერთ ხანაზედ მაინც ეერიდე! ურჩია ალექსანდრემ.

— ღმერთო მომკალი! შეწუხებით, იმეორებდა გალაქტიონი, — ღმერთო მომკალი!.. რა ვქნა!.. მომსპო იმ კაცმა ყოველნაირათ და ეს არის!.. ნეტავი კაცი მაინც იყოს!

ამ დროს ოთახში ვასილ ივანიჩიც შემოვიდა ქალღლებით ხელში და რალაც საქმე მოსთხოვა ალექსანდრეს. გალაქტიონმა მოწიწებით თავი დაბლა დაუკრა, მაგრამ მას არავითარი ყურადღება არ მიუქცევია და როცა მიუხედავად ამისა გალაქტიონმა მაინც მშვიდობა და კარგათ ყოფნა უსურვა, მან წარბებ-შეკვრით წაუღაპარაკა:

— ნუ ვას ვსებ კჩორტუ!.. და რაკი მოთხოვილი საქმეც მიიღო ოთახიდან გავიდა.

გალაქტიონმა მას თვალი გააყოლა და შემდეგ ისევ ალექსანდრეს მიმართა:

— შაშა, ოხერი კაცის გულისათვის ნუ გამრისხავთ თქვენი ჭირიმე!.. ყოველგვარათ ნუ დააჯანბნებთ ჩემს თავს, ჩემს ოჯახს იმ არაწმინდას!.. ამომიგდო, ამომიგდო ნამუშევარი, მადლობა ღმერთს ქონდეს, გოუძღვებთ კიდევ, მარა იმ წყეულის წყალობით თქვენისთანა კეთილები რაფა უნდა მეკარგებოდეს!.. თქვენი იმედით ვიყავი გაღონიერებული და მედგა სული!.. ნუ გამიმეტებთ, შაშა, ნუ დამლუპავთ, ნუ გამაგდებთ განზედ უპატრონოთ!.. გაფიცებთ ყველაფერს!

და ამას ისეთ კილოზედ ეუბნებოდა გალაქტიონი, რომ ალექსანდრესაც კი შეეცოდა იგი და არწმუნებდა, რომ თავის მხიარული სიტყვით ანუგეშებდა, რომ იგი კვლავაც მისი შემწე და დამხმარე იქნებოდა სადაც კი გაუვიდოდა.

სალამოს შინ დაბრუნებული გალაქტიონი კი სიამოვნებით ეუბნებოდა ზენათის.

— იცოცხლე ორთავეს სიმწრის დღე მიჰყენებიათ!.. კი!.. ის რუსი კილამ სამსახურიდანაც დაუთხოვიათ... გამშრალია, წმას არ იღებს... იმ შენ ნათესავსაც ეტყობა კარგათ მოხვედრია... არ ამხელს თელათ თუ არა! იცოცხლე!.. ამით მაინც ვიჯერე გული!.. არ შეარგოთ ჩემი პურ-მარლი ჩემმა გამჩენმა!.. ხომ წავამწარე!..

— არ გაგიგონ, შე უბედურო, თვარა წამწარებას მაშინ იტყვი შენ! უთხრა ზენათიმ.

— გამიგონ, აბა?!. იმათმა სიცოცხლემ? საიდან გამიგებენ? იმის დამწერი ამ ნიადაგზედ აღარ არის—ისეთი კაცი ვიშოვე!.. ნეტავი მეტი რამე შეიძლებოდეს მე ისენი არ დავზოგო და ვერც გამიგებდნენ ვერაფერს!.. ოხრები, ქვეყნის მცარცველები, თავის თავის მეტი არავინ ახსოვთ, არავის ჯავრი აქვთ! დასწყევლა ღმერთმა ყველა, არავისგან საშველი არ არის! ყველა გამლღეტია, ყველა მცარცველია!—გამწარებით ამბობდა გალაქტიონი—ამაზედ ხომ ვიყარე გულის ჯავრი... მოუხდებათ!.. ერთ დღესაც გაწყვეტილან ყველა ვისაც არ ვებრალებით! ყველა ერთ დღესაც გაწყვეტილან!

ი. მჭედლიშვილი

მეოცნებე გოგო

გოგის ავტობიოგრაფია

შინ რო მივედი, მაშინ მომაგონდა, რო მელანია დილით ოთახის ქირა მთხოვა, რომ ფულის სასესხებლად წავედი. ამდროს შემოვიდა კიდევ ჩემთან მე-
ლანია მოწყენილი სახითა და მითხრა:

— იცი, გოგი, საზღვარ გარედ მივდივარ. — გამიკვირდა: მეგონა ოთახის ქი-
რასა მთხოვს მეთქი და იმან კი თავის დანანება დამიწყო, საზღვარ გარედ მივდი-
ვარო.

არ ვიცოდი რათ მანანებდა თავს საზღვარ გარედ წასვლით?

— მაშ თქვენ არა გწყინთ, რომ საზღვარ გარედ მივდივარ? მითხრა სიჩუმის
შემდეგ.

მხოლოდ დაფიქრდი და მერე მიხვდი, ალბად იმ ვილაჯ მდიდარ სტუდენტს
მიჰყავს საღმე მეთქი და ვკითხე დაცინვის კილოთი:

— რომელ საზღვარ გარეთა ბრძანებთ, ქალბატონო? თუ ჩვენი სახელმწიფოს
საზღვარ გარედ, იგი ეხლა ჩაკეტილია მსოფლიო ომის გამო, ხოლო თუ ამ ქა-
ლაქის საზღვარ გარედ, — შესაძლებელია.

— დიახ, ამ ქალაქის საზღვარ გარედ, სთქვა ღიმილით: ჰოო და არ გედარ-
დებო, რო მივდივარ? თანაც მიჩვენა სამგზავრო ყუთები.

დამენანა მართლა. დავლონდი.

მერე ისევ მითხრა:

— გოგო, ერთი სათხოვარი მაქვს თქვენთან.

— ბრძანეთ.

— ჩემს ვასიკას ყური უგდეთ.

— ეგ მის ძიძას მოახსენეთ, მარინეტას! მიუგე მკაცრად.

დიასახლისი სამზარეულოში შევიდა, — გამოეთხოვა მარინეტას, აგნესას; იქ
მცხოვრებ სტუდენტებს, მე, შემდეგ მძინარე ვასიკას პირსჯვარი გადასწერა და
წავიდა. ხოლო მისი ქმარი ალხენად იყო წამოწოლილი ტახტზე და პაპიროხსა
სწევდა.

კარებამდე გავაცილე მელანია. კარებთან მომიბრუნდა, მოდი განშორებისას გაკოცებო, მაგრამ ხელით უარი უთხარი და განვშორდით. უფრო დავლონდი და ვერ მივმხვდარიყავ, რა იყო ეს ყველაფერი.

*
* *

ამის შემდეგ თბილისის მთელი თვემ გაიარა. დამავიწყდა ყველაფერი. უნდა გადავსულიყავ ლალის ფიქრებში, რომ უეცრივ ქალაქის უმთავრეს ქუჩაზე თვალი მოვკარ მელანიას, რომელიც იმ სტუდენტს მისდევდა, „სახლვარ-გარედ“ რომ წაიყვანა.

სახლში რო მივედი, ისიც უკან მომყვა და თავისი ვასიკა ნახა. ვასიკას არც გაეხარდა დედის ნახვა, არც ეწყინა.

ყველანი გვნახა და ისევ მალე წავიდა.

მერე ქმართან მოვიდა სტუმრად.

მერე მოუხშირა ქმართან სტუმრობას და რამდენიმეჯერ ლამეც დარჩა მასთან. ბოლოს სულ გადმოიბარგა ქმართან. ქმარი კი ისევ აღზვინად იყო წამოწოლილი ტახტზე და აბოლებდა პაპიროზს.

სულ როცა გადმოიბარგა ქმართან და ისევ ჩემი დიასახლისი გახდა, შემოვიდა ჩემს ოთახში და მკითხა:

— ჩემ ქმარს ხომ არაფერი უწყენინებია თქვენთვის?

— რომელ ქმარს? მიუგე დაცინვით: თქვენ იმდენი ქმრები გყავთ, რომ ანგარიში ამერევა, თუ სრული გვარი და სახელი არ მითხარით იმისი, რომელზედაც მელაპარაკებით მეთქი.

კიდევ რალაცა უნდა მეთქვა, მაგრამ ამ დროს სრულიად მოულოდნელად შემოვიდა სტეფანე; პროპორშიკების შკოლიდან დათხოვილიყო ერთი დღელამით. ერთმანეთის ნახვა ძალიან გაგვხარდა და მაშინვე წავედით ძველებურად სახეტიალოდ.

ბევრი ვინეტიალეთ. მთელი ქალაქის ქუჩები შემოვიარეთ და რამდენიმეგან აყალ-მაყალიც მოვახდინეთ. ქუჩის მცველი გამოგვეკიდა და გავექცით ლამე გვიწყობდა ხელს, თუმცა ქუჩის მცველი თავს არ გვანებებდა, ალბად იმ მოსაზრებით, რომ ჩვენის დატუსაღებით რაიმე წარმატებას გამოელოდა მთავრობისაგან. ვიწრო და ბნელ ქუჩაში შეუხვით, ისიც უკან მოგვეყვა; მაშინ მიუბრუნდით, ბნელაში ერთი კარგა ჩაფიქვით და ისევ გავიქცით. რომ ქუჩაში ხალხის ყურადღება არ მიგვექცია, უცაბედათ რომელიღაც კაფეში შევცვივდით, მაგრამ, რადგანაც სტეფანე იუნკერი იყო და კაფეში ყოფნის ნება არა ჰქონდა, უკანვე გამოვცვივდით. წინ ისევ ქუჩის მცველი შეგვხვდა. კიდევ გავიქცით. ამ დროს

არეულ ეტლებში დავინახე, ვილაცამ შეანელავა ავტომობილი, რომელშიაც ელექტრონზე გავარჩიე ჩვენი დიასახლისი; ვილაც ბაბორიან კაცს ეჯდა გვერდით. ავტომობილს წინ გადაუდევით, შევაჩერეთ, ზედ შევხტით და შევეხვეწე დიასახლისს, ჩქარა გაგვაქციე, ისევ მალე ჩამოვხტებით, საჭიროა-მეთქი. აქაც აყალმაყალი გამოვიდა, მაგრამ ავტომობილმა გაგვაქროლა. ქალაქის ერთ განაპირა ქუჩაში ჩამოვხტით და მელანიას ღმერთსა ვლოცავდით.

— აქამდე ცუდის თვალთ უყურებდი, სტეფანე, მელანიას და ეხლა კი ძალიან დიდი მადლობელი ვარ მისი.

— რა იყო, ბიჭო, შენც ხომ ტელეფონით არ გაგიცნო?

— ვა, განა შენ ეგრე გაგიცნო?!

— ეგრე გამიცნო მაშ!

— აი დიდება შენთვის ღმერთო! გავიქნიე თავი და შემოვკარ ტაში: ეხლა ხომ ნახე, სტეფანე, ვისთან მიდიოდა ავტომობილით? ეგ სულ ორი დღეა, რაც გამოიცვალა, წინად სხვა ჰყვანდა და იმან „საზღვარ გარედაც“ წაიყვანა.

— ჩემ დროს კიდე ვილაცა მდიდარი სამხედრო პირი ჰყვანდა, სთქვა სტეფანემ.

— კაცო, და განა მაგ ოხერ მდიდრებს არ შეუძლიანთ იშოვნონ ქალი პატროსანი და უფრო ლამაზიც?

— მელანია ულამაზო არ არის, მაგრამ შენ არ იცი, ჩემო კარგო, საქმე სილამაზეში და პატროსნებაში კი არ არის, აქ სულ სხვაა საჭირო. მელანიამ რო ერთხელ ქალაქის განაპირა ბაღებში წაიყვანა, იქ ისეთ ხელოვნურ მიმოხვრას აკეთებდა ხვევნა-კოცნის დროსა, რომ მასთან ერთი წუთით ყოფნა, სხვასთან შედარებით მთელ სიცოცხლესა სჯობდა. ხვევნას, კოცნას, ალერსს და, საზოგადოთ, სქესობრივ ურთი-ერთობას, გარყვნილებას რომ ეძახიან ზოგიერთები, თავისი უკოლა აქვს. რის მაქნისია, თუ ქალი, მზეთ-უნახავიც რომ იყოს, მონაწილეობას არ მიიღებს კაცის ვნებიან ხვევნა-კოცნაში? ამ მხრივ მელანია უმაღლესი ხელოვანია და იმისთვისაც ეტანებიან ყველანი.

— მერე ეგეთი ხელოვანი და ლამაზი ქალი ესეთ უფერულ კაცებს როგორ დასდევს, როგორიც ეგ იყო, ავტომობილში რომ ეჯდა? წინანდელები კიდევ სასაფლაოდან მოსულებსა ჰგვანდნენ.

— ეგ სულ ერთია, ფულები ხომ ბევრი აქვთ?

თავი გავიქნიე და გაჩუმდი.

სტეფანეც გაჩუმდა.

ღამის ორ საათზე მივედით სახლში.

ქურდულად შევედით ოთახში, რომ არავინ გაგვეღვიძებინა, ჩავწექით და გემრიელად ჩავგვიძინა.

დილით სტეფანეზე აღრე გამომეღვიძა და დაუძახე:

— სტეფანე!

— ჰმ...

— გძინავს?

— ჰო.

— რასა ჰხედავ სიზმარში?

— კაზარმას.

— ვინ არიან შიგ?

— თოფები, ხიშტები, ზარბაზნები და ქუქყიანი ჯარის კაცები... ბიქოს, აბა ნახე რამდენი საათია? სთქვა და წამოჯდა ლოვინში.

— რვა არის.

— ვაიმე, ვაიმე, ჩქარა დაუძახე აგნესას, ჩაი დაგვალევინოს, თორემ დამგვიანდება, თან საჩქაროდ დაიწყო ჩაცმა.

აგნესამ ჩვენს უთქმელად შემოიტანა ჩაი.

— რა ძალიანა ჩქარობ სტეფანე, ძაან გინდა ი კაზარმაში წასვლა?

— ჰმ... ბარემაც არ მინდა, მზგრამ..

— ბიქოს, თუ არ გინდა, რა მივარბეინებს!

— აი, მალე შენც წაგიყვანენ და აბა ერთი ვნახოთ, როგორ არ ინდომებ წასვლას. იქნება ისეთი დღე დაგაყენონ, რომ შენი სახელიც დაგავიწყდეს, გვარიც და ლექსების წერაც.

— თუ კი მაგ სიკეთეს მიზამენ და ლექსების წერას დამავიწყებენ, დიდი სიამოვნებით წავალ.

ეგ ერთად ერთი ღირსება გაქვს და ეგეც რომ დაგავიწყონ, რილას მაქნისი იქნები? მითხრა სტეფანემ და ამ დროს იმოდენა ლუკმა ჩაიტენა პირში, რომ ძლივას გადაყლაბა. მას მეორე მიაყოლა და ისიც თრთქმის ხუთ წუთსა ყლაბა.

— სუმთლად ჩავიფხრიწე ყელი! სთქვა საცოდავის კილოთი.

— კაცო და აქ ჩემს ოთახში არ დაიხრჩო, რამოდენა ლუკმებსა ჰყლაბავ! მტრის ოჯახში ხომ არა ხარ?

სტეფანემ გაიცინა და მერე ტაში შემოჰკრა:

— აბა ეხლა მშვიდობით, ჩემო გოგი!

ხელი მაგრა ჩამომართო და გამშორდა.

გაიარა ექვსმა კვირამ.

ვის გიმგზავრიათ უდაბნოში, სადაც მხოლოდ ქარი თარეშობს და მტვერსა ჰხვეტს, სადაც გულ დაღადრული, შიშველი კლდეები დაღრეჯითა დგანან თავ-

მოხდილნი ბუნების რისხვისა და წყრომის ქვეშ? ამნაირ გზაფრობასა ჰგვანდა ჩემი ცხოვრება ექვსი კვირის, განმავლობაში. არც ლალიზე მიფიქრია, აღარც სხვა შემხვედრია ვინმე და გაუბატონოვებულ კერასა ჰგვანდა ჩემი გული ..

ლექციაზე ვიყავი. პროფესორი დიდის-დიდებითა კითხულობდა ლიტერატურაზე ლექციას და, რადგანაც ლიტერატურა ყველასათვის საინტერესოა, ხალხი ბევრი იყო. ღამის თერთმეტის ნახევარზე გათავდა ლექცია — აუარებელმა ხალხმა ტაში დაუკრა ლექტორსა და დაიშალა: ზოგმა თავის სრა-სასახლეს მიაშურა, ზოგმა ჯურღმულიან სარდაფს, ზოგმა საროსკიპო ქუჩასა და ზოგმაც მძებარ პოლიციის განყოფილებას. ყველა წავიდ-წამოვიდა და ისევ მარტო დავრჩი. სახლში წასვლა არ მინდოდა და მოვეყ ხეტიალს. ღამის თორმეტი შესრულდა... ის-ის იყო ვახსენე ლალი, რომ თვალი მოკარ ვიღაც მოსეირნე ქალს, რომელიც მდიდრის მოფსიკა ძაღლს ასეირნებდა სუფთა ჰაერზე. ამან წამართვა ლალიზე ფიქრი.

• მივედი და ვკითხე ბმ ქალს:

— ეს როგორ არის, განა თქვენ ჰყარაულობთ ძაღლს?

— დიახ.

— ჩვენში კი ძაღლები ჰყარაულობენ ადამიანებს. მიკვირს, რო ამ განათლებულ ქვეყანაში ადამიანები ძაღლის როლს ასრულებენ, ძაღლები კი არავისას.

კიდევ ბევრი რამე უნდა მეთქვა, მაგრამ ქუჩის ძაღლებმა მოჰკრეს თვალი სასახლიდან ჩამოყვანილ ძაღლს, წავსივნენ, ასტეხეს ღავლაღვი და აღარაფერი გაიგებოდა. ზოგი ბოხის ხმით ჰყეფდა, ზოგი წვრილი ხმით და ზოგიც დანჯღრეული ხმით, — თითქო იმ ქუჩის ძაღლების ყფაში ისმოდა წყრომა: „ბიჭოს, ქუჩაშიაც ამან უნდა ინავარდოსო“ და იწვედნენ მისკენ, თუმცა პირის ხლებას მაინც ვერა ჰბედავდნენ ძიძის შიშით.

სასახლის ძაღლმა ამაყად გადაირბინა ქუჩა, ბულვარ-ბულვარ გაიქცა ზევით, რაღაცას დაჰსუნა, გადმოირბინა ისევ და დაბრუნდა ძიძასთან. ძიძასთან რო მივიდა, ქუჩელები უფრო წავსივნენ; ერთი მათგანი ყველაზე მეტადა ცხარობდა და ყველაზე უკან კი იდგა.

სასახლის ძაღლმა მიუაღერსა ძიძას, შემდეგ მიუბრუნდა ქუჩელებს და ყველას სათითაოდ დაჰსუნა, იქნებ აღმოჩნდეს ვინმე, გავეარშიყო. ეს პირდაპირ მასხარად აგდება იყო ქუჩელებისა; ყველამ კუდი ამოიძუა და მიიმალნენ გაწბილებულნი. შემდეგ სასახლის ძაღლს ძიძამ ბჭყვრიალა ჯაჭვი შეება და სეირნობით წაიყვანა შინ.

დაფიქრებულმა განვაგრძე გზა.

..ვინ იცის ვფიქრობდი—იქნება ის პატარა ძაღლი ლალისაც არის, რომელიც ასე მიყვარს, რომელზედაც ამდენსა ვფიქრობ, რომელიც ისეთ კეთილ,

მსოფლიო მწიგნობრობაში არ არსებულ ლეგენდათ მიმანია? ვინ იცის: ლალის ის ძალი მთელ ქვეყანას ურჩევნია! ვინ იცის, ძიძას როგორ გაამწარებს ხოლმე ლალი, როდესაც უნებურად ატყენს რამეს?!. მე კი მიყვარს ლალი, მიყვარს ის ადამიანი, რომელიც ძალღებისათვის ადამიანის პიროვნებასა ქირაობს... არა, ლალი ასეთი არ იქნება“!

„აგერა ლალიც! თითქმის ორი თვეა, აღარ მინახავს, როგორც უდაბნოში დაკარგულს ოაზისი. გამოჩნდა იგი, როგორც მწვანე კორდი, სიცოცხლის მჩქეფი წყარო; გაზაფხულის სუფთა ნიაჲმა დამკრა და გული ამქავდა სიყვარულით; მოვიდა ჩემთან, მხარზე ხელი დამადო და მითხრა“: „არა გრცხვენთან, ჩემზე როგორ იფიქრე ეგენი? აი თუ ვტყუი, მოიტა ტუჩებიო“. მაგრამ მითხრა შემდეგ: აქ არა; ქორიანი ადამიანები დაგვინახვენო და შეიფთხრიალა ცაში. მეც ავყე თან; ავცილდით მთვარეს, მხეს, ვარსკვლავებს; თვალი მოგვარ ერთ უზარ-მაზარ ცთომილს, რომელიც ჩვენსკე მოსცურავდა, ლალი ასცდა, ხოლო მე ჩქარა ვერ მოვერიდე და დავეჯახე. ფიქრებიდან გამოვერკვიე და დავინახე ძირს მწოლარე მეფოვე. ტყავში გახვეული დარბაზის კუთხეში მიკუნჭულიყო, ფეხები ტროტუარზე გამოეშალა და გემრიელადა ხვრინავდა. ფეხი ისე გაეჭიმა, თითქო აბრეშუმის საბანი ჰხურავსო. მიველ, ფეხი წაგვარი და უთხარ:

— ადე, გამოიღვიძე!

რასა გდიხარ ამ ყინვაში გარედ? შენ გრძობა არა გაქვს? შენ რო ძუძუსა სწოვდი, იქიდან რძე არ გამოდიოდა? შენ ადამიანი არა ხარ?

— ადე, გამოიღვიძე!

აბა მიიხედ-მოიხედე: შენს მალა, სრა-სასახლეში ბედნიერები გადახვეულან და სტკებთან სიცოცხლით; ცდილობენ, რაც შეიძლება მეტი სიტკბო და სიამოვნება წაიღონ ამ წუთისოფლიდან, სადაც მხოლოდ ორი წუთისთვისა ვართ მოსულები: გაჩენისათვის და სიკვდილისათვის. სასახლეში ძიძებს იქერენ ძალღებისათვის, მილიონებსა ჰხარჯავენ მათზე, დამ-დამობით ცალკე ოთახში აბრეშუმის ლოგინზე აწვენენ თბილად, შენ კი ამ საშინელ ყინვაში ქუჩაში გდიხარ ყელთამდე ჩაფლული ნაგავში და ისე ხვრინავ, თითქო მეტი ბედნიერებისაგან იხრჩობაო...

— ადე, გამოიღვიძე!

ავე; იქით, დიდ თეატრში გენიოსი მღერის მომხიბლავად; ცხოვრების უკუღმართობაა გამოთქმული მის სევდიან ხმებში — შენ კი არ გინდა სმენა ჩიტკბარუნო იმისი მშვენიერი ხმით?..

— ადე, გამოიღვიძე!

ადე! როდემდის უნდა იყო ჩაფლული სიბნელის ქაობში? როდემდის უნდა იყო სხვისა მასხარა, სხვისა ფეხის საწმენდი მწვარი?.. შენმა წინაპრებმა შენ გად-

მოგცეს თავიანთ სამკვიდრებელი ბედი: დაცინვა, ბრმად გდება, მონობის სიძნელე და შენ ეცადე შენი ბედი შეიღებს აღარ გადასცე.

— ადე, გამოიღვიძე!

რაც კაინმა აბელი მოჰკლა, სულ იბრძველ თავისუფლებისათვის და ისევ კი მონები ხართ.

— ადე, გამოიღვიძე!

მეხი კი ჩავარტყი თქვენს მოპოვებულს თავისუფლებას! ისე გძინავს, თითქო ვარდების სარეცელზე წევს და ცხრა მუზა იავ-ნანას ეუბნებაო!..

სახლში რო მივედი, სამი საათი იყო. მოღლილ-მოქანცულს ჰკვდარსავით დამეძინა და ძილში ისევ ვიმეორებდი: ადე, გამოიღვიძე. ხოლო თვითონ რო გამომეღვიძა დილით, მეღანია შემოვიდა ჩემთან ოთანში და მითხრა: ერთი რამე უნდა მოგთავაზო და უარს ნუ მეტყვიო. თურმე რა ყოფილიყო: მისი ქმრისთვის მეტი ბილეთი მიეცათ ამხანაგებს სტუდენტების „სალამოსათვის“ და ერთი მე შემომთავაზა. დიდი სიამოვნებით გამოვართვი და ფულიც გადავიხადე, თუმცა შემომთავაზა.

ეს სალამოები იმართებოდა სტუდენტების სასადილოს დარბაზში სტუდენტებისავე სასარგებლოდ. მართალია ეს სასადილო დარიბ სტუდენტთა და კურსელ ქალთა ხელშესაწყობად იყო, მაგრამ ძალიან ხშირად მდიდარი სტუდენტებიცა და კურსელი ქალებიც დაიარებოდნენ თანასწორობისა და თანაგრძობის ნიშნად. უფრო მეტ სიფხიზლეს იჩენდნენ ამ შემთხვევაში ისევ მდიდარი ქალები, რომელნიც უფრო მისთვის მოდიოდნენ, თვალი გადაევლოთ ახალგაზრდობისათვის და ეჩვენებინათ, ჩვენც თქვენი თანასწორი ამხანაგები ვართო; ისინი სხვა თეატრებშიც დადიოდნენ, სადაც ღარიბებს ადგილი არა ჰქონდათ და სტუდენტების სალამოებზედაც თავს იღებდნენ — დემოკრატიზმდნენ. ამისთანობაში მეტად განთქმული იყო ერთი მდიდარი კურსელი ქალი, რომელსაც ჩემი დიასახლისის სახელი, მეღანია ერქვა; სტუდენტები მას „ამხანაგო“-ს ეძახდნენ და ისიც ყველას უღიმოდა და აგრეთვე „ამხანაგო“-ს ეძახდა ხშირად ის ქალი „სალამოს“ ბილეთებს ჰყიდდა მდიდარ ნაცნობებში, რომელნიც გაცილებით მეტს იხდიდნენ, ვიდრე ღირდა ბილეთი; მეღანიას მით უმეტეს ემარჯვებოდა ეს საქმე და ყისმათიც ჰქონდა, რომ ძალიან ლამაზი იყო და ქალსაც ხომ მეტი იარალი არ უნდა ციხე-სიმაგრის ასაღებად!!

მეღანიაზე ბევრი ლეგენდები დადიოდა, რომლებიც სულ ერთნაირადა თავდებოდნენ: „ეჰ, გათხოვდა კამერგერზეო“.

ამ სალამოების შინაარსი შემდეგი იყო: თავში პატარა საკონცერტო განყოფილება, სადაც წაიკითხავდნენ ლექსებს, იმღერებდნენ რომანსებს, რაშიც ქალები

უფრო მეტ უნარს იჩენდნენ, მით უმეტეს, რომ იმ რომანების სამღერად „სპეციალურად“ საღამოსთვის შეკერილ ტანისამოსში გამოდიოდნენ. გამოვიდოდნენ, გადიმტვრევე-გადმოიმტვრეოდნენ წელში, იწრიპინებდნენ, იწრიპინებდნენ და გათავდებოდა საკონცერტო განყოფილება.

შემდეგ დაუკრავდა სტუდენტების ორკესტრი და დაიწყებოდა ევროპიული ცეკვა. ცეკვასა და ცეკვის შუა, ორკესტრის დასვენების დროს ამღერებდნენ სტუდენტურს, ან ეროვნულ ხალხურ სიმღერებს, ან დასძახებდნენ რაიმე რევოლიუციონურს, მარსელოზას.

ხან და ხან, თუ ვინმე ჩოხიანი გამოჩნდებოდა საღამოზე, სთხოვდნენ ლეკური, ან ნაურული ეთამაშნა. ძალიან უყვარდათ ლეკური, ნამეტან ქალებს.

ხან კიდევ ვინმე სტუდენტი შეხტებოდა სტოლზე და მოჰყვებოდა სასაცილო სცენებს, ანეგდოტებს. ხან და ხან ტფილისელ კინტოს სიტყვა-მახვილობასაც ამბობდნენ ტფილისელი სტუდენტები, რაც ისევ ქალებს მოსწონდათ მეტად. თუ ქართველი მომღერალდ ბიჭები შეიკრიფებოდნენ, კახურსაც ჩაართყამდნენ ხოლმე.

.

მარტოობაში ყელგადაგდებული წავედი საღამოზე. რა წამს მივედი, უცხოელმა ამხანაგებმა მიქათინაურეს ჩოხაზე, კარგი ტანთსაცმელი გაქეთო.

დაიწყა საღამო. შემოდიოდნენ მოპრანჭული ქალები, ბჭყვრიალა ღიღებიანი ბიჭები და სიცილ-ხარხარს ბოლო სარ უჩანდა. აქეთ ოხუნჯობდნენ, იქით არშიყობდნენ და გუგუნებდა ორკესტრი, რომლის გუგუნიც, როგორც ჩამოყრილ ფოთლებს კუდიანი ქარი, ატრიალებდა მოცეკვავეთ... მეც მხიარული მივედი: ამას მივესალმე, იმას წაველაპარაკე პირველში და ბოლოს ისევ მარტო დავრჩი. დავლონდი. სუბთლად გარიყული მათგან, ბუსავით ვიჯექი. მაგრამ დაუკრეს ლეკური და ყველამ ჩემკენ მოიხედა. ყველამ ერთხმადა მთხოვა, მეთამაშა ლეკური, მაგრამ უარზე დავდექ, რადგანაც გუნება არა მქონდა. ბოლოს მოვიდა ვიღაცა ლამაზი ქალი და ძალიანა მთხოვა. ვსთქვი: იქნება ეს არის ლალი, რატომ არ უნდა აუსრულო თხოვნა მეთქი და დავტრიალდი...

გათავებისას ყველამ ტაში დამიკრა. მოვიდა ისევ ის ლამაზი ქალი და მითხრა: კარგად ითამაშეთო. მერე ვკითხე, რა გქვიათ მეთქი და მომიგო: იია.

— წამოდით დაბლა, მითხრა იიამ: სარდაფში ჩავიდეთ, იქა გრილა და კოტა ქარი ამოვიღოთ.

პირველი კარი რომ შევალეთ სარდაფში, იიამ ხელი წამავლო მკლავზე და მკითხა, რა გქვიათო. მეც უთხარი ჩემი სახელი, რომელიც ძან მოეწონა. ისე მოეწონა ჩემი სახელი, რომ ზედ მომეკრა და მითხრა: მაგ მშვენიერ სახელს ისეთი ადამიანი ატარებს, რომ ყოველთვის შეყვარებული იქნებაო. მომიხალერსა.

სუნთქვას მოუმატე და თრთოლვითა ვსთქვი: ნუ თუ ეს მართლა ლალია? იქნება ის არის? იქნება, რასაც აქამდე ვფიქრობდი, მართალი იყო? იქნება ჩემი ფიქრები განხორციელდნენ და გამომეცხადნენ ამ ქალის სახით?.. თქვენ ლალი ხომ არა გქვიანთ, ვკითხე უეცრივ მას:— არა, აკი გითხარით, იია მქვიან. ამ სახელმა გამომადვიდა და დამაღონა მერე რაღაცა ხმაურობას მოვკარე ყური, ავიცქვიტე .. შემეშინდა... ვსთქვი, ხომ არაღვის წაუვიდა გული მარტოკასა მეთქი და უნდა შევვარდნილიყავ იქითა ოთახში; რო იიამ გაიცინა, ხელი წამავლო ხელზე და ისევ ზევით ამიყვანა. მივხედი, რა ამბაჯიც იყო და შევწუხდი. იია იღიმებოდა ჩემს წუხილზე და მეალერსებოდა, ისე გამართო ალერსით, რომ ყველაფერი დამავიწყდა; ისეთი ახლო იდგა ჩემთან, რომ ყველა შურით მიყურებდა. ლორნეტის ძეწკვზე დაუწყე ხელის ცაცუნი, მანაც ჩემი ჩოხის მასრები ხან ამოაწყო, ხან ისევ ჩააწყო და თან ვმუსაიფობდით...

შემდეგ გაჩუმდით. ჩემი ყურადღება გვერდით მსხდომ ორი სტუდენტის ლაპარაკმა მიიპყრო.

— კარგა მახსოვს, ეგ ქალი როგორ მიღიმოდა, მეალერსებოდა და ბოლოს ისე უეცრად შემობრუნა ზურგი, რომ ვერც კი შოვასწარ, გამომშვიდებოდი.

— მეც ეგრე მიყო, მაგრამ ვერ წარმოიდგენ, რა სასიამოვნოა, როცა ეგრე გაწვალებს ქალი! ტკბილია! ხან რო მოგკლავს და ხან ისევ გაგაცოცხლებს!

— გიჟი ხომ არა ხარ, რა სიამოვნება უნდა იყოს მაგაში!

— აბა მაშ რა ფასი აქვს, თუ ქალმა პირველ შეხვედრისათანავე მოგიშვირა ლოყა!..

— ჰო, შენ მაგრე ამბობ, მაგრამ მაგ ქალმა ისეთი თავბრუ დამახვია, რომ ორ კვირას ძილის სახელიც კი დამავიწყდა. როცა პირველად მომიალერსა და დამე გამომშვიდობისას ღმილით ხელი მომიჭირა, ვინ იცის, რეები არ ვიფიქრე? ცოლადაც კი შევირთე ჩემს ფიქრში და ორი ვაჟიშვილიც მეყოლა. მაგრამ მეორე დღეს რომ ვნახე, ვითომ ვერც კი დამინახა, სალამი არ მომცა. მესამე დღეს ისევ მომიბრუნდა, ისევ გამჭთამაშა, ამიშალა საამური ფიქრები—ხან მომკლა, ხან გამაცოცხლა და ბოლოს მითხრა: ჩემ საქმროს თავის დისათვის რეპეტიტორი უნდა, თუ გინდა აიღე, ბევრ ფულს მოვაცემინებო...

— შენ მართალს ამბობ, აგრე იციან... მაგრამ ..

ამ დროს დაიგრიალა სტუდენტების სიმღერამ, რომელსაც შეუერთდნენ მოლაპარაკენი და მეც მივეცი ხანი ისინი მღეროდნენ:

„სცხოვრობდა ერთი კურსელი ქალი,
სცხოვრობდა მდიდრად შუა სართულში,
ბევრ სტუდენტს ჰქონდა იმისკე თვალი,

ბევრს ჩაუვარდა მის ტრფობა გულში.
 ისიც სუყველას ღიმილით ჰკვებდა,
 თავსა იკერდა მათთან ვნებულად,
 ამით სუყველას გულს უკეთებდა,
 ყველაც თავს სთვლიდა შეყვარებულად.
 მით გული გახდა ველივით ღია,
 სადაც ექვებმა შეჰყარეს ჯარი ..
 ბევრმა ღუელში გამოიწვია
 მისთვის თვისი ძმა და მეგობარი.
 მაგრამ უეცრივ მუნ კამერგერი
 გაჩნდა სითლამაც გადმოხვეწილი
 და წაიყვანა ის მშვენიერი,
 ვით ქორმა მტრედი, ზეცამ ცეცილი
 ხოლო სტუდენტნი მას რო ეტრფოდნენ,
 შექუჩდნენ ერთად დღეს მგლოვარესა
 და ერთმანეთსა ეუბნებოდნენ
 თვის საფიქრებელს, სიმწუხარესა“.

გაათავეს სიმღერა. მურე დაუკრეს; კიდევ იცეკვეს. ახლა ანეგდოტები სთქვეს, ამხიარულეს, იოხუნჯეს და დაიშალნენ.

იიას გამოვემშვიდობე და მარტოკა წავედი სახლში. საშინლად მომშვიდა. მინდა შევიდე ლამის ღუქანში, ვიყიდო რამე, მაგრამ ფული არა მაქვს. ამ დროს, ვითომ ფიქრებში იიუ წამომიდგება გვერდით და მეუბნება:

— შედი ღუქანში, იყიდე რამე, მშიერი ხარ

— საფულე სახლში დამავიწყდა, ლალი.

— მე იია მქვიან.

— არა, ლალი გქვიან! ეს სახელი უნდა გერქვას უეჭველად, მატყუებ!

— ჰოო, კარგი ლალი მქვიან, ოღონდ შედი ღუქანში, იყიდე რამე, მშიერი არ დარჩე...

ამდროს უკანიდან შემომესმა ვილაცა ქალის თავხედური ხმა:

— ყმაწვილო კაცო, ყმაწვილო კაცო!

მივიხედე.

მან ისტერიულად გადიხარხარა და გადირბინა ქუჩა.

გაბრაზებულმა დავკარი ფეხი და ისეთი გახურებული წავედი შინა, რომ ვე-
 ლარ ვივრძენ მანძილი გზისა.

სახლში რო მივედი, დავწეკი და დიდხანს, დიდხანს ვფიქრობდი იიაზე, რომელსაც ჩემ ჭკვაში ლალი უწოდებ. მთელი ღამე სულ ფიქრებში გავატარე. ერთი წუთითაც არ დამიძინია. როგორად-ღა არ წარმოვიდგინე იია? როგორი-ღა სახე არ მივეცი მას? არც ერთი ანგელოზი არ მოიპოვება ცაში ისეთი ღამაში და სათნოიანი, როგორადაც ვხატავდი ფიქრებში იიას, ლალი რომ დავარქვი გუნებაში. დილით რო ავდექ ისევ ლალიზე ვფიქრობდი, უნივერსიტეტში რო წაველ, ისევ ლალიზე ვფიქრობდი და პროფესორი რომ შემოვიდა, მაშინაც იმაზე ვფიქრობდი... „წინა ლექციაში ვთქვი, დაიწყო პროფესორმა: რომ, თუ ადამიანი ერთ რამეზე ფიქრობს, იმავე დროს მეორეზე ფიქრი აღარ შეუძლიან“... მეც კვერი დაუკარ პროფესორს: აი, მაგალითად, როგორც მე: როცა იიაზე ვფიქრობ, აღარ შემიძლიან სხვაზე ვიფიქრო. ლექცია რო გათავდება, გავიქცევი იიასთან, ის დილით მომეგებება და მეტყვის: უჰ, როგორ მოწყენილი ვიყავი უთქვენოთაო. ძალიან გამეხარდება, დიდ მადლობას ვეტყვი ამისთვის, მკლავს გაუკეთებ მკლავში და წავიყვან... პროფესორი განაგრძობს: „ჩემის აზრით ყველას ერთნაირად არ შეუძლიან ფიქრი, ოცნება“... ვეთანხმები პროფესორს. აი, მაგალითად, მე, კარგი ფიქრები მაქვს: წავიყვან ლალის შორს, შორს, სადაც ადამიანის ფეხის ხმა არ ისმის, მივისვენებ მკერდზე, მოუალერსებ და დიდხანს მეყოლება ისე. როცა ორივენი გავძლებით აღერსით, ლალი მეტყვის, წამოდი ჩემთან სახლშიო. გზაში მათხვარას ფულს აჩუქებს ლალი; ხურდა რო გამოვლევ, მეტყვის, ხურდა აღარა მაქვს, მომეციო. მეც ამოვიღებ და მივცემ, რადგანაც მე მხოლოდ ხურდა მაქვს ხოლმე... პროფესორი ისევ ლაპარაკობს: „შეგვიძლიან განცდილი წუთები ფიქრით ისევ აღვადგინოთ, ხელმეორეთ განვიცადოთ“... ესეც მართალია! ძალიან კარგა მახსოვს, როგორ ბედნიერი ვიყავი იიასთან წუხელ. სულ მთლად თვალწინ მიდგა მისი სახე, თითქმის ვგრძნობ კიდევ მის მკლავს, თითქმის კვლავ გაცივდი მისი ღიმილით გამოწვეულ სიამოვნებას... მაგრამ თავი გავიქნიე, თითქო გავიბერტყე ფიქრები და გადავწყვიტე, ყური დამეგდო პროფესორისათვის, რომელიც განაგრძობდა: „ვისაც კბილი ამოუგლეჯია“... იია მიმიყვანს თავის სახლში, რომლის მოწყობილებაც ძალიან გამაკვირვებს და ვეტყვი: სწორედ მზეთ-უნახავი ასულის კოშკია მეთქი. იიას გაეხარდება ესა და მომიგებს: იმ კოშკში ერთი მზე-ჭაბუკი შეჰყვა იიასაო. აქ შევაჩერებ და გაუსწორებ: იიას კი არა, ლალისა მეთქი და ისა მკითხავს, რათ გიყვართ აგრე ეგ სახელიო. აუხსნი, რომ ლალი ქართულად მეტის-მეტ ღამაზე, ძვირფასს და ძნელად საშოვარ განძსა ნიშნავს, რომელსაც მხოლოდ დიდი ოკეანების ჯურღმულებში პოულობენ: იმას ესიამოვნება ესე-

თი სიტყვა, ზედ მომესვენება, ანგელოზივით შემომხედავს ქვეიდან თვალებში და ჩამქევრება გულში... „შემდეგ ლექციას წავიკითხავ ტვინზე“ — სტქვა პროფესორმა და წავიდა. მსმენელები აიშალნენ. მეც ავდექი და, გახარებული იმით, რომ ლექცია გათავდა, გავეჩქარე სახლისკენ.

წიგნები დავაწყე. თმები გავისწორე გადავიცვი ჩოხა და გავწიე სტუდენტების სასადილოსაკენ, სადაც ხშირად სადილობდა იია. მივათვალიერე-მოვათვალიერე სასადილოში და ჯერ არ მოსულიყო, მაგრამ კარებისაკენ რო. მივბრუნდი, თვალი მოვკარ. ის-ის იყო მოსულიყო და პალტოს იხდიდა შემოსავალ ოთახში. გული გამეხსნა. გავიქეცი და გზაში ჩავდექი, რომ გამოვლის დროს მივეგებებოდი. გამოიარა და მივესალმე, გამარჯობა ლალი მეთქი. ეს სახელი სრულიად უნებურად წამომცდა; მან გაიარა, ვითომ ვერც კი დამინახა. დავღონდი, მაგრამ იმით დავინუგეშე თავი, რომ ლალი დაუძახე და შესაძლებელია ვერ გაიგო მეთქი. სახე გავიხსენ და გავწიე მისკენ.

— გამარჯობათ, იია, მივეგებე ღიმილით.

იიამ ცივად მოიხედა და სტქვა: გაგიმარჯოთ. მერე ისევ მიბრუნდა. ვილაც უმაწვილისაკენ და მხიარულად დაუწყო ლაპარაკი.

შუბლზე საავდრო ღრუბელივით ვადამეკრა ფიქრი, მჭმუნვარება და ადგილიდან ვეღარ დავძრულიყავ. დიღხან ვიდექი თავდახრილი. შემდეგ გამოვბრუნდი, საჩქაროდ წამოვისხი ნაბადი და წავედი სახლში. შინ რო მივედი, მუხლებზე დავეცი და მოუწოდებდი ჩემი ოცნებით შექმნილ უმანკო ასულს. ლალი! ლალი! სადა ხარ ლალი? მოდი, მომხედე! ჩემ სიცოცხლეში, სულ ამ დღეში ვარ. ცამ სიყვარულით სავსე გული ჩამიღო და სიძულვილის ბოძზე კი მიმაკრა. რაც მე ფეხი ავიდგი, სულ სიყვარულს ვეძებ, რაც მე ენა მაქვს, სულ სიყვარულს მოუწოდებ, თითქო მისთვის ვიყო გაჩენილი და იგი კი არ არსებობდეს. მოდი, მომხედე! ოღონდ მითხარი რამე სანუგეშო, კეთილი, ოღონდ წმინდა სიყვარულით გამომაჩლოდე მშვენიერი ხელი მშვენიერი სახის ღიმილით და კიდევ შემწევეს იმდენი ძალა, გავწყვიტო ჯაჭვი, რომლითაც არის მიბმულ სიყვარულით სავსე ჩემი გული სიძულვილის ბოძზე. მოდი, სადა ხარ? მოდი, მოგელი! მხოლოდ იმისთვის ვიყავ გაჩენილი ქვეყნად, შენ მეძებნე! გძებნე და ვერსადა გპოვე! თუ არა ვცდები და შენი იმედი მართლა მაქვს, გარდმომევლინე, მომანიჭე სიცოცხლე, სარწმუნოება კეთილი კეთილისადმი. ო, ლალი! ლალი! მოდი, მოგელი!

რამდენიმე დღე ვითმინე და აღარ წავედი იიას სანახავად. იმან გაცნობის ღამეს თავისი მისამართი მომცა და ვიცოდი ბინა, სადაც რამდენიმეჯერ მივედი. კიდევ, მაგრამ სახლში არ დამხედა.

ძალიან მომწყურდა მისი ნახვა ბოლოსა და წავედი. გზაში ვფიქრობდი. და ვინ იცის რა არ ვიფიქრე: ისევ ლალი დავარქვი, ვაპატიე ყველაფერი და გაუსულტკბილდი... ფიქრებიდან გამომარჯვია ტელეგრამების გამყიდველ პატარა ბიჭის ყვირილმა, „მეორე რიგის სტუდენტების გაწვევა ჯარშია“ ყვიროდა იგი. სწორედ მეორე რიგისა ვიყავი: ვიყიდე ტელეგრამები, წავიკითხე და მართლაც იწვევდნენ ჯარში სტუდენტებს. საშინლად დამწყდა გული: დავდექი და დავფიქრდი. ფიქრებში ერთი პესიმისტური ლექსიც კი შევთხზე. მერე ვიფიქრე, წავალ ჩემ დარდას და მწუხარებას ლალის შეეჩვივლება, ისიც დაღონდება, მომიალერსებას და მანუგეშებს რამეს; იმედით წავალ ომში, რადგანაც წინ სიყვარული გამიძღვება და იქნება იმან გადამარჩინოს მეთქი. გულზე მომეშო და გაბედულად წავედი. ამ ფიქრით ლალისაკენ, იიას რომ ეძახდნენ სინამდვილეში.

დავრეკე ზარი.

მოსამსახურე გამოვიდა.

— ლალი სახლშია?

— აქ ლალი არავინა სცხოვრობს.

— ლალი კი არა, უკაცრავად, იია, იია!

— იია კი ჰო! აქა სცხოვრობს.

— დაუძახეთ.

— მიბრძანდით, აი მისი ოთახი.

დაუკითხავად შევალე კარი და უცხად შევკრთი, როდესაც ორი არსება საჩქაროდ განშორდა ერთმანეთს.

თავი დავღუნე და სალამის მაგიერ ბოდიში მოვიხადე.

— რა საქმე გქონდათ, გოგი, დღეს არა მცალიან, მითხრა. იიამ.

— უკაცრავად! კიდევ მოვიხადე ბოდიში და გამოვბრუნდი.

ტელეგრამა ისევ გავშალე, მეორედ წავიკითხე სტუდენტების გაწვევა და ჩემ სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა. საშინლად გამწოა ომისაკენ. ეხლა ნება მაქვს მონობას თავი დავანებო, აღარავითარ კანონებს, არც ბუნებისას, არც ადამიანებისაგან შექმნილს აღარ დავემორჩილო, არავის წინ თავი აღარ დავიმდაბლო და საკუთარის მკლავით გავიდე ბრძოლად. ო, როგორ მინდა ადამიანების სისხლი და მათი სისხლით მორწყვა იმ დედამიწისა, რომელზედაც ისინი დადიან. წავალ ბრძოლაში და მათ ტუჩებს, რომლითაც უნამუსოდ იკოცნებიან, ყორნებს ვაკორტინებ, ხოლო ძვლებს, რომლითაც იმაგრებენ სიბინძურით სავსე სხეულს, ძაღლებსა და მგლებს ვახვრევენებ. მიწით ამოუვსებ ყურებს, რომლითაც არაფერს იგებენ გარყვნილი ხვევნა-კოცნის დროს!..

*
* *

გამოვცხადლით გაწვეულნი. შეგვამოწმეს ექიმებმა. მიმიღეს. მესამე დღეს წავიყვანეს კაზარმაში, სადაც გვასწავლიდნენ სამხედრო ხელოვნებას და საიდანაც პრაპორშჩიკები უნდა გამოუსულიყავით:

მწყემსობა სულ თოფით გავატარე და ისეთი სროლა ვიცოდი, რომ ცალი არა მყავდა მწყემსებში. მწყემსობაში ბიჭები სანაძლეოზე ხან ყვავებს ვესროდით ტყვიას, ხან კაკაკებს და ხანაც შროშნებს, როდესაც რქაზე ეჯდა ხოლმე ძროხას. ერთხელ ჩემ მწყემს თითებზე კვერცხი დავასმეინე, ვესროლე, კვერცხი დავამსხვრეინე ტყვიასა და მწყემსი სრულიად უვნებლად დარჩა. ამისთანა მსროლელი მოვეყე კაზარმაში, სადაც სროლას ასწავლიდნენ. რა წამს თოფი გვასროლინეს, ყურადღება მივიქციე უფროსისა. ვარჯიშობის დროს ყველაფერში პრიზი მივიღე, მხოლოდ ის იყო ჩემი უბედურება, რომ მავიწყდებოდა, დროზე მიმეცა სალამი უფროსებისთვის. ამისთვის შენიშვნებს მაძლევდნენ მუდამ.

როგორც იყო, გაკურდა ოთხი თვე. ამ ხნის განმავლობაში სულ კაზარმაში ვიყავი გამომწყვდეული, გარედ არ გამოვსულვარ, კაზარმაშიც არავინ მომიგონა და, თითქო თავიც კაზარმად იქცაო, ლალიზე ფიქრს აღარ შემოუხედნია. სულ დამავიწყდა ჩემი წარსული ცხოვრება. თითქო ჩემს ცხოვრებაში ახალი სტილი იწყებოდა, თითქო სუმთლად ვიცვლებოდი, ახლად ვიზადებოდი. მაგრამ ამას არა ვგრძნობდი, ასე მხოლოდ მეგონა და ნამდვილად კი ჩემ თავს მსხვერპლად ვამზადებდი, ყველაფერს ვამშვიდობებდი, ხოლო არა წუხილით, არამედ სიხარულით. ისეთი გუნება მიხდებოდა, თითქო ამის ვალი ემართა ამ ქვეყნისა, მოიხადა და დამშვიდობებული მიდის იქიდანაო... მართლა მეტის-მეტი დამშვიდებული და გულგრილი ვიყავი.

პრაპორშჩიკი გავხდი. იუნკრობაში მეჯავრებოდა სალმის მიცემა და პრაპორშჩიკობაში უარესად. მე რომ წამდაუწუმ დამაყენებდნენ იუნკრობის დროს, რატომ სალამი არ მოგვეციო, არ დავიხსომე: არც არავის ვაძლევდი სალამსა და არც არავის ვაძულვებდი, სალამი მომეცი მეთქი...

პრაპორშჩიკის ფორმით წავედი სტუდენტების სასადილოში. ნაცნობები აღარავინ იყო. მხოლოდ ისევ ის ქალები ვნახე, წინად რომ ვხედავდი. სტუდენტები, ვინც იყვნენ, სულ ახალგაზდები იყვნენ, უწლოვანოები და ნაცნობი რომ ველარავინ ვნახე, გულცივად გამოვბრუნდი უკან.

გზაში ის ქართველი სტუდენტი შემხვდა, ქუჩის ქალი რომ გამაცნო, ჩემი ცოლიაო და მითხრა: ამაღამ ჩემთან მოდი, პატარა ღვინო მაქვს; სტუმრები მეყოლებიან, დრო გავატაროთო. მისამართი მითხრა და, რა საკვირველია, დიდის სიამოვნებით დავთანხმდი...

დაღამდა. წასვლის დრო მოვიდა. ეტლით წავედი. გუნებაში, ვითომ აღარა მცხვენიან იმ სტუდენტის ცოლისა, ღამე რომ მეუბნებოდა უმთავრეს ქუჩაზე, წამოდი ჩემთან, გაგათბობო; ვითომ თამადათაც ამომირჩიეს და შესანიშნავ სადღეგრძელოებს ვამბობ. ავიღე ჭიქა და ვსტევი:

რომ დაჰპატიოოს კაცმა კაცს,
დასვას და ანადიმოსა,
დარაის კაბა ჩააცვას.
და ცხენსა შესვას სპილოსა,
სუყველა მუქთად ჩაივლის,
თუ კი არ დავლევთ ღვინოსა!

ეს მხოლოდ პირველი, განყენებული სადღეგრძელო იყო. სულ გამოვცალე და ისევ გავავსე ჭიქა. მეორე სადღეგრძელოც განყენებული ავიღე, რადგანაც მინდოდა მეტი გამოსულიყო სადღეგრძელოები, რომ მეტი დამეღია, რომ კარგად გამოვმთვრალიყავ. მეორედ ავიღე ჭიქა და შევძახე იქ მყოფ ქალებსა და ვაჟებს:

დღეს თუ არა, ხვალზეთ ხომ
ყველა უნდა დავიხოცნეთ...
მანამდის კი ძმები ვიყვნეთ,
ღვინო ვსვათ და სმას არ მოვცდეთ!

ტაში დამიკრეს ღამაზად თქმისთვისა და ჩემს ეშმაკობას კი ვერ მიმხვდარიყვნენ. მესამედ ავიღე ჭიქა და ისევ განყენებული სადღეგრძელო დავიწყე:

დავლიოთ ღვინო, დავლიოთ,
ათასჯერ, განა თითოდა!
რომ გავჩენილვართ ამ ქვეყნად,—
სალხინოდ, სანადიმოდა.
ან რატომ არა! რას გვარგებს
მხოლოდ დიდ აზრთა თბრობანი,
ვის გაუგია სიმართლე,
ვისა აქვს მისი ცნობანი?
ქეშმარიტებაც ამ ქვეყნად
მოკული არის ბნელითა,
ვერც დავინახავთ თვალებით,
ვერც მივაწვდებით ხელითა.
ამიტომ ღვინო დავლიოთ,

ათასჯერ, განა თითოდა!
რომ გავჩენილვართ ამ ქვეყნად—
სალხინოდ, სანადიმოთა!

ყველამ ტაში დამიკრა. მხოლოდ მასპინძელმა გამიგო ეშმაკობა, გაფარჩხა ხელები და სთქვა: შენ სულ განყენებულ სადღეგრძელოებში გამომიცილი ე ღვინოსა და ჩვენ უდღეგრძელოდ დავრჩებითო. მიუბრუნდი და უთხარი: განა ეგრე ცოტა ღვინო გაქვს მეთქი, და ამდროს მიმიყვანა კიდევ ეტლმა დანიშნულ ადგილს. ფიქრებიდან გამოვედი. გავისტუმრე ეტლი. შევედი სახლში. მოვძებნე მცამეტე ბინა. დავრეკე ზარი. ვილაცა ლამაზმა, კარგად მორთულმა ქალმა გამიღო კარი და, რო დამინახა, თითქო დიდი ხნის ნაცნობიაო, მხიარულის ღიმილით მითხრა: მობრძანდით, მობრძანდითო. მივედი. შინელი გავიხადე. ოთახში მხიარული ხმაურობა ისმოდა. უცნობმა ქალმა ხელი ჩამომართო, მერე შემიყვანა ოთახში და ყველანი გამაცნო.

— დაბრძანდით, — მითხრა.

დავჯექ. სულ ქალები იყვნენ. გარს შემომეხვივნენ: ზოგი წინ დამიჯდა, ზოგი გვერდითა, ზოგიც თავს დამადგა და დამაყარეს კითხვები:

— თქვენ სტუდენტი ხართ?

— არა!

— როგორ არა, კარგად მახსოვს, თქვენ სტუდენტი ხართ.

— მე კი ვამბობ, არა!

— როგორ არა, ჩემი ერთი ნაცნობი თქვენთან ერთად დადიოდა უნივერსიტეტში.

— მაინც არა ვარ სტუდენტი.

— ღმერთმანი სტუდენტი ხართ, რათა მაღავთ, განა სტუდენტობა სათაკილოა?

— სტუდენტობა სათაკილო არ არის, მაგრამ მაინც არა ვარ სტუდენტი.

— მაშ რა ხართ, თუ არა სტუდენტი?

— მე გახლავართ პროპორშიკი.

ამაზე ყველას გაეცინა. მერე აუხსენი მათ, რომ ერთ დროს სტუდენტი ვიყავი, მაგრამ ეხლა მხოლოდ უბრალო პროპორშიკი ვარ და სხვა არაფერი.

— მახსოვს, თქვენ ჩოხაში დადიოდით ხოლმე.

— დიახ, მეც მახსოვს, ჩოხაში დადიოდით ხოლმე. კაი დრო იყო, მაგრამ ღმერთმა დაიფაროს წარსულის დაბრუნება.

— რათა, განა ისეთი ცუდი წარსული გაქვთ?

— ცუდი არ იყო, მაგრამ რაღაცა სიზმრები მჭირდა; მერე კინალამ ერთი

ავადმყოფობა არ შემეყარა; ეს ავადმყოფობა სტუდენტების სასადილოდან მემუქრებოდა; მას სახელად ჰქვია...

— განა ავადმყოფობაა სიყვარული? გამაწყვეტინა ერთმა; რომელიც ყველაზე მეტად მიმიხვდა ლაპარაკს: მე კი ვაპირებდი თქვენს შეყვარებას, — დაუმატა ბოლოს მან.

— დიახ, უფროხილდით თავს! ეგ ძნელი ავადმყოფობაა, მით უმეტეს, თუ თქვენ გახდებით ავად, ხოლო თუ თქვენ გახადეთ ვინმე ავად, თქვენთვის არ არის საშიში, თუმცა შესაძლებელია თქვენვე გაგიხდეთ მოსარჩენი. ამაზე ერთი ანდაზაა ჩვენში: მორიელის ნაკებენს მორიელივე მოარჩენსო...

— ვითამაშოთ რამე. დაიძახა ერთმა.

— ვითამაშოთ! დასძინეს სხვებმა.

გაიმართა სხვადასხვა სამხიარულო სათამაშოები. დაუკრეს როიალზე, რომანსები იმღერეს, ხმები აარაკრაკ-ჩაარაკრაკეს; მერე ვალსი დაფატრიალეთ და მოიტანეს ჩაიცი. თვალი მოვკარ უცბათ იიას. შეეკრთი და გულში რალაცამ გამოიღვიძა. გამოიღვიძა, მაგრამ ამოიოხრა და ისევ მიდო თავი; თუმცა აღარ დაუძინია...

დაფიქრი ..

თვალწინ წარმომიღვა მოღიმარი ლალი, რომელმაც მხარზე ხელი დამადო და ნაზად მითხრა: რაღა ხარ დაფიქრებული, ჩემო გოგი, რათა? ვინ გაგაჯავრა? წამოდი ჩემთან, ჩემს გულში ისეთი მკვიდრი ბინა გაქვს აშენებული, რომელიც არასოდეს არ დაიქცევა, რომელიც შენს მეტს სხვას არავის შეუშვებს, რომლის ღირსიც მხოლოდ შენა ხარ, რომელიც უშენოდ დაირღვევაო. ნუ დარდობ, შენ ჩემს გულში ხარ გამომწყვდეული და იქიდან ვეღარსად წახვალ. თვით ის მკვდრებიც რომ აღგნენ, რაც დამარხულან ადამის შემდეგ, და გამართონ სხვა უსაშინელესი ომი, როგორც მეოცე საუკუნის მსოფლიო ომია, არსად გაგიშვებ. შენთვის აღარავითარი სამშობლო აღარ არის საჭირო და აღარც არავითარი მიწა-წყლისთვის ბრძოლა, რადგანაც ყველაფერი უხვად მოგებაგება ჩემს გულშიო. ამის ფიქრით მომინდა საშინლად სიცოცხლე; დამენანა ჩემი თავი; ვსთქვი: აი, დღეს, თუ ხვალ ომში უნდა წავიდე და იქიდან ხო მომსვლელი აღარა ვარ მეთქი.

— გოგი, რათ დაღონდით? მითხრა ერთმა ქალმა და გამომარკვია ფიქრიდან.

— გოგი მხოლოდა ფიქრობს და სხვა არაფერი, სთქვა იიამ.

უკმაყოფილოდ შევხედე იიას და ამოვიოხრე; მას გაეცინა; ამაზე უცბად შემეზიზნა იია და წამოვიძახე:

— სად არის ჩემი ამხანაგი? ნუ თუ მან იმისთვის დამბატოქა აქა, რომ ქალები დაეხვია ჩემთვისა და თვითონ სხვაგან გაპარულიყო?

— აქ თქვენი ამხანაგი არავინა ცხოვრობს. საზოგადოთ, აქ კაცი არავინა ცხოვრობს. აქ მხოლოდ კურსელი ქალები ვართ, მაგრამ განა გაწყენინეთ რამე? მითხრა ერთმა.

— უკაცრავად, მაშ აქ ქართველი სტუდენტი არავინა ცხოვრობს?

— არა, აქ მხოლოდ ჩვენა ვცხოვრობთ, მაგრამ რა გაწყენინეთ, რო წამოდექით?

— უკაცრავად, მითხარით ერთი, რა ნომერია თქვენი ბინა?

— ცამეტი.

— აი დასწყევლოს ეშმაკმა! ალბად იმან თვრამეტი მითხრა და მე ცამეტი გამიგია. ძალიან ბოდიშს ვიხდი, რომ ასე გონდაკარგულად შემოვედი უცხო ბინაში.

— რასა ბრძანებთ, ბატონო, განა რა გაწყენინეთ ისეთი? დარჩით, ვიმხიარულოთ—მეუბნებოდნენ ყველანი...

ხელად გადავიცვი შინელი, საერთო სალამი მივეცი ყველასა. და გამოვედრე გარეთ.

საათს დავხედე. ღამის პირველი იყო.

ღრო აღარ იყო მეთვრამეტე ბინაში ასელისა და წავედი სახლში.

ბევრი ვიკვნესე, ბევრი ვიდარდე. დავწექ, მაგრამ არ დამეძინა.

კიდევ აიშალნენ ოცნებები: ხან ომში ვიყავი, ხან ჯვარს ვიწვრდი ვილაც მეფის ასულზე, — ერთმანეთში აირივ-დაირია სიყვარული, კაცის კვლა, ოხვრა, სიცილი, უბედურება, ბედნიერება... ვოხრავდი და ჩარხივითა ვტრიალებდი სარეცელში.

რა მაშფოთებდა? რა იყო ჩემი შფოთვისა და ღელვის მიზეზი?

ო, ეს სიყვარული!

რა არის ნეტა სიყვარული? ვინ მოიგონა? საიდან გაჩნდა?

რა მოუტანია მას ქვეყანაზე, რომ ყველა სულდგმულის გულიდან ხარკს იღებს? რა არის ისეთი, რომ ყველასა სტანჯავს, ყველასა სჯის და თვითონ კი დაუსჯელი რჩება?..

რა არის სიყვარული?

ზოგნი ამბობენ: არის ერთი ისეთი ავადმყოფობა, რომელსაც მსოფლიო მედიცინამ წამალი ვერ გამოუგონა, რომელიც ადამიანს არ კი ჰკლავს, პირიქით, სიცოცხლეს უმატებს მხოლოდ იმისთვის, რომ უფრო დიდხანსა კრიფოს მისგან ხარკიო. აიღეს და ამ ავადმყოფობას სიყვარული უწოდეს ადამიანებმაო.

რა არის სიყვარული?

ზოგნი ასე ამბობენ: ღმერთმა სასჯელი გამოუგზავნა ადამიანებს და ადამიან-

ნებმა კი სიყვარული დაუძახესო; ზოგნიც ასე ფიქრობენ: ადამიანები რომ უსაქმოდ არა ყოფილიყვნენ, განგებამ ისეთი საძებარი გარდმოუვლინა, რომ იმის ძებნაში იქნებიან მარად და ვერასოდეს კი ვერ იპოვნებინანო. მაგრამ ზოგნიც ასე იტყვიან: მზე და მთვარე ერთდროს ერთად იწვნენ და სტკებოდნენ ნეტარებით, მაგრამ ბოროტმა ენამ ჩააგდო მათში შფოთი და განაშორა, რის შემდეგაც მზეს მუდმივ ცეცხლად უკიდია მთვარესთან შეყრის სურვილი, ხოლო მთვარე იღვევა და ივსება, რომ ხელახლად დაილიოს, მაგრამ სულ კი ვერასოდეს ვერ იღვევაო.

მაშ რა არის სიყვარული?

სიყვარული ისეთი არსებაა, რასაც არც თვალი აქვს, არც ფეხი, არც ხელი, მაგრამ ყველაფერსა ჰხედავს, ყველგან დადის და ისეთ საქმეებს აკეთებს, რომ სულ იმაზე ლაპარაკობს, რასაც ენა აქვს და სუნთქვა შეუძლიან.

რა არის სიყვარული?

გაზაფხულობით ჩასწვდება იგი დედამიწის გულსა და მრავალ მილიარდ სხვა და სხვანაირ ყვავილს ამოიტანს ხოლმე ზევით, შემდეგ გადიქცევა ცელქ ნიადად, დადის მთა-ველად, დალიღინებს და ჰკოცნის მათ, ხან გადიქრება მშვიდ ზღვაზე, დაეცემა უეცრივ, აუშფოთებს გულსა და მიახლის ნაპირებს, ხან მთის ნაკადთად გამოვარდება მაღალი კლდიდან და ძირს, უფსკრულებში, სიბ ქვებზე მილიარდ მარგალიტებად დაიმსხვრევა, რომელთა მტვერშიც მზის სხივები ბანაობენ. მრავალფეროვან ცისარტყელად; ხან შეიფრთხილებს ანც ტოროლად, აეკვრება ცის მკერდსა, ჩაბუტბუტდება გრძნობა-გადამცდარ სიმღერით და, როცა მოიქანცება, დაეშვება დედამიწაზე, იქაცა მღერის, მღერის გაუთავებლად, გულამოსკვნით და მომხიბლავად...

გაზაფხულზე დაიმსხვრევა ხოლმე სიყვარული უთვალავ ფერებად: ხან მიიღებს ხარი ირმის სახეს, რომელიც დგას ბორცვზე კისერ მოღერებული და ელის ფურს; ლოდნით გულგადაღეული დაიძახებს და დაეშვება ტყეში მის საძებნელად; ხან მიიღებს ბულბულის სახეს, რომელიც მთვარიან ღამეში კვნესის ტკბილად, აკვნესებს გარემოსაც და, როცა გათენდება, მისი ჰანგები ათასნაირადა ბრჭყყინავენ ბალახებზე. კრუხი გამორეკავს მაშინ თავის წიწილებს სარდოზე და, როცა ქორი მოსტაცებს ერთ მათგანს, ასტეხს ქვითინს, გლოვას, ზარს...

რა არის მაშ სიყვარული?

აი, ექვსი თვის ბავშვსა სძინავს და მისი ბაგე ღიმილით გახსნილა ნახევრად, სახეზე შუქი დასდის და მარცხენა ხელი გულზე უდევს — ეს არის სახე სიყვარულისა, ორი წლის წინად მის დედასა და მამას რომ ათრთოლებდა სიამოვნებით. აგერ, სამი კვირის კვიცი დედას მისთამაშებს უკან, ხანაც წინ გაინავარდებს, —

დედას სულ მისკენ უჭირავს თვალი: საითაც კვიცი გაითამაშებს, დედაც იქითკენ მიდის—ესეც სახეა სიყვარულისა!

მაშ რა არის სიყვარული?

სიყვარული იმდენი რამეა, რის ჩამოთვლაც არ შეიძლება, სიყვარული ისეთი რამეა, რასაც ვერ მივწვდებით; სადაც კი სიცოცხლე ჰფეთქს, სიყვარულია იქ! სიყვარული ყველაფერშია, სიყვარული ყველაფერია! სიყვარული აშენებს ყველაფერს, სიყვარულივე აქცევს ყველაფერს! სიყვარული მშვენიერი, ედემისებური სიმღერაა, რომელიც კიდევ გაიგონება, კიდევ დაინახვება, მაგრამ არც სახე აქვს, არც ხმა. სიყვარული არ ვიცით რა არის! სიყვარულს ვერ გავიგებთ—სიყვარული ღმერთია!

*
* *

გულდაწყვეტილი მივდიოდი ნაცნობთან.

იია შემხვდა, ვილაც სტუდენტს მისდევდა ხელი-ხელს გაყრილი; სალამი მივეცი და იმანაც ისეთი ღიმილით მიპასუხა, რომ სურვილი აღმიძრა, მივსულიყავ, მაგრამ თავი შევიკავე...

გზაში ერთმა აფიცერმა მითხრა: ბრძანებაა, ქალაქიდან უნდა წავიდეთ ბანაკში, რომელიც ჯერ არ ვიცით სად იქნებაო.

დაღონებული დავბრუნდი უკან, და კიდევ ვნახე გზაში იია, ახლა სხვა, ბაბორიან, მსუქან სტუდენტს მისდევდა ხელი-ხელს გაყრილი და უღიმოდა. კიდევ სალამი მივეცი უნებლიეთ და იმან ისე გაძლიმა, თითქო მითხრა: ბედი ერთმანეთს რა მალ-მალე გვახვედრებსო. კიდევ თავი შევიკავე და განვაგრძე გზა.

ისევ ფიქრებში ვავერთე და უცნაური იყო ამ ჟამად ჩემი ფიქრები: ვნატრობდი, ნეტავ მეც მყავდეს სულის სწორი, ლამაზი, სავსე პატიოსნებით, მომდევდეს გვერდით, ღიმილით შემომყურებდეს და მეც მისი ამხანაგობით მოსვენებული ვიყო მეთქი. ვითომ კიდევ ვიშოვე ფიქრებში იგი და გვერდით მომდევს. მეტისმეტ ბედნიერებას განვიციდი, მეშვიდე ცაზე ვარ და ღმერთს ველაპარაკები. ჩემი სულის სწორი დარიგებას მაძლევს, ჯანმთელობა როგორ უნდა შევინახო გარედ ყოფნის დროსა და სიამოვნებით უსმენ. მერე მეუბნება, ჩემი დედისაგან ნაჩუქარ ბეჭედს დავაგირავებ და შენ გამოგიგზავნი, თუ რამე გაჭირვება შეგემთხვა, ან თუ ტყვედ ჩაუვარდი მტერსაო. ჩემს ძვირფას პალტოსაც გავყიდი, სხვაგან რომ ვერ ვიშოვო ფული და შენ გამოგიგზავნი, ოღონდ ჯანმთელობა არ დაჰკარგო, ოღონდ კარგათ იყავიო... მერე მე რაღა ჯანდაბათ მინდა ჯანმთელობა, თუ შენ დაჰკარგავ მეთქი და კიდევ მივედი ნაცნობის ბინაზე.

შინ არ დამხვდა.

ღიასახლისის ქმარმა მითხრა, დაუცადე, მგონი მალე უნდა მოვიდესო.

დავჯექი.

მეორე ოთახიდან ჩემი ნაცნობის დიასახლისის ჩხუბი შემომესმა, ქმარს ეჩხუბებოდა: ექვსი წელიწადია შენი ცოლი ვარ და ერთხელ ისეთი დღე არ დამდგომია, ფეხსაცმელიც ახალი მქონდეს, კაბაც, პალტოც, შლიაპაცა და მორთული ვიყო ხეირიანადაო; როცა პალტოს მიყიდი, ფეხსაცმელები მაქვს ძველი, როცა ფეხსაცმელს მიყიდი, შლიაპა მაქვს ძველი და ჩემი შენთან ყოფნა მხოლოდ გულნაკლუვანებაა და სხვა არაფერიაო. ქმარი კიდევ უპასუხებდა: თუ კი გეგულება ჩემს ჯიბეში, წადი, ამოიღე და იყიდეო...

მომწყინდა ცდა. ავდექი და მოვდიოდი; კარებში დიასახლისის ქმარი შემხვდა, მკითხა: ყმაწვილო, ცოლის შერთვას ხომ არ აპირებო. უთხარ, რა ვიცი, ჯერ კი არ შემირთავს და შემდეგისა აბა რა მოგახსენოთ მეთქი; მან ხელები გაასავსავა და წამჩურჩულა ყურში, ღმერთმა დაგიფაროსო...

ძალიან მომეწყინა სიცოცხლე. ღამე რომ შეეკიდება დღეს, საღამო უამი ჰქვიან. არის ისეთი წუთი ამ დღე-ღამის შექტდებაში, როცა არც დღეს ეკუთვნის დრო, არც ღამეს, ბინდ-ბუნდი ჰფარავს გარემოსა და ისეთ გუნებაზე აყენებს კაცსა, აღარც სიცოცხლე უნდა, აღარც სიკვდილი. ჩემშიც დადგა ასეთი წუთები: აღარც მიყვარდა ვინმე, აღარც არ მიყვარდა და განვიცდიდი ცოცხლად სიკვდილის წუთებს, როცა ადამიანი ცოცხალია, მაგრამ მკვდარს ეთანასწორება...

ამ დაძაბუნების გასაბერტყად ავდექი და ვთქვი: ეს ერთი კვირა-ლა მაქვს თავისუფალი, მერე ომში გამგზავნიან, იქნება უკან ვეღარ დავბრუნდე და მოდი ერთხელ კიდევ ვნახავ უნივერსიტეტსა მეთქი.

იმ დღეს ერთ-ერთი გამოჩენილი პროფესორი კითხულობდა და ხალხი ბევრი იყო. უმეტესი წილი ქალები იყვნენ, რადგანაც კაცები ომში იყვნენ წასულები. იმ აუარებელ ქალღიძობაში მარტო ვიყავი, მაგრამ აღარც ვეძებდი, რადგანაც პოვნის იმედი დაკარგული მქონდა.

ლექციის დროს, ვიღაცა ქალი შემომხედავდა და მერე რვეულში რაღაცასა ჰხატავდა. ამას რო ყურადღება მივაქციე, ხატვას თავი დაანება და ერთმანეთს დაუწყეთ მზერა. სათნოიანი სახე ჰქონდა: მოღლილი თვალები, ნაზი, ბუნჩულა სახე, შროშანასავით აყლორტილი ტანი; მტრედივით დაღულული იჯდა კათედრის ესტრადაზე და მიყურებდა...

ბინდ-ბუნდმა გაიარა, აღმოსავლეთმა ბაგე გახსნა და მზემ დაიწყო ბჰყვირალი ცრემლით დანამილ მინდვრებზე; ათასმა პოეტმა ფრთა ფრთას შემოჰკრა, ჰიმნი უთხრა მზის ამოსვლასა და გათენდა. გამომეღვიძა, თვალები მოვიფშვნიტე და გული ამიტოკდა ახალი სიცოცხლით, ახალი მისწრაფებით.

დასვენების დროს გვერდზე გამიარა, მერე მოვიდა და ჩემს გვერდით დადგა; ვილაცა კაცი წაქლაპარაკა, მაგრამ ყურადღება რომ არ მიაქცია, კაცი ისევ გაბრუნდა. ისევ დაჟინებით უყურებდით ერთმანეთს, მაგრამ ვერც ერთს კი ვერ გაგვებედნა გამოლაპარაკება... ლექცია ისევ დაიწყო... დასხედით და ისევ განვაგრძობდით ერთმანეთის მხერას...

ბოლოს სულ გათავდა ლექცია და მხოლოდ გათავება გავიგე.

ის ვილაცა კაცი წინ გაიქცა და პალტო მოუმზადა ქალს; ქალი მძიმე-მძიმედ წავიდა, თითქო მე მიცდიდა; კაცმა პალტო ჩააცვა და სწორედ იმ დროს, როცა მის გვერდით გავიარე, ხმამალა უთხრა კაცს, დღეს მარტოკას მინდა წასვლა, ნუ გამოძყვებით.

მეც ჩავიცვი საჩქაროდ და უკან გავყე. როცა ვიწრო, წყნარ ქუჩაში შეუხვია, წაუდექი გვერდითა და ნერვიანის ლეღვითა ვკითხე:

— თქვენ იმას ხომ არ იცნობთ?

— ვისა, ყმაწვილო კაცო? მითხრა ქალმა აღერსიანი ღიმილით.

სიხარულით ცას მოვეწიე და უფრო დამშვიდებით უთხარი:

— ხომ არა გწყინთ, რომ უცნობი კაცი უცნობ ქალს გამოგელაპარაკეთ?

— არა, რასა ბრძანებთ; ძალიან სასიამოვნოა თქვენთან ლაპარაკი! თქვენ რა გქვიანთ?

— გოგი.

— რა კარგი სახელია!

— თქვენ რაღა გქვიანთ?

— იია.

შეგკრთი ამ სახელის გაგონებაზე და წამოვიძახე: დიდება შენთვის ღმერთო! თქვენც იია გქვიანთ?

რად შეგკრთიო, მკითხა იიამ და მიუგე, რომ ერთ ჩემ ნაცნობ ქალს იია ერქვა. ერთმანეთს შევხედეთ და მერე ჩუმიად განვაგრძეთ გზა.

— თქვენ ომში ხომ არ უნდა წახვიდეთ?

— რაღა თქმა უნდა!

— უი, რა ძალიანა მწყინს! ნეტავ კი არ წახვიდეთ!

ორივენი დაფიქრდით. დიდხანს ვიარეთ ჩუმიად და შემდეგ ისევ გავმხიარულდით; იიამ თავისთან დამპატიჟა: პროვინციის ერთი პატარა ქალაქიდანა ვარ, როცა პატარა თავისუფალი დრო იშვოვოთ, წამოდით ჩემთან, დედის ერთა ვარ და ჩემი მშობლები ჩემ საყვარელ ადამიანს დიდი სიხარულით მიიღებენო...

მივაცილე სახლამდე. შესავალში დიდხანს ვილაპარაკეთ, შემდეგ პაემანი უნივერსიტეტში დავნიშნეთ მეორე დღისთვის. და წავედი შინ.

სანამ შინ მივიდოდი, გზაში ლექსა ვთხზავდი; შინ რო მივედი, მოვძებნე ქალაღი და დავწერე:

„ამ ქვეყნადა ვარ, ვით უცხოეთში
და სულ ერთს ვამბობ მე საკითხავსა:
სად მაქვს სამშობლო მზის ქვემოტეთში,
უზენაესო, მითხარი მგზავრსა,
ვბოვებ მე კერას ამ სიარულში?
ან რა იქნება, სვე-გარეწარსა
პატარა ბინა მომცე შენს გულში?

მე სულ მეგობრებს ვეძებდი სოფლად,
შაგრამ ვბოვებდი მარტოდენ მტერთა,
ტრფობას ვეძახდი გულს მისაყრდნობლად
და სიძულვილი მესვენა მკერდთა.
უზენაესო, მითხარი მგზავრსა,
ვბოვებ მე კერას ამ სიარულში?
ან, რა იქნება, სვე-გარეწარსა
პატარა ბინა მომცე შენს გულში?

მომწყინდა ძებნა სიყვარულისა,
ვსთქვენი: აწ სიძულვილს მოვძებნი მეთქი
და შენა გბოვე, ვარდო გულისა,
ჩემს ტანჯვათ გზაზე ამონაფეთქი.
გბოვე, შევდექი შენს კარებ წინა
ქანცმიღეული გრძელ სიარულში
და, რა იქნება, შემოიშო შინა,
პატარა ბინა მომცე შენს გულში?

დღე რო ჩაიწვეს და დასავლეთი
სულ ჩაიწოვს მზეს მიმკრთალი ბაგით,
მე, აქამომდე ტრემლების მწვეთი,
მოვალ შენდამი ტრფობის სიშმაგით
მოვალ და იმას ვიმღერ მღიმარე,
რასაც ჯერ კაცნი არ მოსწრებიან
და, რაც დღესნამდე ტრემლები ვღვარე—
სულ ყვავილებად გაიშლებიან!

დავწერე და იმ ღამესვე გაუგზავნე საქართველოში ერთ-ერთ უმთავრეს ქართულ გაზეთს. შემდეგ ბედის კმაყოფილი ჩავწექ ლოგინში და ახალ ლექსებს ვიგონებდი. ვამბობდი: აი, ახალ ცხოვრებას ვიწყებ და ჩემს ლექსებშიაც ახალი სული შევა მეთქი. ამას იქით, რაც ლექსებს დავწერ, სულ ერთ წიგნად გამოვცემ და ამ წიგნს სახელად „იია“-ს დავარქმევ; როცა იია ამას გაიგებს, ორი ერთმანეთისკენ ლტოლილი ქვეყანა შეერთდება და ისე გვეყვარება ერთმანეთი, რომ მომავალი თაობა ზღაპრად უამბობს თავის შვილებს ჩვენს სიყვარულს. მე რომ ომში წავალ, იია ჩემ სურათს დაიდგამს წინა და დღე-ღამეებს ლოცვებში გაატარებს, იმისი ჩემდამი სიყვარულით სავსე ლოცვები გადამარჩენს და, როცა უკან დავბრუნდები, ვეღარც ენით გამოვსთქვავ და ვეღარც კალმით ჩვენ სიხარულს ყოველი მისი ნაბიჯი ჩემ საკეთილდღეოდ იქნება გადადგმული ცხოვრებაში, ყოველი ჩემი ნაბიჯიც მის საკეთილდღეოდ და ასე გავწევთ წინ, საუკუნო ბედნიერებისაკენ. ერთად მოვკვდებით და ჩემი წიგნი, რომელსაც „იია“ ერქმევა და რომელშიც აწერილი იქნება ჩვენი წმინდა სიყვარული, ორივეს ძველად დაგვედგმება გულზე, სადაც მოვა მრავალი შეყვარებული და მუხლთ მოიყრის, როგორც წმიდათა წმიდის წინაშე...

მეორე დღეს სულ მხიარული ვიყავი და სულ იიაზე ვფიქრობდი.

იმდენად წმინდათ მივიღე იია, რომ მას ლალი აღარ დავარქვე; მისი სახელი გარდაიქცა იმ სახედ, რომელიც ლალისა ჰქონდა ჩემს ოცნებაში და მთელი დღე სულ საათს დავყურებდი, მალე გასულიყო დრო, რადგანაც საღამოთი უნდა შევხვედროდით ერთმანეთსა და ძალიან ბევრსაც მოველოდით ამ საღამოსაგან.

საღამოს ხუთი საათი გახდა. მართალია ლექცია ექვსზე იწყებოდა, მაგრამ აღრე წავედი და თანაც ეტლით, რომ ჩქარა მივსულიყავი.

ექვსის ნახევარზე მივედი.

ძალიან მხიარული სახე მქონდა. ყველას უღიმოდი და მეტი სიცოცხლე მეტყობოდა ხელად შემოვირბინე უნივერსიტეტის ყველა აუდიტორიები, მაგრამ იია ჯერ არ მოსულიყო. კიბეზე ავირბენდი და ჩამოვირბენდი, რომ შემოსვლისათანავე დამენახა.

ექვსი საათი გახდა, მაგრამ იია ჯერ არსადა სჩანდა.

ცოტა დავლონდი.

გავიდა კიდევ რამდენიმე ხანი და იია კიდევ არსადა სჩანდა.

უფრო მეტად დავლონდი.

გაიარა კიდევ რამდენიმე ხანმა, ლექცია დაიწყო და იია კიდევ არსადა სჩანდა.

პირველი ლექცია რომ გათავდა, გავედი ფოეში და მაშინ მოვიდა იია. მაგრამ აღარ გამეხარდა. მივედი ახლოსა და დაღვრემილი სახე ჰქონდა. ხელი ჩამომართო

და მერე მითხრა: დღეს ცუდ გუნებაზე ვარ, ლაპარაკს ნუ დამიწყებთ, თორემ შეიძლება შეურაცყოფა მოგაყენოთ, ნურც სახლში გამაცილებთო.

ხელები ჩამომცვიდა

დავლონდი მოინგრა ჩემს თავზე ჩემივე ფიქრით აშენებული კოშკი და ქვეშ მოვეყე კვნესას, ოხვრას შემეზიზნა თავი და ვეკითხებოდი მას: რას ეძებ, რა დავიკარგავს? ნუ თუ ვერ მიჰხვდის, რომ ოცნება—სინამდვილე არ არის? რომ ჩემს ოცნებაში წარმოდგენილი სული მხოლოდ სურვილია ადამიანისა და სინამდვილეში არ მოიპოვება? ან რა ვარ, რომ ამდენიხანი ვერ შეუფერე თავი ადამიანურ ცხოვრებას, რომ ვერ მოვახერხე მეცხოვრა ისე, როგორც სცხოვრობენ ადამიანები, როგორც შეეფერება მეოცე საუკუნეს?!

ჩამოვირბინე უნივერსიტეტის კიბე, საჩქაროდ ჩავიცვი შინელი და გავქუსლე, მაგრამ საით? არ ვიცოდი.

კუდამოძუებული მივრბოდი, რომ უცბად შემომესმა:

— გოგი! გოგი!

მივიხედე და ჩემი ყოფილი დიასახლისი მელანია მეძახდა:

— როგორ გამიკვირდა, რომ პრაპორშიკის ფორმაში გნახეთ!

— გამარჯობათ, მელანია, როგორა ხართ?

— ძალიან გამეხარდა, რომ თქვენ ეხლა პრაპორშიკი ხართ.

— დიახ, ეხლა ბევრი ფული მაქვს, ეხლა სადაც გინდათ, წამოგყვებით. აბა ეტლი! ეხლავე გაგაქანებთ ქალაქ გარედ, მაგრამ ეხლა იქ ცივა, სხვაგან სადმე, ნომერში...

— რა სისულელეებს ამბობ, გოგი!

— როგორ, სისულელეებს! განა ერთხელ, თქვენ არ იყავით, რო მეხვეწებოდით, ქალაქ გარედ ბაღებში წამომყეო? მაშინ ფული არა მქონდა, მაშინ ლარიბი სტუდენტი ვიყავი და აი, ეხლა ბევრი ფული მაქვს, პრაპორშიკი ვარ და, სადაც გინდა, წამოგყვებით.

— რა სისულელეებს ამბობ, გოგი, რატომ წინ არ დაიხედავ?

— განა იქამდეც მივიდა საქმე, რომ ნამუსზე ხელ-აღებული, ქუჩის გომბიოც უარს მეუბნება? განა ჩემი ბუნება იმისთვის ინახავდა თავის მშვენიერს, შეურყვნელ ყვავილებს, რომ ქვეყნის სათრეველა დედაკაცსაც აღარ მიელო? გამშორდით! ამ ყვავილებს წავიღებ და ისეთ ალაგას დავმარხავ, სადაც ადამიანის ვერც ფეხი, ვერც ხმა და ვერც თვალი ვერ მისწვდება...

გავშორდით, მაგრამ საით წავსულიყავ; არ ვიცოდი. ვისთან გამექარვებინა დარდი, მწუხარება? არც ისეთი ამხანაგი მყავდა ვინმე, ვისთვისაც შესაძლებელი ყოფილიყო აღსარების თქმა, გული კი ივსებოდა სათქმელით და აპირებდა გაპობას.

მადლობა ღმერთს! სრულიად მოულოდნელი ბედი მეწვია ამდროს! სტეფანე ჩამოსულიყო ფრონტიდან ერთი-ორი დღითა და გიორგის ჯვარიც მიეღო.

— რა კაი დროსა გნახე, სტეფანე, რო იცოდე!

— რაღა კაი დროს, ჩემო კარგო, ამაღამ თორმეტი საათის მატარებლით მივდივარ ისევ ფრონტზე

ძალიან დავლონდი და თავი ჩავკინდრე.

— რათა გაქვს, გოგი, ეგეთი დაღვრემილი, დატანჯული სახე? რაც ამხანაგები ვართ, შენ ეგეთი არ მინახვიხარ. ალბად რაღაცა დიდი ამბავია შენ თავს.

— სტეფანე, რო გითხრა ჩემი ამბავი, გაიცინებ და მეც მეცინება ჩემს თავზე, — საცინელიცა ვარ და სატირელიც...

— ხომ არავინ შეგიყვარდა, ბიჭო?!

— ეეჰ!.. ამოვიოხრე.

— წამო, სადმე დავსხდეთ, მაგაზე კარგა მოგელაპარაკები, მაგ შემთხვევაში მე უფრო მეტი დაკვირვება და გამჭრიახობა მაქვს.

წავედით და ერთ კაფეში დავსხედით.

მოგვიტანეს ჩაი.

— ყველაფერი უბედურება შენი იმაშია—მეუბნებოდა სტეფანე—რომ შენ პოეტი ხარ, ყველაფერს ლამაზადა ჰხედავ, რაც ლამაზი არ არის, იმასაც ალამაზებ და ცხოვრებაში კი სულ სხვა არის. ვიცი, ოცნებაში უშვენიერბ, ყოველის მხრით შემკული, სრული, იდეალური ქალი გყავს შექმნილი და მას დაეძებ სინამდვილეში. ყველანიც ასე ვართ, მაგრამ ჩვენ შენგან იმით განვსხვავდებით, რომ შენ არაჩვეულებრივი ქალი გყავს ოცნებაში, რომ შენი ოცნება ძალიან განსხვავდება ჩვენი ოცნებისაგან, სინამდვილისაგან, რომ ჩვენ უფრო ახლო ვდგევართ სინამდვილესთან, ცხოვრებასთან, ვიდრე შენა და ამიტომ ჩვენ მალე ვპოულობთ, ხოლო შენ ვერასოდეს შენი მეორე ნაკლიც ვიცი: ჩვენ გონებაში შექმნილ ქალს ვეძებთ და მხოლოდ მაშინ შეგვიყვარდება, როდესაც მას ვიპოვით; შენ კი, რომელ ქალთანაც მიხვალ, თუ ის გარეგნულად მოგეწონა, შენი ოცნებით შექმნილი ქალი გგონია და ისე შეგიყვარდება, რომ ჯერ სახელიც არ იცი ხოლმე მისი. ჯერ უნდა ეძებო, კარგათ ასწონ-დასწონო ნაპოვნი და სანამ არ დარწმუნდები, რომ იპოვე, ვისაც ეძებდი, არ უნდა გაიტარო მისი სიყვარული გულში.

— დასწყევლოს ღმერთმა ჩემი ეშმაკი! რა მართალს მეუბნები, სტეფანე! მაგრამ რო არა მკითხავს ხოლმე ეგ ოხერი სიყვარულია, თუ რაღაცა ჯანდაბა! ისე ჩუმად შემოიპარება ხოლმე გულში, თითქო სულ შიგ იყო. ესეც ალბად ერთი დიდი ნაკლია ჩემი. მაგრამ ეხლა ყველაფერი გათავებულია. ამ გრძნობას სამუდამოთ გაუთხარე ჩემს გულში სამარე და აღარ მივცემ ნებას თავი წამოყოს. მეც

შენსავით ხვალ, თუ ზეგ ომში წავალ. იქ დამავიწყდება ყველაფერი. სიცოცხლე მომძულდა და საშინლად მინდა ომში წასვლა. ეხლა მხოლოდ სისხლი-ლა მწყურიან ადამიანებისა. დღეს შენა გნახე და ძალიან მოხარული ვარ. ამის შემდეგ ველარ შევხვდებით ერთმანეთს. ხომ იცი ჩემი ხასიათი, რაკი ერთი ჩავებმები ბრძოლაში, ერთ ნაბიჯსაც აღარ გადმოვდგამ უკან. არც მინდა უკან დაბრუნება. ცხრამეტი წელიწადია, რაც მზეს უყურებ და იმდენი განვიცადე, რამდენსაც ვერ განიცდიდა ადამიანი, ათასი წელიწადი რომ ეცოცხლა... მომწყინდა სიცოცხლე, მით უმეტეს, რომ დავრწმუნდი, არარა ვარ, მეტი ვარ ქვეყანაზე.

— რათა გგონია, გოგი, რო მეტი ხარ?

— როგორ არ მეგონოს, როცა ამ ცხოვრებაში ქალის მეტი ვერა მომიძებნია-რა, რომ ქალის მეტს ვერაფერსა ვხედავ? ეხლა მე აბა რა საქმე შემიძლიან უნაყოფო ფიქრებისაგან გალაცებულს, მოწყვეტილს, მოქანცულს?—მეტი ვარ, სტეფანე, მეტი!

— რათა ხარ მეტი. აი, ჯერ ერთი ის სარგებლობა მოგაქვს ხალხისთვისა, რომ ლექსებსა სწერ.

— რა არის ლექსების წერა! შენ სხვა რამე სთქვი, თორემ მაგაზე ადვილბ და გასართობი სხვა არა არის-რა ქვეყანაზე. მერე მე რა პოეტი ვარ? რა შემიძლიან დავტოვო ისეთი, რო შთამომავლობამ მადლობით მომიხსენიოს? დიდი რო შემეძინა რამე პოეზიისათვის, მწიგნობრობისათვის, მეპატიებოდა ყველაფერი, მაგრამ ეხლა რა ვარ? მოვკვდები და არყოფილად ჩავითვლები. აი ეს მაწუხებს, სტეფანე, ეს!

— რა დროს შენი ეგენია, ათი წელიწადი არც კია, რაც ფეხი ავიდგამს.

— არის, სტეფანე, ერთი მცენარე ყველაზე ადრე აყვავდება და ყველაზე ადრეცა ჭკნება ხოლმე. მეც იმ მცენარესავით ადრე აყვავდი და ადრეცა ვჭკნები. სტეფანე დაფიქრდა და ამდროს საათმა თერთმეტი დაჰკრა.

— ეხლა უნდა წავიდე, თორემ დამიგვიანდება, სთქვა სტეფანემ და ორივენი ავდექით.

გავშორდით ერთმანეთს. მატარებელი რო დაიძრა, მივაძახე: ბიჭო, თუ მოგკლან, შემატყობინე მეთქი. სტეფანემ გაიცინა და გადმოძახა: რალა შეგატყობინო, შენც იქ არ ამოხვალო?!

სალამი თქვენდა, მინდვრებო მწირნო! სალამი შენცა, ფიქრთუწვდენო ცავ! ცავ, ხან გახსნილო, ხან მოღუშულო! ცავ, ხან მრისხანევ, ხან მონარნარევ! სალამი შენცა, აღმოსავლეთო, მზეს რო ჰშობ ხოლმე! სალამი შენცა მის დასავალო,

მზეს რო გულს უღებ ღამის სათევად! სალამი შენცა, ბნელ ღამეებში მავალო მთვარევ, რომლის გზა-კვალსაც თვალს ვადევნებდი გაჩენის დღიდან, რომლის სახეცა ნალველსა მფენდა და ჩემს ლექსებში წყნარ ნალველადვე იფურჩქნებოდა... სალამი შენდა, მთელი ბუნება!.. სალამი შენდა! სალამი შენდა!

კვლავ ველირსე მე ვარსკვლავიანი ცის ქვეშ დარჩენას, რომ დავასვენო ჩემი ბუნება უბუნებობით ქანცვაწყვეტილი! მაგრამ სალამი თქვენც, ზარბაზნებო, სიკვდილის მფენო, რომელნიც მრავალ შვილს დაუბრუნებთ პირველყოფილსა მდგომარეობას, რო შემდეგ ისევ მოვიდნენ სოფლად სხვა გვარ სიცოცხლით, სხვა გვარი, უფრო ბრწყინვალე სახით ისევ იმავე სიკვდილისათვის, დღეს როო მეფე... სალამი თქვენდა! სალამი თქვენდა!..

ასეთი სალამი ითქვა უსიტყვოდ ჩემს გულში, როდესაც ჩავედი ჩემი ჯარით ბრძოლის ველზე.

ჩავსხედით თხრილებში.

დაღამდა.

ღრუბლებიდან ამოცურდა სავსე მთვარე და ოყო სიწყნარე.

„აი, ის მთვარე—ვამბობდი გულში—სწორედ პარიზელი ქალია, რომელიც სახეს იცვლის ყოველ წამსა და წუთში!“

„ჩემს მწუხარებასა ჰგავს ის მთვარე: ხან ივსება, ხან ილევა, მაგრამ არასოდეს კი არა ჰქრება სამუდამოთ“.

„არა, ჩემს ბედსა ჰგავს ის მთვარე: ხან დაიკარგება,— ხან გამოჩნდება“.

„არა, სიყვარულსა ჰგავს ის მთვარე: ათასნაირ სახეს იკეთებს და მუდამ კი ერთნაირად მაფიქრიანებს, ერთნაირად მტანჯავს“...

ამდროს დაიგრიალა მტრის ბანაკიდან ზარბაზანმა და აგვაფუსფუსა ყველანი. ჩავახველეთ. მოვიკრიფეთ გაბედულება და გავეცით ღინჯი პასუხი მტერს. დაიგრიალეს ჩვენმა ზარბაზნებმაც; ტყვიის მფრქვეველი მოჰყვა გაუთავებელ წკმუტუნს, თოფებმაც ასტეხეს ხივილი, მოფრინდა ციდანაც უშველებელი ფრინველი, გადმონთხია სიკვდილის მფრქვევი ნაკვერცხლები და გაიღო ცა-ქვეყნის შუა ცეცხლის ხიდი, რომელზედაც გადი-გამოდოდა აღისფერ ენა ამოგდებული შავი სიკვდილი.

გაჰქონდა ცა და ქვეყანას დანდგარი და ვამბობდი გულში: სადღაა ის ფიქრები, აქამდე რო მასაზრდოებდა? სადღაა ლალი? სადღაა იია? სადღაა მელანია? სადღაა სიყვარული?... ეს ფიქრები სულ გაიკრიფნენ თავიდან და ვყვიროდი განუწყვეტლივ:

— დახოცეთ! დახოცეთ!

ვიცოდი, რომ დამარცხებულად შინ დაბრუნებას სიკვდილი სჯობდა, მით

უმეტეს, რომ სატრონი გამარჯვებულებსაც ჰალატობენ ხოლმე და ვიძახდი გრგვინვით:

— დახოცეთ! დახოცეთ!

ისიც ეიცოდი, რომ ვერც ერთი ველარ ნახავდა ნამუს შენახულს თავის ცოლს, დას, შვილსა, და ვიძახდი მწარედ:

— დახოცეთ! დახოცეთ!

ისიც კარგად ეიცოდი, რომ არც ერთი ჩემი მეგობარი არ გადურჩებოდა იმ საშინელ მსოფლიო ომს, რომ ჩემი უკან დაბრუნება ცოცხლებში მხოლოდ მართლობა იქნებოდა და ვიძახდი:

— დახოცეთ! დახოცეთ!

მთელი ჩემი სიცოცხლე სიყვარულის ძებნაში დავლიე, სულ მშვენიერებას ვეძებდი, მაგრამ იგი არ აღმოჩნდა ქვეყნად და რაღა დამრჩენოდა? ხოლო რაც დარჩა, იმაზე ვიძახოდი მხნედ:

— დახოცეთ! დახოცეთ!

მაგრამ უეცრივ გასქდა ჩემს გვერდით ჯოჯოხეთის მანქანა და ის-ღა დავინახე, ჩემი ჯარის კაცები როგორ მირბოდნენ, მიწაზე კი არა, მალღა, ღრუბლებში... ეს მეჩვენა... სჭვა აღარაფერი მახსოვს...

— როგორა გრძნობ თავს? მკითხა მშვენიერმა ასულმა.

— ლალი, შენა ხარ?

— ვინ ლალისა კითხულობთ?

— აი, მე რო მიყვარს, იმ ლალის.

— მე და ვარ.

— მე და არა მყავს, ერთად-ერთი დავრჩი დედ-მამას.

— სათნოების და ვარ, სათნოების და!

— ღმერთო ჩემო, სადა ვარ? თუ ღმერთი გწამთ, ამიხსენით, სინამდვილეა, რასაც ვხედავ, თუ სიზმარში ვარ?

— სინამდვილეა. თქვენ ლაზარეთში წევხართ.

— ლაზარეთში რა მინდა, რეებს მეუბნებით!

— თქვენ ომში იყავით, ზარბაზნის ტყვიამ დაგაბოროიელათ და დაჭრილიცა ხართ. სიცხე ხომ აღარა გაქვთ? აბა მაჯა მიჩვენეთ.

— მაშ თქვენ სათნოების და ხართ?

— დიახ.

— ერთი მითხარით, სათნოება და სიყვარული ხომ არა ჰგვანან ერთმანეთს?

— რათა მკითხავთ მაგისტანა უცნაურ რამეებს?

— იმისთვის, რომ ერთი ქალი მიყვარდა, იქნება თქვენ ისა ხართ?

— მე თქვენი და ვარ, და!

— ო, ღმერთო, ღმერთო! რა სიმარტოვეა! რა მოსაწყენია სიცოცხლე! ომი ხომ არ გათავებულა? ან სანამ მოვრჩები, ხომ არ გათავდება?.. ნეტავ უჩემოდ არ გათავდეს!

— რატომ, განა კიდევ გინდათ ომში წასვლა?

— დიახ, იქ ნამდვილი ადამიანები ვნახე და კიდევ მინდა მათი ნახვა, თორემ აქ, თქვენი თეთრი ანგელოზის ქვეშ ვინ იცის რამდენი შავი ეშმაკი ბუდობს?!

— თქვენ სიცხე გაქვთ... დაიძინეთ...

— ლალი, ლალი! ნეტავ გამაგონა შენი ხმა!

*
* *

ცოტა-ცოტა გამოვბრუნდი, მაგრამ სიცხეს მაინც მაძლევდა, ეტყობოდა, კიდევ დიდხანს ვიწვებოდი.

ვიღაცა შემოვიდა ჩემს პალატაში და სათნოების დასა ჰკითხა, ჰღვიძავსო? ვიცანი, ჩემი ყოფილი დიასახლისი იყო.

— მელანია!

— გღვიძავთ, გოგი?

— გამარჯობათ, მელანია! სულ ვერ მოვიფიქრებდი, თუ აქა გნახავდით. განა თქვენ სათნოების დათა ხართ აქა?

— დიახ, აქა ვარ, განა არ იცოდით?

— ჰო, ჰო, მახსოვს, მაგრამ რა არის საერთო თქვენსა და სათნოებას შორის? ეჰ, ეს კი არა და მითხარით, როგორ არის თქვენი ვასიკა? ან მარინეტა? ან აგნესა? ან თქვენი ქმარი?.. უკაცრავად, მგონი თქვენ ვერ მიხვდით, რომელი ქმარზე მოგახსენებთ, აი იმ ქმარზე კი არა, „სახლვარგარედ“ რომ წაგიყვანათ, იმ ქმარსა გკითხავთ, არხეინად რომ იყო წამოწოლილი ტახტზე და პაპიროზს აბოლებდა იმ დროს, როცა მისი ცოლი სხვას მიჰყავდა... კარგათ არიან? ან თქვენ რასა იქვთ? ეხლა ვისთანა ხართ? ქმართან, თუ სხვასთან?.. მაგრამ ეს კი არა, სტეფანესი ხომ არა იცით-რა? ნეტავი კიდევ მენახა! ვინ იცის, ისიც ჩემსავით დაჭრილი წევს რომელიმე ლაზარეთში და იმასაც თქვენისთანა და ადგა თავს... იქნებ მოკლეს კიდევ?.. მელანია, მითხარი რამე!..

— სიცხე გაქვთ, მოსვენება გინდათ.

— ოღონდაც, რომ სიცხე მაქვს... მომეცალენით!

დამეძინა, მაგრამ არც დამეძინა, ორთა შუა ვიყავი, ძილსა და ღვიძილის შუა. თითქო კარეტით ვილაცა დადგა ჩვენი ლაზარეთის შესავალში და იკითხა: გოგი აქა წევსო?

პასუხი გასცეს.

შემოვიდა.

წამოვიხედე და ვიცანი ლალი..

— ლალი, ლალი! აქ ვინ მოგიყვანა? როგორ გაიგე, რომ აქ ვიწეკი?

— მაშ ვინ უნდა გაიგოს შენი ამბავი, თუ არა მე! მითხრა და ავადმყოფ შუბლზე ხელი გადამისო. თითქო გამოვცოცხლდი, გავმხიარულდი, თვალეში სინათლე მომემატა და მომინდა სიცოცხლე. ისე მომინდა სიცოცხლე, რომ უცბად მომაგონდა ბრძოლა და გამაჟრჟოლა.

— გიხარინ, ლალი, რომ ცოცხალი გადავრჩი!

— აბა რა საკითხავია! რა საკვირველია მიხარინ! მაშ ვის უნდა გაუხარდეს, თუ არა მე! მითხრა ალერსითა და კიდევ ხელი გადამისო ავადმყოფ შუბლზე.

უფრო მეტი სიცოცხლე დამეტყო. ამოვიოხრე, რაც სადარდებელი მქონდა და ისე დავმშვიდდი, თითქო ეზიარაო.

— ლალი... გიყვარვარ? უთხარი მოწყენილი ხმით.

— მაშ ვინ უნდა მიყვარდეს, თუ არა შენ?

— მერე, სხვებიც გიყვარს?

— სხვებისთვის კეთილ საქმეს გავაკეთებ, უშველი გაჭირვებულებს, კეთილ გზაზე დავაყენებ, არაფერს დავზოგავ მათ გაჭირვებისაგან გადასარჩენად, მაგრამ სიყვარულით კი მხოლოდ შენ მიყვარხარ. მითხრა და ჩემი მაჯა ხელში აიღო:

— ოცდა ცხრამეტი გრადუსი სიცხე აქვს! ხმა მალლა სთქვა ბებერმა ექიმმა ქალმა. მის ხმაზე გამოვერკვიე, ამოვიოხრე და ბოლოს ისევ წავედი ბურანში...

— რათ წახვედი ომში? მისაყვედურა ლალიმ: განა იმისთვის მიყვარდი, რომ წასულიყავ, ხალხი გეხოცნა და შენც შემოჰკლდომოდი მათ?

— მაპატიე, ლალი! მეგონა, არ გიყვარდი!

— აბა, ეგ როგორ იფიქრე! შენს უმანკო ფიქრებში ვიზრდებოდი ვარდათ მხოლოდ იმისთვის; რომ შენი მკერდი შემემკო და განა ამას არა ჰგონობდი?

— არის კი სიყვარული, ლალი?

— როგორ არ არის!

— მერე, რასა ჰქვიან ეგ სიყვარული, ლალი?

ამის პასუხად ლალი მძიმე-მძიმედ დაიხარა და მისი მხურვალე სუნთქვა შეუერთდა ჩემ სუნთქვას, შემდეგ ხელი გადამისო შუბლზე და ღიმილით დამიწყო თვალეში მზერა:

— შენ მალე მოგარჩენ, წაგიყვან აქედან სულ შორს, შორს, სადაც ადამიანის ხმა არ მოდის, მკერდით შეუერთდები შენს მკერდს და სიკვდილამდე ვიქნები შენთან, გინდა გოგი?

— ო, როგორ მინდა! როგორ ბედნიერი ვიქნები, ლალი! ომში ხომ აღარ გამგზავნიან?.. მე აღარ მინდა ომში წასვლა!

— ომში რად გაგიშვებ! შენ იქ უნდა იყო, სადაც სიყვარულია, სადაც მე ვარ და მე ომში რა მინდა!

— რა ბედნიერი ვარ, ლალი, რა ბედნიერი! ლალი, ხვალე რო მოხვალ ჩემთან, მაშინაც ისევ ესეთი კარგი იქნები? ნეტავი კი გული არ გამოიცივლოს და!

— არა, ბიჭიკო, არა! უცნაურ რამეებს ნუ ამბობ.

— რა ვიცი, ვინც ქალი ვნახე, ყველა მატყუარა გამოდგა: დღეს გაგიღიმებს; ხვალ ზურგს შეგაქცევს— ვერ ვიპოვე ჩემი გუნების ადამიანი.

— როგორ არა, იგი ნაპოვნია, განა ვერა ჰხედავ?

— ვხედავ, ვხედავ, მაგრამ თვალეებზე კიდეც ბინდი მაქვს ავადმყოფობისა გადაკრული, სულ კარგა მაინც ვერა ვხედავ.

— აჰა მაშ აი, კოცნით გადაგიწმენდავ ბინდს თვალეებზე.

ხელი მომხვია და საკოცნად დაიხარა, მაგრამ ხელში რაღაცა მოჭხედა უბეში შეყოფის დროს, გამოიღო და ხმა-მალლა სთქვა:

— კიდეც სიცხე აქვს.

გამოვერკვიე ბურანიდან. ისევ ბებერი ექიმი ქალი მედგა თავს. ხოლო პირდაპირ, მეორე ოთახში ორი სათნოების და დაჭრილ აფიცრებს ელაზღანდარებოდა ვიცანი ეს ორივენი ისინი იყვნენ, რომელნიც პირველად გავიცანი და რომელნიც სათითაოდ ისე დავკარგე, რომ სახელიც ვერა ვკითხე. მერე ვილაცამ დაიძაა, ლარისაო და მომაგონდა ის კურსელი ქალი, ჩემმა მეზობელმა სტუდენტმა რო მოიყვანა ღამე. მერე თვალი მოვკარ ქართველი სტუდენტის ცოლს და, თითქო მომესმა კიდეც „არ შეგცივდესო“. ბოლოს ვილაცა აფიცერი შემოვიდა ჩემს პალატაში, რომელსაც ხელი-ხელ გაყრილი შემოჰყვა იია. გამიკვირდა და განცვიფრებულმა წამოვიძახე:

— რა უბედურებაა! ქვეყანა აქ შეყრილა ჩემ სატანჯველად!

— სიცხე გაქვთ... მოისვენეთ. . მითხრა ექიმმა

ამოვიოხრე. გადავბრუნდი და ჩავიძინე.

თითქო მღვრიე ჰაერში, ან მდინარის ძირში წვესო, ისეთი ბურუსი იყო ჩემს ირგვლივ. გარკვეული არა იყო-რა ჩემს გონებაში. მერე ისევ მოიწმინდა. ღიმილით შემოირბინა პალატაში ლალიმა და იკითხა:

— როგორ არის?

-- ისევ სიცხე აქვს, უთხრეს:

ჩემ ტახტზე ჩამოჯდა ლალი, მკლავი მომავლო თავზე და დიდხანს მიყურა თვალებში. სიცხეში ტუჩებს ვათრთოლებდი და ლალი მათ თვალს არ აშორებდა.

-- დაურეკეთ ტელეფონით ჩემ შოფერს, ეხლავე ავტომობილი მოიტანოს აქ, უთხრა იქ მდგომ დას ლალიმ.

— რა ნომერია თქვენი შოფერის ტელეფონი?

— 3—08—16.

სათნოების და ტელეფონთან გაიქცა. ლალი ისევ ისე დაჯდა და დაკვირვებით დამიწყო ყურება თვალებში. რალაცის თქმა მინდოდა, მაგრამ დამავიწყდა. შემდეგ მომაგონდა და გავიჩუქუნე სათქმელად, მაგრამ ენა ვერ დავძარ. ლალიმ თავზე წამავლო ხელი და მკითხა:

-- როგორა ხარ გოგი?

ხმა ვერ ამოვიღე.

— უნდა გეთქვა რამე, გოგი?

კიდევ ვერ ამოვიღე ხმა.

— ეხლავე! დაიძახა სათნოების დამ, შოფერს რომ დაურეკა ტელეფონი. სიჩუმე ჩამოვარდა, ისეთი სიჩუმე, თითქო სულ მკვდრები აწყვია ირგვლივარ. რამდენჯერმე მინდოდა რილაცის თქმა სიჩუმის დასარღვევად, მაგრამ ვერ დავძარ ენა.

— ავტომობილი მოვიდა, სთქვა მოსამსახურემ.

ლალი ადგა და მე ცოტათი გავტოკდი.

— დაუძახეთ მოსამსახურეებს, მძიმე-მძიმედ წამოიღონ ავტომობილში ავადმყოფი. ჩემთან წავიყვან და თვითონ მოუვლი, თვითონ მოვარჩენ, აქ ყურს ვერ უგდებენ კარგა.

ციმ-ციმ ამიღეს, წამიყვანეს და დამაწვინეს ავტომობილში.

— არავინ გინდა მშველელი? ჰკითხა ლალის დამ.

— არა, თვითონ მოვახერხებ ყველაფერს.

მერე შოფერს უთხრა, ფრთხილად წასულიყო.

ლალი გვერდით მომიჯდა, ხელი მომხვია და ავტომობილი დაიძრა.

მივედით.

საშინლად დიდს, მშვენიერ სასახლის წინ დადგა ავტომობილი. იქიდან ლალის მშველელები გამოეგებნენ, საჩქაროდ გადმომიყვანეს და ფრთხილად ამიყვანეს კიბეზე. კიბე მარმარილოსი იყო. კედლებზე სხვადასხვა მშვენიერი სურათები იყო დახატული და მათ შორის მთებიც. გაკვირვებით უყურებდი სრა-სასახლის საკვირველ კედლებს და გული უცნაური გრძნობით მევსებოდა.

შემიყვანეს სახლში. გამატარეს რამდენიმე დიდი, ზღაპრულად მორთული

ოთახი და ერთ მშვენიერს, მყუდრო ოთახში დამაწვინეს. ისეთ ტახტზე დამაწვინეს, რომ ვერ გამომეცნო, ვიწვექ რამეზე, თუ ჰაერში ვიყავ გაჩერებული.

მოვიდა ლალიცა და გვერდით მომიჯდა: დიდხანს მიყურა, დიდხანს მიყურა და შემდეგ მკითხა:

— როგორა ხარ, გოგი?

— როგორა ხარ? მკითხა მეორედ.

— როგორა ხარ, გოგი? მკითხა მესამედ.

— გოგი! გოგი! გოგი!

თვალეები გავახილე. ისევ ის ბებერი ეჭიმი ქალი მედგა თავსა და მეუბნებოდა: აბა ილლია აიწი, უნდა სიცხის საზომი გაგიკეთო, სიცხე გაგისინჯოო.

სიცხის საზომი ჩამიღო ილლიაში.

აქათ-იქით მივიხედე. აღარავინ იყო, ყველანი სადღაც გაკრეფილიყვნენ.

ისევ ჩავინთქე ბურანში.

ლალი მეორე ოთახში გასულიყო, სანამ სიცხის საზომავი გაზომავდა სიცხესა და მერე ისევ შემოირბინა. გამომაცალა სიცხის საზომავი და მხიარულად წამოიძახა:

— მადლობაა ღმერთს! სიცხემ უკლო!

უცბათ ვიგრძენ გამოკეთება. გამოვერკვიე სიცხიდან. მივიხედ-მოვიხედე, ლალი იქ აღარ იყო. დაუძახე:

— ლალი! ლალი!

საჩქაროდ გამოვარდა მეორე ოთახიდან ლალი.

— გოგი, როგორა ხარ? რა გამეხარდა, რომ დამიძახე!

— კარგათა ვარ, კარგათ! მოდი, ჩემთან დაჯექ.

— როგორ მიხარია, გოგი, რომ კარგათა ხარ! როგორ მიხარია!

— აი, მე ეხლა მალე ავდგები, ლალი, და ერთი სათხოვარი მაქვს შენთან.

— მითხარი, ჩემო კარგო, რა სათხოვარი გაქვს? მითხარ, ყველაფერს აგისრულებ. ეხლავე მითხარ.

— ლალი!..

— რა, გოგი? მითხარ, ნუ გეშინიან!

— რო უარი მითხრა?

— მე, და შენ უარი გითხრა? არა გცხვენიან, გოგი?

— მაშ გეტყვი:

„როცა ავდგები, ჩემთან წამოდი საქართველოში, ჩემს მშვენიერ საქართველოში. იცი, იქ რომ წამოხვიდე, სულ კარგათ გავხდები; მაშინ ყოველი ჩემი სუნთქვა სიცოცხლედ გადაგექცევა და სიცოცხლე ნეტარებად...“

საქართველოში წამოდი ლალი!

საქართველოში რო ჩამოხვალ, ქალარა მთები მოწიწებით თავს მოიხრიან შენ წინ და ათასნაირ ცრემლებს გაგიფენენ მარგალიტებად. ცელქი ნიავი მილიარდ ფოთოლთა ხელით ტაშს დაგიკრავს, ყვავილები გულს გაიხსნიან, წინ გაგეფინებინ და უთვალავ ფრინველთა უთვალავი, სხვადასხვა გუნდი სხვადასხვა ჰანგებს გიმღერს; საქართველოს მზე თავს გვირგვინად დაგედგმება, მთვარე ფერხთა ბალიშად და ვარსკვლავები შეგიმოსავენ სამოსელს ტანთა; მოვა შენთან ათი-ათასი ღარიბ-ლატაკი და წაიღებს სულიერ საზრდოს შენის ნახვით, თაყვანისცემით...

წამოდი, ლალი, საქართველოში!

ჩემი მწყემსები გარეულ ყვავილთა გვირგვინს მოგიტანენ და იმათ ისიც ეყოფათ ბედნიერებად, რომ შენ მათგან მიიღებ მას. ჩემს მწყემსობაში ერთი დეკეულა ავზარდე, ხელით ვაჭმევდი ბალახს, ჩემი ჯამიდან ვასმევდი წყალს, ჩემი ჩოხის კალთით უსუფთავებდი ტანს, ყვავილებით უმშვენებდი პაწია რქებსა და ვკოცნიდი ტუჩებში; ეხლა იმას ხბო ჰყავს და ის ჩემზე მეტად უყვარს; საღამოთი რძეს მოუტანს, მოაწოვებს, შემდეგ, შენ რომ დაგინახავს, მოვა, ყელს მხარზე გადაგაქდობს და დაიწყებს ტუჩების ცმაკუნს; მისი ხბო გვერდით მოგიწვება, დაგაფიქრებს, აღგიძრავს ყოველი სულდგმულისადმი სიყვარულსა და ღმერთი იქნება შენთან...

წამოდი, ლალი, საქართველოში!

საქართველო ეს ის ქვეყანაა, სადაც ღმერთმა დასდო სამოთხე, რომელიც შემდეგ კაცთა ცოდვიანობამ ამოაჭკნო და ეხლა შენ გელის იგი, რათა კვლავ აყვავდეს, კვლავ გაისმას ჩქრიალი უკვდავების წყაროთა და აღსდგეს ბედნიერება დამარხული. საქართველოში უკვდავი გაჭხდები და შენი უკვდავება ვერ ამოსწურავს მის მშვენიერებას, სადაც ღმერთია თვითონ ბუნება! ყოველ დღე ახალ-ახალი აღტაცება გაგეფინება წინა, ყოველ დღე ნეტარებაში იქნები და არ მოგწყინდება იგი...

წამოდი, ლალი, საქართველოში!

იგი სამშობლოა ჩემი, იქ არის საკურთხეველი, სადაც პირველად წარმოსთქვა ბუნებამ შენი სახელი ჩემის დაბადებით...

წამოდი საქართველოში!

შენ მზე ხარ და მზე უნდა საქართველოში იყოს!

— წამოვალ, ჩემო კარგო, წამოვალ! ოღონდ ეხლავე გავიქცევი ღარიბების თავშესაფარში, სიტყვას დაუტოვებ, კარგათ მოუარონ ღარიბ-ლატაკთა და საჩუქრებიც მალ-მალე აძლიონ.

— რა კარგი ხარ, ლალი! წადი, გააკეთე ღვთისნიერი საქმე და მოდი. მანამდე მე ავდგები, ჩავიცვამ და მოვემზადები წასასვლელად.

ლალი წავიდა.

ავდექი. ჩავიცვი. სარკის წინ გავისწორე ყველაფერი და შევჩერდი ლალის სურათის წინ, რომელიც თვითონ ლალისოდენა იყო. დიდხანს უყურე, ბოლოს თავმა წამძლია და ზედ მივეყუდე.

გავიდა საათი.

შემოვიდა ლალი და სურათზე მიყრდნობილი რო დამინახა, მომკიდა ხელი, მიმიყვანა საწოლთან, დაჯდა და მითხრა, მოდი იმ სურათის დედანს მიეყუდეო.

მივეყუდე.

დიდხანს ვიყავი ლალიზე მიყუდებული და დიდხანს უყურეთ ერთმანეთს თვალებში. ბევრი გაშტერებული მხერით თავბრუ დამეხვა და ამერია ყველაფერი. თავდავიწყებაში ჩავინთქე.

— აბა, წავიდეთ საქართველოში! წამოიძახა ლალიმა და წამოხტა ზეზე.

— წავიდეთ.

— იცი, გოგი: ერთი მეცნიერი ფრანგი ნაცნობი მყავდა, მან ჰაეროპლანიზმი მოიგონა უცნაურ სახისა, ხოლო ის ფრანგი რო მოკვდა, ჩემმავე ნაცნობმა გერმანელმა გააუმჯობესა იმ ჰაეროპლანის ტექნიკა. ეხლა ის გერმანელი ჩემ სახლში ცხოვრობს, ხოლო ჰაეროპლანი ჩემს მუზეუმშია შენახული. ვეტყვი გერმანელსა და გავვაფრენს საქართველოში. გინდა?

— როგორ არ მინდა! მინდა ლალი! რა ბედნიერი ვარ!

გერმანელმა ააწყო ჰაეროპლანი და გვითხრა: მზად არის.

ჩავსხედით ავტომობილში, გავედით ქალაქ გარედ, სადაც გვიცდიდა ჰაეროპლანი. ორივემ შემოუარეთ გარს, კარგა გავსინჯეთ, მოვიწონეთ და შემდეგ მაინც ვკითხეთ გერმანელს:

— საშიში ხომ არაფერია?

— არა, ბატონო! როგორც მთის არწივისთვის საშიში არ არის მისივე საკუთარი ფრთები, ისე თქვენთვის ეს ჰაეროპლანი; ისე უშიშრად იყავით, ვითომ არწივები იყოთ და მიტრინავდეთ საკუთარის ფრთებით.

ჩავსხედით.

შეტოკდა აპარატი და ჰაერში შევსრიალდით. ავიდა სულ მალა, მალა, რამდენიმე წრე დაარტყა ქალაქის თავსა და გაება სივრცეს სამხრეთისაკენ. ჩვენ გადმოვიხედეთ ძირსა და სუმთლად დავინახეთ ტახტი იმა ქვეყნისა, რომელსაც შემქმნარტლილი ბუხრები ამოეშვირა ზევითა და იდგა ბურუსში. სახლები პატარა კოლოფებსა ჰგვანდა და ადამიანები ოდნავად მოძრავ წერტილებს... „მშვიდობით, ტახტო უცხოეთისავ, მშვიდობით! ველარასოდეს ველარა გნახავ — მშვიდობით! მშვიდობით, უმთავრესო ქუჩავ, სადაც მრავალჯერ ვფიქრობდი ჩემს ლალიზე, სადაც

ჩემს ოჯახებს სინამდვილე ბლალავდა! მშვიდობით, ჩემო დიასახლისო მელანია! შენ მე ველარასოდეს ველარ შემხვდები! მშვიდობით იია! შენ ველარ შეაცდენ გამოუცდელ ქართველს, რომელიც შენი მშვენიერებით იყო ერთდროს გატაცებული, რომელსაც ეგონე ლალი! მშვიდობით! მშვიდობით! მშვიდობით!

— მეტირება, ლალი!

— რათა, გოგი?.. მომეკარ გულზე .. რათა ტირი, გოგი?

— არ ვიცი, არა.

— მოიხვიე თბილად, არ გაცივდე და ისევ ავად არ გამიხდე

— ლალი, აბა უყურე, დედამიწა როგორა ტრიალებს. დასავლეთში მზე ჩადის, უყურე! რა მშვენიერია მზის ჩასვლა! მეტირება, ლალი!

— რათა, გოგი?

— არ ვიცი .. ხომ არა გწყინს, ლალი?

— არა, ჩემო კარგო. მაგ ცრემლებს მე შეგიშრობ კოცნით...

— აგერ სულ ჩავიდა მზე. დაბნელდა. ეხლა უთხრათ გერმანელს, სადმე დავეშოთ. სადაც ჩვენ დავეშვებით, იქ სადგური იქნება ჩვენ შემდგომ.

დავეშვით.

ირგვლივ ტრიალი მინდვრები იყო. თვალი იკარგებოდა უსაზღვრო სივრცეში, მაგრამ ჩემი სევდა მაინც ვერ ეტეოდა იმ სივრცეზე.

ცეცხლი დავანთეთ; დავსხედით და ლალის ერთი ზღაპარი უამბე:

„იცი, ლალი, ეს ვრცელი მინდვრები თურმე ერთდროს წარმოადგენდა მთებით დანაოჭებულ ქვეყანას. მაგრამ ერთხელ სიყვარულის ღმერთმა ტიგროსსა და ეფრატოს შესართავიდან ისარი ესროლა საქართველოს მაღალ მთას, მყინვარს; ისარი თავზე გადასცდა მყინვარსა, წამოვიდა და ამ უსწორ-მასწორო მთებით დანაოჭებულ ადგილას ჩაერქო; დედამიწა სიამოვნებისაგან გაიზმორა და გასწორდა, მაგრამ შემდეგ მიჰხვდა, რომ ის ისარი მისთვის არ იყო გამოსროლილი, ნაღვლიანად ამოიოხრა და ეს ნაღვლიანი ამოიხვრა დასადგურდა ამ ვრცელს მიდამოებში... მეც ნაღვლიანადა ვარ, ლალი. იქნება შენ ისარი სხვას ესროლე და მე მომხვდა?..“

გათენდა. აღმოსავლეთი ვარდის ფრად იღებება და სევდას რა უნდა ჩემთან, მით უმეტეს რომ შენა გხედავ ჩემს გვერდით?

— წავიდეთ საქართველოში!

ჩავსხედით ისევ ჰაეროპლანში.

შეიფთხრიალა პროპელერმა და ავტონდით მალლა. მიჰქროდა ჩვენი მანქანა და ნიავი უკრავდა მშვენიერ მელიოდის, რომელიც კიდევ მაკვნესებდა, კიდევ მაამებდა, რომელიც კიდევ მაშინებდა, კიდევ მახარებდა.

მე და ლალი ერთმანეთს მივეყარით და დამავიწყდა ყველაფერი. მხოლოდ შორს, ძალიან შორს გამოჩნდა თეთრი ქარავანი მთებისა, რომელიც შავი ზოლით უერთდებოდა ცის გადაღმართს და წამოვიძახე სიხარულით:

— მთები, ლალი, მთები!

რამდენი საიდუმლოებაა დამარხული მათ მუდმივს მდუმარე გულში! რამდენი სახე ბრწყინავს ლამაზ ყვავილად მათ მკერდზე! რამდენი მშვენიერი შველი, ირემი, ჯიხვი და ქურციკი დარბის მათ გულზე თავისუფლად!

— მთები, ლალი, მთები!

ვერ წარმოიდგენ, რამდენ სახეს იკეთებენ იგინი, რამდენაირად იხატებიან თავის სხვადასხვა გვარად აწეწილ-დაწეწილ ღრუბლებში!

— მთები, ლალი, მთები!

აგერ, გამოჩნდა კიდევ მთელი საქართველო. ჰხედავ, მყინვარის გადასწვრივ სამოთხის მსგავს ქვეყანას? ეგ არის საქართველო! აგერ დინჯი მტკვარი, მკვირცხლი რიონი, ზანტი ალაზანი, ცელქი იორი. აგერ ალავერდის ტაძარიც. რა დიდებულად არის აზიდული ცაში! ჰხედავ ალავერდის უკან მაღალ მთებს? ეგ თუშფშავ-ხევსურეთია; როცა ალავერდობა მოვა, მთელი ეს მხარე სულ მის დღეობაში მოიყრის ხოლმე თავს...

— ლალი! ლალი!

— აქა ვარ, გოგი!

— აი, ის მთებიც, სადაც მწყემსობაში გავატარე პატარაობა! აი, ის ადგილი, სადაც მრავალჯერ წაუღივარ ოცნებას შენსკენ! აქედან დავიწყე ფიქრებით მოგზაურობა შენსკენ... აგერ თბილისიც... აგერ ის გიმნაზიაც, სადაც ვსწავლობდი... ჩემსავით განმარტოვებულია ქალაქიდან და მარტო სდგას ფიქრებში წასული... აი, იმ ფანჯარაში გამოვიხედავდი ხოლმე, დამავალი მზე, რო ბრწყინავს; იქიდან მყინვარს უყურებდი და მის მწვერვალზე შენა გხედავდი... ნეტავი იმ დროს! მაშინ მეფის ასულადა მყავდი წარმოდგენილი... ო, ლალი, ლალი!..

ჰაერობლანი დაეშო მინდორზე; ხელად ავტომობილი მოარბენინეს და წავედით ქალაქში.

— აი, ეხლა ჩემ სამშობლოში ხარ, ლალი! ჩემი ხარ!

— შენი ვარ, შენი, გოგი! ერთი წუთითაც ნუ შეგეპარება ეჭვი, რომ შენი არა ვარ. მაგრამ ასეთი აღტაცებით რათ გეგებება შენი ხალხი? განა აქ ყველა შენი ნაცნობია?

— არა, ეს მხოლოდ შემთხვევითა მხედებიან ნაცნობები.

— აქ ლარიბები არ არიან? თავშესაფარს დავაარსებ მათთვის.

— არა, ლალი. ლარიბთა თავშესაფარი კი არა, აქ ავაშენოთ დიდი სასტუმ

რო, სადაც ყველა ქვეყნიდან მოსულთ მასპინძლობას გაუწევთ და ვასწავლით, თუ როგორ უნდა გამასპინძლება სტუმრისა

— ძალიან პატიოსანი! ავაშენოთ .. აგერ, გაუმარჯოს ჩვენს პოეტსაო, გითხრა ერთმა ქართველმა და ქუდი მდაბლად მოგიხადა. განა შენ პოეტი ხარ?

— არა, ლალი, არა! ღმერთმანი პოეტი არა ვარ!

— რათა თაკილობ, განა ცუდია პოეტობა! აგერ კიდევ, გაუმარჯოს პოეტსაო.

— არ არის პოეტობა ცუდი, მაგრამ თუ კი არა ვარ!

— მაშ რათ გითხრა იმ კაცმა პოეტოო?

— ისე, გამოცვლის სახელს აქ პოეტს მეძახიან.

გადმოვედით ავტომობილიდან და მივდივართ ქუჩაში. ლალი ღიმილით იყურება აქათ-იქით.

— ააა, გაუმარჯოს ჩვენს პოეტს! მომიგება კიდევ ერთი ნაცნობი: როგორა ხარ? როდის ჩამოხვედი?..

გავაცან ლალი.

ლალიმა ჰკითხა:

— ერთი შითხარით, თუ ღმერთი გწამთ, რათ ეძახით გოგის პოეტს?

— იმისთვის, რომ ეს ჩვენი ახალგაზრდა პოეტია, აუხსნა ნაცნობმა.

— მართალია?! წამოიძახა ლალიმ სიხარულით.

მაშინვე ეტლში ჩავსხედით.

გახარებულმა ლალიმ, სახლში რო მიმიყვანა, მისაყვედურა, რატო აქამდე არ გამიმხილე შენი პოეტობაო. მერე თავისი ბაგე ჩემს ბაგეს შეუერთა და ორივენი მხურვალედ დავეწაფენით ერთმანეთს...

დიდხანს ვიყავით ასე.

ბოლოს ორივენი დავსუსტდით კოცნითა და ძირს უნდა დავშვებულებოდით, მაგრამ ვილაცამ მაჯაში ხელი მტაცა და გამოვერკვიე ბურუსიდან:

— მელანია! დაუძახა ბებერმა ქალის ექიმმა: ერთი სიცხის საზომი მოიტა .. კიდევ უმატა სიცხემ.

შწარედ ამოვიოხრე და ავქვითინდი...

მელანიამ საჩქაროდ მოურბეინა სიცხის საზომი ექამსა და ისევ საჩქაროდ გაიქცა, რადგანაც ვილაც პრაპორშიკი მოსვლოდა და მასთანა მასლაათობდა...

„ლალი! ლალი! ნუთუ შენ იგივე მელანია ხარ. რომელიც ყველას ეარშიყება და ყველას ფეხთა მტვერია?.. ლალი, მოდი აქ! მოდი, უნდა გითხრა რამ! ლალი! ლალი!“

მივწვდი ლალის ყელში, ხელი წაუჭირე დასახრჩობად, მაგრამ ვილაცები შემოცვივდნენ და დამიჭირეს.

გონზე მოვედი. მივხვდი, რომ ლალის კი არა, ჰაერს ვახრჩობდი და წყნარად წარმოვსთქვი: „მადლობაა ღმერთს! ოცნება მაინც დაუხრჩობელი დამრჩა!“

-- იქნება მუსიკა გესიამოვნოთ? მითხრა ექიმმა: აი, მოხუცი, ქუჩის დამკვრელია, კარგათ უკრავს; დღეს შობაა და უნდა დაჭრილი აფიცრებისათვის დაუკრას ლაზარეთში.

— მოიყვათ! მაგ მოხუც დამკვრელს თქვენზე ადრე ვიცნობ. მოიყვათ, დაუკრას!

მოხუცი შემოვიდა.

მოიმარჯვა სკრიპკა და დაუკრა.

სუყველაფერი დაფიქრდა. შემდეგ სუყველაფერმა სუნთქვას მოუხშირა და ბოლოს აქვითინდა გარემო. აქვითინდა, რასაც კი სული ედგა, რასაც გული ჰქონდა და მათ ქვითინს გარედან ბანს აძლევდა შრიალით თოვლი, რომელიც მოხუცის ჭაღარად ეფინებოდა ყველაფერს, როგორც სატირელი ჰანგი ჩემ გულს...

— დაუკარ მოხუცო! მე ეხლა ყველაფერი მესმის... მესმის...

1916 წელი. მოსკოვი.

6. ლორთქიფანიძე

ქ ა მ თ ა ს ი ა ვ ე

(რომანოს ესკიზი)

ნაწილი პირველი

1

როინის პირათ დიდი მანძილი მალალი ჯაოჯიანი მესრით იყო შემოზღუდული; ცაცხვებით, ჭანდრებით და ნიგვზებით დაფენილი ეზო, ოდნავ გამოკაფულ ტევოს ემსგავსებოდა:

ძლივს მოსჩანდა ხეებში მიმალული დაბალი აივნის სვეტები, მოღუშული ყავრის დახურული სახურავი და ისლითა და ჩალის ღეროებით დაბურული ფაცხები. ნასადილევია .. ისვენებს ყოველი სულდგმული.

ხის ძირში სადგომების მოშორებით გაშლილ ნოხზე ზის საიდუმლოთ მუსაიფეში გართული ოთხი კაცი

— აი, მეფეს ნებავეს დიდი წყალობა გიბოძოს.

— ისედაც კისრამდის სავსე ვარ ბატონის სიუხვით...

— მაგრამ მეფეს სურს გაიგოს, თუ რამდენათ ერთგული ხარ მისი... ხომ იცი რა დროა ეხლა?.. ცარიელ სიტყვებზე აღარავინ არის სანდო.

— მართალი ბრძანებაა!— ჯერ არაფრით დამიმსახურებია ნდობა; თუმც სულით და გულით კი მზათა ვარ.

— ნდობა რომ დიდი აქვს, უტყუარია... მხოლოდ შენც უნდა გაამართლო ნდობა.

— რითაც კი შემიძლია...

— დიდი საქმეა.

— მეფისთვის თავს დაედებ... განსვენებული მამაც მუდამ ამას მეუბნებოდა.

— მომწონს ქვეშარიტათ, რომ მამის კვალს მისდევ... ხომ იცი დიდ ნადირს დიდი ნაგაზები უყუფენ... დიდ მეფეს კი დიდი თავგასული ქვეშევრდომები ეურჩებიან..

— მათი მოღრეკა ბრძანოს მეფემ და ქუდზე გამოვალთ კაცი.

— მაგი არ კმარა... ყოველმა ჩვენგანმა ცალ-ცალკე უნდა ეცადოს მეფის ორგული ქუაზე მოიყვანოს... მოსპოს...

— ქვეშარიტი ბრძანებაა—დაუდასტურა მეორემ.

— ხომ იცი არჩილმა მეფის ურჩობა არ იკმარა და ახლა მთლად გადადგომას გვიპირებს...

— დიახ, ბატონო, ცოტა რამ მეც მსმენია... რაჭის ერისთავთან ერთად ცდილობს კახელი ბატონიშვილი გაამეფოს იმერეთში...

— მერე შენ რას აპირებ, იულონ განსვენებული ესე მეფის მარჯვენა ხელი იყო, თავს არ იზოგავდა—შეაქო სახლთხუცესმა იულონისთვის სათაყვანებელი მამის სახელი.

— რასაც მეფე მიბრძანებს... აი ამას უცდი დიდი ხანია... პირველათ არაფერს ვამბობდი, რადგან ჯაშუშობა არ არის ჩემი ხელობა; მერე როცა შეგამჩნიეთ, რომ თქვენც იცით ნამდვილი ამბავი, ვუცდილი მეფის ბრძანებას... რას ინებებს.

— შენ კი ნამდვილათ იცი?

— რალა დასაფარავია,—ორჯერ-სამჯერ ისეთი სიტყვები ჩამილაპარაკა, რომ უეჭველია, კარგი რამე არ აქვს გულში.

— და ამდენ ხანს არაფერს ამბობდი?

— აკი მოგახსენეთ მიზეზი.. უსაბუთოდ ლაპარაკი რა საკადრისია?

— ვერ გამოგიჩენია საკმაო ერთგულება... ნეტარ—ხსენებული მამაშენი ასე არ მოიქცეოდა: მეფის განდგომილ ყმას თვით ის გასცემდა საკადრის პასუხს.

— მე რა უთხარი ეს მე ვიცი.. ყოველი სიტყვა არ მინდა დავამადლო მწყალობელ მეფეს—ფიცხლათ მიუგო იულონმა მობაასეს.

— კარგი, კარგი, იულონ, დამშვიდდი. კამათი არ ღირს, არც დრო გვაქს. ჩვენ მოვილაპარაკოთ თუ როგორ მოვაწყოთ საქმე—ჩაერთა მუსაიფის ჩუმი მსმენელი, შემარჯვენე ჯარის სარდალი, სეხნია, დიპლომატიური ნიჭის დიდი მოტრფიალე და თავყანის მცემელი. მან გადასწყვიტა იულონის სულიერი განწყობილება გამოეყენებინა. სარტყელზე ჩამოკიდებულ კვესზე სახლთხუცესს ხელი დაადვა, თითქოს ეუბნებოდა, მაკალე, იულონი ცოტათი შემკრთალია, რომ მეფის ერთგულება მისებურათ მტკიცეთ ვერ დაიცვა, და მე, როგორც ნათქვამია გველსა ხვრელით გამოვიყვან ენა ტკბილათ მოუბარიო.

ეტყობოდა დიდებულ კარის კაცებს წინაღვე მოელაპარაკნათ იულონის მრ-სანადირებლათ ვინ რას გააკეთებდა.

— ბრძანე, სარდალო, შეკრიბონ ჯარი, და რაც შემფერის ორი იმდენი კაცი თუ არ მოგიყვანო და ოდესმე უკან დავიხიო, მეფის სალამიც კი მომაკლდეს...

— ეხლა მაგ ზომა გამოუდგარია...

— რატომ?

— არჩილს ქვემო იმერეთი გამოესარჩლება; რაჭის ერთისთავი ხომ მუდამ მზათ არის შვილის სისხლი აილოს... ამით ისარგებლებს კახეთის ბატონიშვილი და ისე შემოვა ქუთაისში, რომ ხმალსაც არ ამოიღებს ქარქაშიდან...

... და სწორეთ ის მოხდება, რაც ზოგიერთს გულში კი სურს, მაგრამ ვერ ამქლავნებს, — თითქოს ვერ მოითმინაო, მზაკვრულათ გააგრძელა სარდლის სიტყვები მესამემ.

— ბატონო, გადაკრული სიტყვების არ მეშინია... სჯობს საქმე ვილაპარაკოთ—ამაყათ უპასუხა იულონმა.

— ჰიშვილი თუ არ გიჭამია, ენა რატ გეწვის?— ოდნავ გასაგონათ ჩაილაპარაკა სახლთხუცესმა, მაგრამ სეხნიამ ძლიერ ჩამოსწია წელში გარკობილ მათარას...

— მოითმინეთ, ბატონებო, მოითმინეთ, დარწმუნებული ვარ, ორივე მეფის ერთგული ხართ და კარგი საშვალეა რომ ვერ გიპოვნიათ განსაცდელის თავიდან ასაშორებლათ, ფიცდებით; მარგამ სიფიცხით ქვეყანა არავის მოუჭამია... ასჯერ გაზომე და ერთხელ გასჭერიო, ნათქვამია...

ყველა დადუმდა...

თავთავიანთ ფიქრებს მიეცნენ.

ბოლოს იულონმა იკითხა:

— მაშ რას არჩევ, სარდალო?

— ზევ შენი ციხის ახლო ჩამოივლის არჩილ... სულ ორი კაცი ეხლება, რადგან ნამალევათ მიდის საწერეთლოში... შეიძლება გაჰყვეს კაცი და სადაც მოსახერხებელი იქნება იქ...

სარდალი გაჩუმდა.

სხვებიც სდუმდნენ.

— რას იტყვი ამაზე, იულონ?...

— მე ვერ ვიზამ ამას და სხვა თუ იქმს, არც მას მოუწონებ... დაბალის ხმით უპასუხა იულონმა.

— წარმოიდგინე, სწორეთ შენ უნდა ქმნა.

იულონი ფეხზე წამოდგა.

სხვებიც აღდგნენ.

— შენს მეტი არავინ გყავს, შენ უნდა გვიშველო— ფეხზე ადგომის დროს დაუმატა სეხნიაძე

— ახლა რაღა დროს უარია— წყრომით მიმართა იულონს სახლთხუცესმა.

— ასე ადვილათ ვერ გვეტყვის უარს — დაიქადა მესამე მობაასემ.

— რაფა, ძალით მიპირობთ სახუნდარიდან კაცი მომაკვლევიოთ?..

— ასეთ სამსახურს თუ არ გაუწევ მეთეს, მაშ რად გიწყალობა უბრალო აზნაურს ციხე და მამული?

— ჯალათობა მამა ჩემს არ მართებია და ბაბუა ჩემს, მე რაღა დაბალი ღობე მნახეთ?!

— საიდუმლო გამოგეტყუე და ეხლა უარს გვეუბნები, სიტყვას ბანზე აგდებ?.. მრისხანეთ უპასუხა სახლთხუცესმა.

სამივე მობაასე ირგვლივ შემოერტყენ ყმაწვილს. ეტყობოდა, რაც ცბიერებით ვერ გააწყვეს, ძალით უნდოდათ მოეგვარებიათ... ყმაწვილი ცდილობდა თავიდან აეშორებია სამარცხვინო დავალება... თუ გასჭირდა, ძვირათ დაუჯდენ თავს, მაგრამ თუ სისხლი დავდვარე, რომც გავიმარჯვო, მეფის რისხვასთან მთელი გვარეულობის და შეიძლება სამისაც მტრობა თავს დამატყდეს... სულელურათ მოვიქეცი, თავიდანვე შემეჩერებია.. ბავშური ცნობის მოყვარეობა...

— ნებით იქნება თუ ძალით შენ უნდა გადაგვარჩინო არჩილს— მოულოდნელათ დაარღვია სიჩუმე მესამე მობაასემ.

თითქოს რაღაცა მოაგონდაო, ყმაწვილმა სიხარულით წამოიძახა:

— ჯანი გავარდნია!— ხმაღში გამოვიწვეე!

ყმაწვილის სიტყვები ადამიანის გულის ნადების დახელოვნებულ მკითხველთაც წრფელათ მოეჩვენათ.

— მაგარი მკლავი გაქვს, მუხლი გერჩის და თვალი გიჭრის,— შეაქო სახლთხუცესმა— მაგრამ ჯერ ნამეტარი ყმაწვილი ხარ, გამოუტყდელი, შენ კიდევ იზრდები, არჩილი კი ბევრ ომ-ჩხუბის ნაქედი მომწიფებული ვაყვაცო; ტყუილად ნუ ფიქრობ გაუმაგრდე... მერე რა უთხრათ დედა შენს, ჩვენც ღმერთი გვწამს და ქრისტიანები ვართ!— შენზე ულამდება და უთენდება... ერთად ერთ ნუგეშს შენ გიყურებს... ჩვენთვის კი, როგორათაც უნდა გათავდეს შებრძოლება, შედეგი ცუდი ექნება. ყველა იტყვის, აქ მეფის ხელი ურევიაო.. არჩილი ისე უნდა გაქრეს, რომ დაბურულ ტყის და მოღუშულ ცის მეტი არავინ იყოს მოწამე... თუ...

რაკი ყმაწვილმა ერთხელვე დათანხმების ზოგიერთი ნიშანი აჩვენა, სახლთხუცესი ძლიერ დინჯათ და ჩუმათ ლაპარაკობდა... იულონი მიუახლოვდა... მობაასეთა სიფრთხილე ამან უფრო დაასუსტა: ყველა შეჯგუფდა და სახლთხუცესს დაუწყეს სმენა...

იულონმა ისარგებლა წამით. ისეთი შეჰკივლა—აუ! რომ შეაკრთო იქ მყოფნი: სახლთხუცესს სიტყვა გააწყვეტინა, გაფრინდა: გზა და გზა ჩოხის კალთები აიკაპიწა, ხმალი მოიმარჯვა და მესერს გადაეწო.

მოხუცებულნი ჯერ სახტათ დარჩენ, მერე გამოეკიდენ, ლობეზე გადახტომა სახლთხუცესმა არ იკადრა: სარდალი გადახტა, მაგრამ რაკი სახლთხუცესი ჩამორჩენილი ნახა, მალე უკანვე დაბრუნდა; მხოლოდ მესამემ ერთხანს სდია

იულონი შემოუბრუნდა და მიაძახა:

— ტყულა თავს ნუ შემაკლავ... მოიანგარიშე თუ მოსაგები არაფერი იყოს, თავიდან მომშორდი...

და მანაც თავი დაანება.

2

ჩქარი სიარული ფიქრმა შეუნელა, მიიხედ-მოიხედა და ისევ ჩაფიქრდა:

— ჯერ მეფემ არაფერი იცის, თორემ ისე. სულელია, რომ დღეს წამორტოტლავდა რამეს... ცისკრიდან ვახლავარ... ხეირიანი სიტყვა რომ ვერ იპოვა, მუჯღუგუნს მირტყამდა, ასე ნებავდა, გავერთე. დედა, რა საწყალი რამეა ეს ცოდვის შეილი!.. მეფე მაინც არ იყოს!.. ერთხანს იჩხუბებენ ეს სულ წამწყდრები... ერთმანეთს დააბრალებენ, არა შენ იყავი დამნაშავე არა შენო; არა შენ გაუშვი, არა შენ უნდა მიმხვდარიყავი, რომ უარს იტყოდაო; მერმე იფიქრებენ; დააწყობენ გეგმას, მეფესთან წავლენ, მომიწვევს და ან ქურდულათ მართლა მომაკვლევინებენ იმ კაცს, ან მე თვითონ გამრისხავენ სასახლიდან... არა! სჯობია სახლისკენ გავეშურო. მაინც დიდი ხანია აქ დავრჩი... ყველაფერი ხელს მიწყობს სახლში წასასვლელათ... გამოთხოვებაც არ არის საჭირო... ვიტყვი, დედოფალთან შესვლა ვერ გავბედე ნაღვიწვევი ვიყავითქო, ბატონს კი ნასადილევს გამოვეთხოვე, მაგრამ ყურადღება არ მომაქციათქო.. მეფეც არ გაამხელს, რომ თვითონ იყო რუსივით მთვრალი და დაიჩემებს კარგად მახსოვს როგორ მაკოცა ხელზე...

გზის პირათ ხის ძირში მკვდარსავით ეძინა იულონის მხლებელს თედოს.

— ადი! ადე! და იულონმა ფეხი ჰკრა. გიჟივით ფეხზე წამოვარდა.

— გვიღეშე? შე საწყალო, თუ ნახე ღვინო, უნდა ბუზივით ჩეიხჩო შიგ. გეიქეცი და უთხარი ბარგი შეკრან, ცხენები შეკაზმონ, შინ მივდივართ.

— ახლავე შენი ჰირიმე.

ბიჭი ძუნძულით მირბოდა და ფიქრობდა: ამას რაღა ბუზარიკა. შოლქვრა—

გადირია ქვეყანა... მეც აზნაური შვილივარ... რაფა, უფრო ღარიბი რო ვარ, იმიტომ მიგდებს?

— ერთი ახლა ლამაზი გოგო მოგვცა და ტკბილათ ჩაგვაკოცნია?

— შენ საცოლეს ესმოდეს, გაყურებივებს სერს..

— ვინ იცის, ძამია, ის ვის კოცნის? .. ახალწლიდან აქ ვყრივართ და.. მართლა, კი არ გვებუმრები! დღეს წყალ-წითელასკენ ვიყავი... რაცხა ხმაურობა მომესმა... რაცხა ამბავი უნდა მომხდარიყოს... შევჯდეთ ცხენებზე, გავიდეთ გაღმა, აყვეთ სერს და გადაღმა ისეთს ორ გოგოს წავაწყდებით, ვარსკვლავს ეთამაშებიან და მიწაზე ფეხს არ დგამენ... თუ უჭირსთ— მოვეხმარებით, თუ არა და მოვიკითხავთ, ვეტყვით, უბედურება რამ შეგემთხვათ გვეგონა და მოსახმარებლათ გვახელით-თქო .. იამებათ... გამოვეცნაურებით.

— ვინ გოგოებია, ბიჭო?

— აგიაშვილის მეღორის შვილებია.

— ჰო, მეღორე კი არა, შე სულელო, აზატია ნამდვილი და თან იმ გოგოებს რომ უყურებ, შენ არ ჩამოგივარდებიან... თუ გეცენ, ქვეშ მოგიქცევენ...

— მასედაც იყოს .. ქვევიდანაც მოუხებრებ, ერთი ძუძუში მოჰკიდე ქალს ხელი, და მერე ლავაშივით მოგეკვრება.

— ცივი ღომი პირს არ დაგწვავს...

— რას ბლანდავ, აზატია?

— რაფა და კარგად... ის ადგილი წინათ მესხის ყოფილა; მესხი ამოწყვეტილა და მეფეს მიუცია აგიაშვილისთვის. მასაც აქ გადმოუსახლებია ერთი ოჯახი... მერე სამათ გაყოფილან... ხო იცი, ბატონის წყალობა და აქაური მიწის სიუხვე მალე გოუმავრებდა ზურგს. მესხები მუდამ ედავებიან... ორი ძმა მოუკლავთ. ეს ერთი დარჩა. მას შემოეხიზნენ დანარჩენი ძმების შვილებიც. ორი ქალისშვილი და ერთი პატარა ბიჭი... მოხუცის ძმისწულები არიან...

— სულ ერთია აზატია თუ მაზატ, არ მეგეწონებათ თუ?.. ფილიბემ უღვაში გადიგრიხა და უნავირს ხელი სტაცა... წავიდეთ...

— რამ გადაგრია .. ჩემი ცხენი ავად არის.

— ჯორზე შეჯიქი...

— კარა შენმა ძემ! თუ გლახათ წვეიდა საქმე, მე უნდა მომბეგვონ— შენ კი ითოხარიკებ, რა გიჭირს?!.

— დღეს თუ არა ზეგ იყოს...

— ზეგ .. მართლა ზეგ მარიამობაა: მეფეს წვეულება ექნება მეორე დღეს. დილაამდის გასტანს... ჩვენც ჩვენებურათ წვეიქეფოთ...

ასე ლაზღანდარობდენ წამოწოლილი ბიჭები, რომ თავს წააწყდათ თედო.

— თქვე, ოხრებო რომ გიძახით სადა ხართ?

— ერთი ბატონი შენ გამოგვიჩნდი? რომ ღრიალებ, რას ღრიალებ?— შეუტიეს ბიჭებმა.

— ჩქარა ადექით, თორემ გეიგებთ ვინცა ვარ...

— რა მოხდა, რა ამბავია?

— მივდივართ! ახლავე ბატონი შოვა! იჩქარეთ, თვარა, მე არ ვიყო დაშნაშავე.

— ჩემი ცხენი ავით არის...

— რა დაემართა?

— ყურები აქვს ჩამოყრილი, არაფერს ჭამს...

— ბატონს არ გაუმხილო, თორემ წაყვანითაც წაგიყვანს და რტყმევითაც ბევრს გორტყამს, რა გენაღვლეება, სიარული იქნებ კიდევ მოუხდეს თუ მოსარჩენია, თუ არა და ჯანდაბამდის გზა ქონია... ჩქარა!

მათ ლაპარაკზე ორი ყმაწვილი კიდევ მოადგა ფაცხას

— სად დეიკარგეთ? ბატონი მარტო მობრძანდა, და თქვენ სად დეეთრეოდით?! — შეუტაცხანა თედომ.

— კაცო, სასახლეში ვიყავით, ბატონს სულ თვალეებში უყურებდით... ერთი წამით მოვშორდით—სახლთხუცესის მოურავმა თითო ყანწი ღვინო დაგვალღვია და მერე ვერსად ვნახეთ... სულ მოვრბოდით... ტყლიბი ჩაგვაწყდა...

იულონმა ეკლესიის გაღავანში შეუხვია.

ხის ძირში საფლავის ქვებზე აქა-იქ ისხდნენ მამა ესტატეს შეგირდები: ზოგი გაღობით დავითნს კითხულობდა; ზოგი ამოსაღებს იზეპირებდა; ორი კი მიმალულად გილს მჯდომი კოჭების თამაშით ერთობდა.

ახალუხის ამარა, წვერ-უღვაშ აბურძგნულმა მამა ესტატემ დერეფნის ჩრდილში მოვარჯიშე სამ დავაქაცებულს შეგირდს თავი მიანება და სენაკიდან ძლივს-ძლივს გამოსულ ფოსტალში ტიტველ-ფეხ გაყრილ მოხუც მეუღლითურთ იულონს მიეგება.

— კურთხევა მამაო.— მხიარულათ მიესალმა იულონი.

— გაკურთხოს უფალმა და სამას სამოცდა ხუთმა წმინდა გიორგიმ— მოწიწებით უპასუხა მღვდელმა.

— მამაო ესტატე... დღეს მივდივარ, ცოტა რამ ხაბაკი მრჩება— ცოტა შემიწახე, დანარჩენი მოიხმარე... ფქვილია, ღვინოა— ახლა იმას ხომ არ წვევილებ სახლში.

— ახლავე, ბატონო, ახლავე... ქმრის მაგიერ უპასუხა ანასტასიამ, რომელ-

მაც აღარ იცოდა როგორ გამოეკვება თავისი ცხრა თუ რვა (თვითონაც ეშლე-
ბოდა რიცხვი: მგონი, ოცჯერ იყო ორსულათ—მრავალჯერ მუცელი მოეშალა
და ზოგიც დაეხოცა) საკუთარი შვილი და სახელოვანი მგალობელის ოსტატ ქმრის
აუარებელი შეგირდები.

— აბა, შვილებო, ეახელით ბატონს—მიმართა ესტატემ იქ მდგომ ყმაწვი-
ლებს.

ბავშვებმა იცოდნენ რას ნიშნავდა ეს ხლება, იცოდნენ რომ გზაში არა ერთს
„ყლონწსა და წრუპს“ უზამდენ ღვინით სავსე დოქს და თავ-ქუდ მოგლეჯილი
აპირებდნენ გაქცევას, მაგრამ ცოტათი შერცხვათ, მოერიდნენ სახელი გაეტეხათ კე-
თილი დიასახლისის პურ-მარილისათვის და მწყობრათ უკან გაყვეს უფროსებს.

იულონის მხლებლებს დასალაგებელი და შესაკრავი ბევრი არაფერი ჰქონ-
დათ.

პატარა საბანი, რომელსაც ბატონი იმ იშვიათ შემთხვევაში ხმარობდა ლე-
ბათ, როცა ნაბადს გადაიხურავდა ზევით, ხურჯინში ჩასდევს, წელში ტამბაჩები
გაიყარეს, ზურგზე თოფები გადაიგდეს და მზად იყვნენ.

კეცები ერთმა პაწია შეგირდმა აიღო ხელში; ტახტი სიცილით თავზე დაიდგა
მეორემ; ფქვილი ანასტასიამ არავის დაანება-დამიბნევენო და ღვინის დოქის ირ-
გვლივ კი სამი დაულვაშებული ყმაწვილი ტრიალებდა, რომ შემდეგ მღვდლის
გულ-კეთილ მეუღლის ბუზღუნზე „დალახვროს ღმერთმა ამ ბაღნების ეშმაკები, აკი
გამინახვრეს ამოდენა კოკა“ ვითომდა წყენით ეპასუხნათ „სადაური კოკაა, ერთი
ნამცეცა დოქიაო“.

მოხუცმა ცოლ-ქმარმა ლოცვა-კურთხევა უკვე გაათავა, მაგრამ იდგენ დაცა-
რიელებულ ისლით დახურულ ფაცხის წინ, სანამ ერთხელ მიმალული მგზავრები
ისევ არ გამოჩნდნენ გადახრილ მზით ასხივოსნებულ შარა გზაზე.

(შემდეგი იქნება)

ალექსი უსტიაშვილი

„ღაფუვილდი... ღაფუვილდი“!!

ძღვნად ნ. ბ—ლს

ფიქრები ისე ერეოდნენ სამსონს, როგორც გამოქცეული ჯარი.

მისმა საქმემ ბევრ ქალს დაახლოვა იგი, ბევრის პირდაპირ მდგარა იგი, როგორც ეხლა, ბევრის მკერდი უნახავს ასე მოქანავე, მაგრამ არ ახსოვს, რომ ამ სანახარობას მისთვის ხატვის უნარი დაეკარგოს როდისმე

თითქოს ყველაფერი ჩვეულებრივად სწარმოებდა.

რბილ სავარძელში იასავით ამართულიყო ქალი და თვალები მისთვის მიეშტერებინა. ეს ხომ ჩვეულებრივია. თვით ის სავარძელი, რომელზედაც ქალი იჯდა, არა ერთხელ შესწრებია ასეთს სტუმარს, არა ერთხელ გასწვრილებია მას გული ტვირთის ქვეშ: ამას მთელი ოთახის მოწყობილებაც ამტკიცებს. სხვადასხვა პოზად გადაღებული ქალი და მისი რვეალ ნაკეთიანი ტანი.

ჩვეული იყო სამსონი ასეთს სურათებს და ამიტომ უფრო უკვირდა თავისი მღელვარება და მოუსვენრობა.

მკლავები ჩამოიღო და იქვე ჩამოჯდა.

— დაიღალეთ?.. თითქოს გულუბრყვილოდ და ფრთხილად ჰკითხა ქალი.

— რასა ბრძანებთ?.. ჯერ ხომ არც კი მიმუშავია დღეს... სულ უსაქმოდ გავატარე მთელი დრო...

— იქნებ დღეს არ შეგიძლიანთ მუშაობა... მაშინ წავალ მე .. მე მაინცა და მაინც არ მინდა, რომ ჩემი სურათის ხატვა თქვენს სამძიმო შრომად გადაიქცეს...

— რასა ბრძანებთ... თქვენი სურათის ხატვა განა შეიძლება ვისმესთვის სამძიმო იყოს?.. ცოტა ჩამოვჯექ, რომ ზოგი ფერადი უფრო გავარკვიო... მე მგონი დიდი რამ სურათი უნდა გამოვიდეს... ჯერ არ მქონია მე ასეთი შემთხვევა...

ქალმა შენიშნა სამსონის ღელვა და წასვლა დააპირა.

— არა... გამოცოცხლდა სამსონი, — მოითმინეთ... ერთი ნახევარ საათი კიდევ... მე შევუდგები საქმეს...

ტილოსთან მივიდა და მუშაობა განაახლა.

ხუთი წუთი.

ღმერთო, რა გრძელია ეს დრო!.. კარგი იქნებოდა, რომ წუთები დაეპატარავებინათ.

სამსონი ხედავდა, რომ არა გამოდიოდა რა მისი კალმიდგან, ფერადები თითონვე ერეოდა და ტილოზედაც სულ სხვა, რაღაც მომაბეზრებელი ფერები გამოდიოდა. მას არასოდეს არ მოსვლია ტილოზე ბრაზი, მაგრამ ეხლა დიდს სურვილს გრძნობდა, რომ აეზიდა იგი მალლა ჩარჩოებიანად და გამეტებით დაენარცხებინა ძირს, ფეხით გაეთელა.

ან განა შეიძლება კაცი ისე გასულელდეს, რომ ამ ათხუნული ფერადებით მშვენიერების დახატვა, სულის მღვლეარების გამოთქმა განიზრახოს!.. რა სისულელეა... ან რატომ აქამდე არ უფიქრია ეს?.. ნუ თუ ასეთი დაბრმავება, ასეთი გარადავება ვერ შეამჩნია თავის თავს?!

ათი წუთი.

ოჰ, ეს წუთები!.. ასე გრძელს განა საქმის კაცი მოიგონებდა?.. უსაქმოთა ნამოქმედარია საათის სამოც წუთად დაყოფა...

და რაც უფრო ემატებოდა წუთებს წუთი, ერთი ათად ირეოდა სამსონის სისხლი, ერთი ათად ეზრდებოდა ფერადების უკმაყოფილება.. მას კი, სწორედ იმ ხელზე, რომელიც ასე უშნოდ და უსაქმოდ ატოკებს კალამს, მისჩერებოდა ორი პროექტორი ვნებისა, ორი რენტგენის სხივი, რომელიც ასე აშკარად ხდიდა ქალისათვის მისი გულის ტრფიალს...

რა უბედურებაა!.. ოთახში მხოლოდ ორნი იყვნენ, მხოლოდ ორნი და ასე ჩუმად, ასე უხმოდ შესცქერიდნენ ერთმანეთს! რა სისულელეა მხატვრობა, რა სასაცილო!..

სავარძელზე ოდნავ გადახრილიყო. აბრეშუმის დარაბებს ვნების ზვავები მოსწოლოდნენ მკერდზედ. დეკოლტეში ვნებით გაჟიებული გული რძის ფერად აწეულიყო და რგვლად, უნასკვლად უერთდებოდა მოღვრილს კისერს. მშვიდად სუნთქავდა. და ამ სუნთქვასთან სამსონი საოცნებოდ ქანაობდა ზღაპრულ ჰაშაკში.

ვით ცთომილი ვარსკვლავი—გაშტერებით მისჩერებოდა სამსონს თვალების ზღვა...

ბაგენი?.. რა ფერადი, რა კალამი გადაიღებს მათ ამ მშრალ ტილოზე... განა ეს პირუტყვი ფერადები შესძლებენ ამას?!

და იჯდა იგი დაჟინებით, ჩუმად, თითქოს განზრახული აქვს. რადიკალურად გამოსცადოს სამსონის ნერვები. ხან ღიმი დაჰკრავდა ნიაფივით სახეზე—ალბათ თა-

ვის თავს თუ წარმოიდგენდა ტილოზე გადატანილს და სიამოვნებისგან იღიმებოდა... რატომ მას კი არ უნდა ჰქონდეს უფლება დასტკბეს თავისი სიმშვენიერით!..

ეს კი სამსონზეა დამოკიდებული... ჰმ! სამსონი ეცდება მთლად შემოიკრიბოს თავისი სასიცოცხლო ძალები და შესძლოს სურათის შესაფერად შესრულება. მხოლოდ ეს არის, რომ ეხლა არ შეუძლიან მუშაობა. ეზარება. არა, არც ეზარება. პირიქით, ასეთი ენერგია არც კი ჰქონია სხვა დროს... თუ გაცივდა სადმე და ავადაა — მაგრამ სად გაცივდებოდა, რომ ეს რამდენიმე დღეა არსად გასულა, სულ რაღაც შფოთაში გაატარა, მოძრაობაში... და უკვირდა, რომ დაბრახიელი სამსონი გიმნაზიელის მდგომარეობას განიცდიდა.

ოჰ, ვინც ეტყვის თუ რას ფიქრობს ეხლა ეს ქალი... ვინც იმის გრძნობას გააცნობს — იგი ბედნიერ აღამიანად აქცევს სამსონს... ან... რა საჭიროა სხვა ვინმე... განა თითონ სამსონმა არ იცის?... რამდენ ქალს გასცნობია თავის სიცოცხლის გზაზე და რაღა სხვისა სწავლა სჭირია... რას იფიქრებს? ქალია... თუმცა ქმრიანია, მაგრამ, როდესაც ამ მუნჯ სურათების ყრილობაზე იგი tête-à-tête არის ვაეთან...

თავი მაღლა აიღო და წუთით თვალეზი გაუსწორა.

— უკაცრავად... თუ შეიძლებოდეს თავი ცოტა მაღლა... უთხრა, მაგრამ ისეთი გაბზარული, ყრუ ხმით, რომ ქალმა თვალეზი დააშტერა გაკვირვებით.

— აი... ასე... მივიდა სამსონი ახლოს, ხელი აიღო მისი, ვითომ მართლა გასწორებდა სურს ჰოხისა, მაგრამ მოულოდნელად გადააწვინა თავის მკლავზე და მიიკრა მკერდზე...

და რომ დისონანსი არ შეეტანა ქალს სამსონის გრძნობათა აკორდებში — ტუჩებით დაუბეჭდა მთრთოლავი ბაგე...

თამამად, ვით მოთამაშენი სკეტინგ-რინგის ხეივანებში, თანხმობით შესცურდნენ კოცნის ჩრდილებში...

— მე შეგონა რომ ეს სიურპრიზი შენთვის დიდად გასახარი იქნებოდა...

— დიდად გასახარიც არის, მაგრამ...

— რა?..

— არა... მშვენიერი სურათია... დიდებული... ვერც კი წარმოვიდგენდი, რომ ბ-ნი სამსონი ასეთი ნიჭის პატრონი იყო... თუმცა მინახავს მისი სურათები, მომწონებია კიდევ, როგორც ხელოვნების შედეგები... მაგრამ ეს სურათი ყოველგვარ მოლოდინს აჭარბებს...

— ხო და მაშ რილას უკმაყოფილო უნდა იყო...

— მე არა ვარ უკმაყოფილო...

წუთით ჩრდილი მიადგა სახეზე. გაიარა მივიდა სურათთან და დააკვირდა.

— წუხელის ყველანი აღტაცებაში მოვიდნენ... თანაც შენმა გაკვირვებამ უფრო მეტი ცნობის მოყვარეობა აღუძრა სტუმრებს. . სანდრო აღტაცებაში იყო, ყველას უამბობდა მხიარულად როგორ მოვაწყეთ შენს უჩუმრად, რომ შენი დღეობისთვის ასეთი საჩუქარი მომეძღვნა შენთვის... მხატვარმა არაჩვეულებრივად შეასრულა თავისი საქმე...

— ჰმ... მართლაც რომ მშვენიერებაა...

ქალის სხეულივით რბილს, ძვირფას ტყავებში იკარგებოდა ტანი, მხოლოდ მკერდი და თავი მოსჩანდა როგორც მობანავე გედისა...

თავმოყვარეობა და სიამაყე გოროზად უვლიდა მთელს სხეულში, რომ ასეთი დიადი რამ, თვით დედანი ამ სურათისა მისია, მისი საკუთრება.

ის შესცქეროდა მათრობელა თვალებში, ღიმილი რომ დაჰკრთოდა, აწამებული საითკენღაც მიიწევდა, თითქოს აღარ სურს ჩარჩოებში ყოფნა და ვისიმე მკერდზე მიწებება სწყურიან... გულიც აშკარად ერხეოდა, ისე შემოსკიმოდა ხალათი მკერდზე... ანთებული საფერთქლები მოძრაობდნენ, სუნთქავდნენ და შუბლზე რალაც ნისლი, სიტკბოების ფერები დასთამაშებდნენ...

რევაზი შესცქეროდა სურათს და თვალს ვერ აშორებდა მას. იგი გრძნობდა მშვენიერებას ხელოვნებისას და მის განცდაში ეხვეოდა, იმოსებოდა.

მის წინ სადა ჩარჩოებში და სუბუქ ბეწვებში ტივტივებდა ქალის ბიუსტი როგორც კუნძული. რამდენი გიჟური წუთები გაუტარებია მასთან ასე თავგამოდებით, რომ ეღიმება ეხლა. რამდენჯერ დახუჭილა ეს თვალები უაღრეს ბედნიერების განცდაში, ჟრუჟოლაში... რამდენჯერ გაუფერმკრთალებია ეს მკერდი ქარვამდე განუწყვეტელი ამბორით... ეხლა ის ისევ ისეთი მიმზიდველი, ისევ ისეთი ქალწული მოძრაობით ეძახის მას, იხმობს...

და მთელი სურათი რალაც საკმევლისებური ნისლით ორთქლავდა, მოძრაობა ემჩნეოდა ყოველ ნაკვთს...

რევაზი გრძნობდა, რომ ეს არ იყო ჩვეულებრივი სურათი, ჩვეულებრივი პორტრეტი, რადგან მასში რალაც იღუმალი, ფარული სულიერი ნახაზობა იყო ჩართული. რა ნახაზობა იყო იგი—ვერ გამოერკვია, თუმცა კი აშკარად გრძნობდა, რომ იგი უეჭველად საერთოდ ადამიანის ერთ ერთ განცდას, ერთ ერთ მდგომარეობას გამოხატავდა, რომელიც ასე განუმეორებლად, ასე თავისებურად აღბეჭდილა ნინოს სახეზე, მის ბაგეთა მიდამოებში...

აზროვნება შეუფერხდა და რაღაც ნიავემა შეარხია ქველი მის ძარღვებში. ეს ნიავე სურათიდგან წამოვიდა, მისი სუნთქვის მზგავსად და თბილად, მორფის მხამად დაუარა ტანში.

— მშვენიერი ხარ, ჩემო ნინო... მშვენიერი... წაილულლულა რევახმა და ჩაიხუტა გულში ნინო, თითქოს ვინმე ართმევდეს მას, თითქოს ეთხოვებოდეს სამუდამოდ...

...
 ორი კვირაა, რაც რევახის გრძნობამ გაარღვია გონების ზღუდეები და სიმშვიდის ველებს დააშორა იგი. ორი კვირაა, რაც ნინოს სურათი მის წინ არის დაკიდული პირზე ღიმილთ და თვალებზე ვნებიანი ხაზებით. მისი სული აშრიალდა ზაფხულის ტყესავით. შორს, მისი გრძნობების ჰორიზონტზე, ქაობებში ფუთფუთი დაიწყო მიძინებულმა ელამმა იჭვიანობამ და ფერმკრთალი ლანდები გამოეხმაურნენ გარშემო.

— რა გემართება, რევახ?... ორი კვირაა მე შენს სახეზე ღიმილი არ მინახანახეს... ვნება აგეშალა, ხან გიყს ემგზავსები...

ჰმ!... ორი კვირაა ასეთი ცვლილება ნახა რევახში და აქამდე არ შეკითხებია, თითქოს არც კი ამჩნევდა. მაშ ნინო კი წინანდელი ნინოა? არა, ეს ის ნინო არ არის, რომელსაც მისი სახის უბრალო ნაღველიც კი ასე აშფოთებდა, ასე აღელვებდა. ყველამ შენიშნა რევახის ცვლილება. ცხადია, ნინოც შენიშნავდა, მაგრამ რად იყო აქამდე ჩუმად?..

ნუ თუ ამის პასუხს არ ეუბნება მას სურათი ნინოსი, რომლის თმებში მიზნედილი ვნება ასე ჩაქსოვილა ვით მატარებლის ბოლი ხშირ ტყეში?!

— რად დაჩუმდი?..

— არა, ჩემო ნინო... მე რაღაც ცუდათ ვარ ამ ბოლო დროს... საღამოზე სიცხეს გავიზომავ... მე არ მინდოდა შენ გაგეგო, რომ არ შესწუხებულიყავი... მაგრამ არაფერია... ოოხხ... ამოიოხრა და გაიარა.

— დღეს სხვათა შორის მხატვარი სამსონი შემხვდა ქუჩაში... ძალიან გაეხარდა ჩემი დანახვა... მითხრა, სულ იმის ფიქრში ვიყავი ან შენ შეგხვედროდი ან რევახსო... ჩემი ნახატის ნახვა მომწყურდა... ნება მომეცით თქვენსა მოვიდეთო ..

— ხომ სთხოვე...

— როგორ არა... შემოვივლიო...

— ჰმ... „სხვათა შორის“... „სხვათა შორის“... ეს სიტყვები რომ წარმო-სთქვა, თითქოს სცდილობდა დაენახებინა რევახისთვის, რომ მართლაც სხვათა შორის მოიგონა ეს ამბავი...

— მკითხა, სად გიკიდიათო...

— მერე?

— რევაზი ჯერ არსადა ჰკიდებს მეთქი... ალბად არ მოსწონს... მოხარული ვიქნები მასთან ვიბაასო და მისი აზრი მოვისმინოვო...

რევაზი მისჩერებოდა გულუბრყვილოდ მოლაპარაკე ნინოს.

— მერე... მე რომ არც ვაჩვენო და არც ველაპარაკო სურათზე?..

— რატომ...

— რა ვიცი... სულელი ხალხია... ქება უყვართ...

— უცნაურად ლაპარაკობ...

— მე, ჩემო კარგო, სულ ასე ვლაპარაკობ... ვერავითარ ცვლილებას ვერ ვამჩნევ ჩემს თავს... შენ კი ჩამციებიხარ ეხლა, რომ ეს ორი კვირაა გამოიცვალეო...

— შენ იქნებ ვერ ხედავ...

— არც ერთს ამხანაგს... არავის არ უთქვამს ჩემთვის...

მაშ იქნებ შეცვლილმა, გონ-ამღვრეულმა ნინომ სხვაც შეცვლილად ღაინახა?.. თუ ასეა, ხომ გასცა თავი... ხომ საშინელება დატრიალდა მის თავს!..

სისხლი სახეში აუვარდა.

რევაზმა შენიშნა ნინოს სიწითლე და მიტრიალდა... ნეტავ იცოდეს მაინც რევაზმა თუ როდის უფრო წითლდება ადამიანი, როდესაც ის მართალია თუ როდესაც სტყუის იგი... ეს რომ იცოდეს, რა სწრაფად გადასჭრის საკითხს!.. მაშინ აშკარა იქნება თავზედი ხაზები სურათისა, ასე რომ. სჭრიან მის თვალებს და ისიც ასევე აშკარად იმოქმედებდა ..

— რევაზ... შენ... ნუ თუ შენ იკვირობ?..

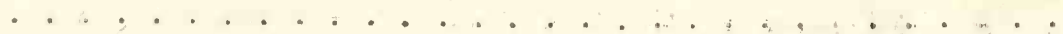
— მეც არ ვიცი რა მემართება... მეც არ ვიცი რა მომდის...

— მითხარი რევაზ... გამოსცადე შენი ნინო... მკითხე... რა გაწუხებს...

სტქვი...

წუთით შეჩერდა.

— არა .. ჯერ ვერას გეტყვი... მაპატიე... მაპატიე... და ამღვრეული სასტუმროსკენ გაეშურა...

სალამო. დაჩაღრულ ოთახში შავი ჩრდილები. ფანჯრებზე ლეჩაქნაირი ფარდები უძრავად ჰკიდია, როგორც თავჩამოხრჩობილი. სურათები ჯვარზე გაკრულემა-სავით გადმოხრილან კედლიდან. უდაბნოს სიჩუმე.

ძილის ფერ ოცნებაში გართული ნინო უძრავად იჯდა სავარძელში— ისევე

უძრავად, როგორც თვით სავარძელი. ფიქრები ისევე დაბნელებოდა როგორც ეს ოთახი და ვერ არჩევდა ვერაფერს. მისი გული გრძნობათა ჩრდილებში ჩამალულიყო, არა სჩანდა, ვერ პოულობდა მას. და ასე, ამ ბნელაში, ამ ჯურღმულში იგი ხელებს აფათურებდა, რომ ეპოვა გამოსავალი, დასაწყისი აწეწილი ხაზებისა, მაგრამ უძრავ კვანძებში და რგოლებში, მათს განუწყვეტელ მოძრაობაში იგი იკარგებოდა, ირეოდა.

აი ესლა, ამ წუთს ზარი დაჰრეკს. უნდა მოვიდეს სამსონი — მისი ასანთი, მისი რაინდი.

რად?... რისთვის?..

განა რევაზი, მასავით რომ არის ჩაფიქრებული სურათის წინ თავის კაბინეტში, დასთმობს რასმეს?... მერე რა შხამიანი ენა აქვს, რა მკბენავი!... ვის არ დასუნთქავს მისი სიტყვა და ღიმილი, რისხვით გამოწვეული!..

დასთმოს რევაზი? დასთმოს ადამიანი, რომელთანაც იგემა სიყვარულის პირველი სიტკბოება, რომელთანაც გაიარა ცხოვრების გზა. ასე ხანმოკლე, მაგრამ ასეთი ფეროვანი .. ვერა, ვერ დასთმობს... დე, სამსონმა იაროს მასთან და მოითხოვდეს მისგან შესაფერ პასუხს... იგი ჩაიკლავს გულში ამ ღიძს გრძნობას და სამსონს აიძულებს მოშორდეს მას...

მაგრამ ერთი რამ აინტერესებდა ნინოს. მას ვერ გაეგო საიდან დაიბადა იქვი რევაზისა, რა გახდა მიზეზად მისი შფოთვისა. აქ იგი ვერაფერს ვერ ასკვნიდა, ვერაფერს ვერ არკვევდა, ვერ ხედავდა იგი თავის სურათში რამეს საამისოს და ან სურათმა განა რა უნდა უთხრას ისეთი? იგი კმაყოფილი იყო სურათისა, რადგან ხელოვნურად არის შესრულებული, უდარი, მაგრამ განა ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშმა ადამიანს გონჯი, კუზიანი აზრები და გრძნობები უნდა აღუძრას!? მაშ რამ გალესა რევაზის გონება, რა იცის?

თითონ, თვით ნინომ კი იცის?..

ისე გმირულად, სრულიად მოულოდნელად დაეკონა მკერდზე... არა ახსოვს რა მას — გრძნობდა მხოლოდ, რომ რალაც უდიდეს სიმბურვალისგან იგი გალხვა, როგორც მავთული და რეზინისავით მოიქნა, დარბილდა მისი სხეული სახსრებში... იგი გრძნობდა მხოლოდ ხავერდის კოცნას ტუჩებზე, მკერდზე, ხელებზე, ასე რომ ეწებებოდა, ებოდა. ახსოვს მხოლოდ, რომ რალაც იღუმალმა, უძლევს ძალებმა იგი აიტაცეს საოცნებო ლიფტით მაღლა, მაღლა, მდუმარე ღრუბლებში და იქ ვნებით დაორთქლილი ტუჩები და სხეული ვიღამაც დაჰკოცნა, ვიღაცამ დასრისა ძალუმად...

და მთვრალი, დათენთილი, როგორც აბრეშუმის ნაქსოვი, იგი დაბრუნდა.

შინ... მას აქეთ სულ ბრუნაშია იგი, თითქოს ოპიუმის ზანტი ოშხივარი უვლიდეს ტანში...

რა ჰქნას, როგორ შეაჩეროს კარზე მომდგარი უბედურება!...

რევაზი იქვიანი გამოდგა. სრულიად უმიზეზოდ დაიწყო მისი ეს ავადმყოფობა. უმიზეზოდ, რადგან ნინომ რამდენჯერმე გადააქოთა მთლად განვლილი დრო და ვერა ნახა რა ისეთი, რასაც იქვის აღძვრა შეეძლოს. ნინოს არც უნახავს მას აქეთ სამსონი. სურათი კი უფრო მუნჯია, ვიდრე ის კედლები, რომლებიც მოწმენი იყვნენ მისი ლალატისა. ცხადია, უმიზეზო იყო რევაზის ცვლილება, ავადმყოფური. ვერ მიმხვდარიყო რევაზის იქვიანობის მიზეზებს და მით უფრო სურდა მოსულიყო სამსონი, რომ ლაპარაკში მაინც გაეგო რამე.

ყრუდ გაისმა ზარი, როგორც გაპარტახებულ სასახლეში კარის ხმაური. ნინო ზმორვით წამოდგა და ელექტრონის ღილისკენ წაიღო ხელი. წუთიც და სიბნელემ ფანჯრებისკენ დაიხია.

— მობრძანდიო!.. მიიწვია.

ცეცხლის მფრქვეველი თვალები და ღიმილის წამები ტუჩებზე... გოროზი სვლა...

— დაჯექი.. თ... მიიწვია სავარძელზე.

რევაზსაც დაუძახეს.

— მე გაახელით, რომ ჩემი სურათის ბედი გავიგო და თქვენს საერთო აზრიც მოვისმინო.

ნინომ მიატოვა ისინი.

— უნდა გითხრათ, რომ სურათი ხელოვნურად არის შესრულებული...

— არის ხოლმე ხელოვანის ცხოვრებაში წუთები, როდესაც მთელი თავისი სიძლიერით გამოჩნდება შემოქმედება და აღტაცება.. გაქანებას აღარ აქვს საზღვარი... ფერადები, სხვა დროს, რომ მათ შერჩევაში ვწვალობთ, თავისთავად იქმნებიან... მაჯა მხოლოდ ემორჩილება რალაც სტიქიურ ძალას... და ამნაირ არაჩვეულებრივ წვის შემდეგ შენ თითონ გიკვირს თუ როგორ მიხვდი და ესა თუ ის ფერი ასე ლამაზად როგორ შეუფარდე სინამდვილეს... ეს იშვიათად ხდება ჩვენს ცხოვრებაში ასე ღრმად, ასე სრულად... იშვიათია ქარიშხალი ისეთი, რომელიც ტაიფუნით დაივლის არე-მარეში... იშვიათია მიწის ძვრა ისეთი, რომელიც სულ ძირიანად აბრუნებს ცხოვრების სახეს... ასევე იშვიათია ხელოვანის ცხოვრებაში წუთები სრული, კვშმარტი შემოქმედებისა... ჩემი სურათი, თქვენს განკარგულებაში რომ არის, სწორედ ასეთს არა ჩვეულებრივ შემოქმედების პროცესში შეიქმნა. ის სურათი ჩემი ნაწილია, ჩემი იშვიათი აღტყინების, იშვიათი დნობის ნაყოფია და... დარწმუნებული ვარ არ გაგიკვირდებათ, რომ მისი შეხედვა მომენა-

ტრა... თანაც ადგილი, სადაც ის სურათია დაბინავებული, ხალხი, რომელიც მას შესტკერის მულამ—ისევე მაინტერესებს, როგორც აინტერესებს მშობლებს ის ოჯახი, რომელიც იმათ ერთად ერთს შვილს მიიბარებს...

— მე დარწმუნებული ვარ, რომ ეგ სურათი იშვიათი ნიმუშია მსოფლიო მხატვრობაში... და ვგრძნობ როგორი სამძიმო იქნება თქვენთვის, რომ ეგ სურათი თქვენს ოთახში არ არის...

— დიახ... ეს უდიდესი უბედურებაა მხატვრის ცხოვრებაში, რომ იგი იძულებულია ასე მოიქცეს... არის ხოლმე შემთხვევა, როცა საკუთარ თავს აღარ ენდობი და იქვი გეპარება შენს ნიჭიერებაში... ამ დროს საშინელებაა პირდაპირ ჩვენი ცხოვრება, მოწამლული... ხან მზად ხარ მთელი სახელოსნო ცეცხლს მისცე, გაანადგურო... მაგრამ, როდესაც შენი იშვიათი შესრულება შენთან არის — ასეთი წუთები უნაყოფოა და უშედეგო... მეტადრე თქვენი მეუღლის სურათი...

„თქვენი მეუღლის“... ძლივს გაბედა ამ სიტყვების წარმოთქმა. რა გამოეპარება მულამ ფრთხილს და დაკვირვებულს რევაზს!...

— ერთი მითხარით, ბ-ნო სამსონ... შეგიძლიანთ თქვენ დახატოთ მაგალითად მუხა ქარიშხლის დროს და ნამდვილად კი არ გენახოთ იგი იმ წუთს... საერთოდ ვიტყვი, შეგიძლიანთ გამოხატოთ ისეთი მდგომარეობა სულიერი, რომლის გამომეტყველება, ასე ვსთქვათ, გარეგანი, გამოხატვა არ გენახოთ არას დროს?..

— რასაკვირველია არა... მაგრამ ხშირად რომელიმე ასეთს შთაბეჭდილებას ჩვენ შეუმჩნევლად ვიხსომებთ, ხოლო იგი შემოქმედების დროს გამოჩნდება ხოლმე.

— მაგრამ ხომ მაინც ნანახი უნდა გქონდეთ...

— რასაკვირველია... მაგალითად შიშის გამოსახვა, გამოთქმა ძნელია და არც შეიძლება; თუ არ შეისწავლე... არამც თუ საერთოდ—ინდივიდუალურადაც კი, რადგან ყოველი პიროვნება თავისებურად გამოსთქვამს ყოველ განცდას...

აა! ტყუილად კი არა სთქვა რევაზმა, რომ მხატვრები სულელი ხალხია... რომ იცოდეს სამსონმა რაშია საქმე, ხომ არც ერთ წუთს არ დაეთანხმებოდა!... მაგრამ—არ იცის... იღბალიც ეს არის სწორედ, რომ სამსონის წინდაუხედაობამ რევაზის იქვები გაამართლა.

იღბალი? ნუ თუ გასახარია ის, რაც რევაზმა დაინახა ეხლა? რევაზმა ტკივილი იგრძნო გულში, ღრმა ტკივილი.

— წამობრძანდით... მოულოდნელად წამოდგა რევაზი და გაიწვია მხატვარი.

— მე სწორედ მაგას ვიძახდი ყოველთვის, რომ არ შეიძლება ტილოზე გადმოტანა იმისი, რაც არ მინახავს... მაგალითად ჩემი სურათის დახატვის დროს რა-

მკაცრად განცდის გამოსახვა თუ გსურთ—ჩემს სახეზე უნდა ნახოთ, რომ ტილოზე ნამდვილი ჩემი სურათი იყოს...

კაბინეტში შევიდნენ. სამსონს ეუცხოვა რევაზის უცნაურება. დაკითხვა, თითქოს გამომძიებელი ჩვენებას ართმევდეს, მოულოდნელი მოძრაობა...

რევაზმა გამსჭვირვალე კაბას გადასწია და უკან დაიხია. ორივენი სდუმდნენ კარგა ხანს.

ორივენი შესცქეროდნენ სურათს უხმოდ, ცალ-ცალკე თავის ფიქრებში, საკუთარ განცდაში წასული. რევაზი ხშირად გადახედავდა სამსონს, თითქოს სურს დაიჭიროს მისი სახის კუნთების კრთომა, გამოხედვა. სამსონი კი შესცქეროდა უძრავად, გათანგვით, როგორც ბუდას მლოცველი, რამ სასწაულს რომ მოეღოს.

ჰმ!.. ნაცნობი ღიმილი, ის ნათესაური იერი... ახ, რა ლამაზი, რა ვნებიანი იყო ნინოს გამოხედვა!.. ღიმილი, ასე რომ ჩაჰქარგოდა მთელ მის სახეს... ეს ის ღიმილია, ცოფისავით რომ დაბნიდა იგი, მის მკლავზედ რომ ესვენა და შესცქეროდა მას... ეს ის ტუჩებია, მისკენ რომ იწვევენ საამბოროდ... მკერდი ფერფერით რბილი, სუბუქი, ასე რომ დაათრო სამსონი, ასე რომ გააღწო... ღმერთო, რა წუთები იყო, რა წუთები!.. ეხლა, ეხლა ისევე ჰფეთქავს, ირხევა, რომ მიკიდეს სამსონი და ჩაეკონოს, დაეუფლოს... ეხლა, ეხლა...

დარეტიანებულისავით შეინძრა სამსონი და მარცხნივ მიიხედა, საიდგანაც ორი გაღვიებული რკალი შესცქეროდა მას, თავზე ხელი გადისვა და ამოიოხრა.

— გამოერკვიეთ?.. მძიმედ შეეკითხა რევაზი.

სამსონი მიხვდა ყოველივეს. ეხლა, ამ წუთიერი თავდავიწყებიდგან რომ გამოერკვია, მან იგრძნო რომ სურათში ბევრი ისეთი რამ გამოჰრევია, რაც მას სამუდამოდ გადამალული უნდა ჰქონოდა მიუვალ ადგილს. ეხლა გაიგო სამსონმა აზრი რევაზის შეკითხვებისა და იგრძნო, რომ გასცა თავი და გასცა ისე, რომ უკან დასახევი გზა აღარ სჩანდა. ეს იმ ნინოს სურათია, რომელიც მის მკლავზე ესვენა ცეცხლმოდებული, გიჟი, და არა ის, რომელიც გულუბრყვილოდ შესცქეროდა სავარძლიდგან მხატვარს... ეს ვერ შენიშნა გატაცებულმა სამსონმა და ვერ აიცილინა თავიდან...

— ჰა?.. უაზროდ შეეკითხა სამსონი.

— დიი-აახ... მოკლედ, და მტკიცედ უპასუხა რევაზმა.

და წუთით გაჩერდნენ ერთმანეთის წინ, როგორც სარკესთან. ერთმანეთს შეხედეს გამეტებით, როგორც ორმა მეტოქემ, პირველად რომ შეხვდებიან ერთმანეთს რევაზის შემდეგ. რას ფიქრობდნენ?.. უძრავად იდგნენ და შესცქეროდნენ თვალებში. ერთმანეთი იცნეს, მაგრამ როგორ უნდა მოჰქცეოდნენ ერთმანეთს ამიერიდგან; ან როგორ გადასწყდებოდა ნინოს ბედი—აი რის გამოსარკვევად

დააკვირდნენ ერთმანეთს. იგრძნეს კი რომ ორივენი ამაყნი იყვნენ, მტკიცენი და თამამნი...

შუა ღღე. მზე ისეთი თავისუფალია და ნათელი, როგორც ბავშვის თვალები. ცა გათანგული ტბის კანისავით გალურჯებულია და სახილგან ყოველგვარი ლაქა განუშორებია. იგი საზეიმოთ მოკრიალებულია და მისი გვირგვინიც ღიადად ბრწყინავს, როგორც ძვირფასი თვალი მშვენიერი ასულის მკერდზე. ცეცხლი და ვნება თავალებით დასწაფებია დედამიწის გულმკერდს და ენერგია გახლებულია სისხლის ჩანჩქერით. გამთბარი ნერვი იზმორება და განცდისაკენ იჭიმება ასათრთოლებლად, ოფლიანი გონება სრულიად დამონებია გულს, ოცნებას— ისევე მრავალსახიანს, როგორც თვით მზე—და იზლაზნება იგი გაბედულად ამოძრავებულ მკლავის-ქვეშ.

სამსონის სამუშაო ოთახში მზეს ბალეტი აქვს. ხალებით მორთულს ესტრადაზე, ხავერდის რბილ ბალიშებში გველივით გაწოლილა ქალი, თმა გაშვებული, შიშველი. გამსჭვირვალე საბანით განუზრახავს დამალვა რგვალი სხეულის, მაგრამ საბანს ვერ მიუღწევია ამ მიზნისთვის, რადგან ტანი უფრო რგვალი, უფრო მიმზიდველი ხდებოდა. ვიღაცას იწვევდა სიტკბოებით მისი იშვიათი მკერდი, ასე რომ ჰფეთქავდა, თითქოს ეს არის ეხლა მოსწყდა ამბორი...

თავი მალლა აიღო და ჟინიანი ღიმილით წარბი შეარხია. წაბლის თმების ჩარჩოში მის სახეზე ამღვრეულიყო ეს ღიმილი და თვალებს გამსჭვირვალე წამებად დასხურებოდა.

მზის გაგიჟებული სხივები ფარდის უზორებად დასხმოდნენ ზედ და მთელი სხეული ვარდის ფერად იზმორებოდა. მზე აწუხებდა მას, მაგრამ ასე უნდა დარჩეს იგი, რადგან ასე უფრო ძლიერდება მისი სისხლი, უფრო მკაფიოდ ირხევა მისი მკერდი... იღუმალი, ქალური ძალები უფრო ნათლად გადმოსკდებიან მზით გაღიზიანებულნი. ხალებიც ისე ეალერსებოდნენ მას, რომ მათი ანარეკლი სხივები უფრო აღიადებდნენ იფანივით მოქნილ ტანს...

მას არ ეცვა ისტორიული რამ სამოსელი, თანამედროვე ქალი იყო, თანამედროვე სამოსელში შეხვეული.

თეთრ წინსათენში გამოწყობილი სამსონი თავდავიწყებით ჰფერავდა ტილოს. ის აღტაცებული იყო. წინდაწინვე დარწმუნებულია იგი, რომ ეს ახალი სურათი სამუდამოდ მოჰფენს მის სახელს ამ ქვეყნად და მხატვართა შორის მას შესაფერადგის მიანიჭებს...

„ვნების ხაზები გაზაფხულზე“— ასეთი წარწერა ექნება სურათს. ოო, ის დაანახებებს ქვეყანას, მთელს სამყაროს რომ სამსონისთანა ნიჭი იშვიათია, არა

ბუნებრივი.. ის ისე მოხაზავს გაზაფხულის ვნებიანობას აი ამ ტანზე, მაცდურად რომ გაწოლილა ესტრადაზე, ისე გამოსთქვამს ამ გზების წერტილებს, რომ უწარწეროდაც იგრძნობს ყოველი გაზაფხულის ავისისხლიანობას და უთქმელად დაითვრება, დაიკარგება. მზე, მზე შუადღისა საკმაო ცეცხლს აწვდის ამისთვის და დამდნარი მისი ძარღვებიც ფეერიულად გადიშლება სახატაზე. იგი თვით ამ ქალს დაანახევებს, რომ სურათი მისი მაზედ უფრო წარმტაცი, უფრო გიჟური იქნება, უფრო ვნებიანი და ძლიერი. მას თან არ ექნება მზე, ასე რომ აელვებს მას. სურათს კი სამუდამოდ დაჰყვება თან სხივების შადრევანი, რომელშიც ბანაობს იგი ასე ზღაპრულად.

სიჩუმე იყო და ამ სიჩუმეში იწვოდა სამსონი ფერადების ალში და დამდნარ სხივებში. და ისე იყენენ გართულნი, რომ მეზობელ ოთახში ხმაურობაც ვერ გაიგეს ან რას გაიგებდა სამსონი, რომელსაც ყურში ასე შხამიანად ჩასძახიან ფერადები, ასე გმირულად ყივის მის ძარღვებში მზე ნაზიარი სისხლი. რა ხმაურობა შესძლებს ამ შინაგან ხმების დაჩრდილვას, გადატეხვას!...

დალონებული ნინო მძიმედ ადგავდა ფეხს სასტუმრო ოთახში. ყველაფერი ნაცნობი იყო მისთვის, ისევე გაწყობილი, როგორც მაშინ, მის სურათს როცა ხატავდა სამსონი. მაშინ იგი ბედნიერი იყო, კმაყოფილი. მაშინ სულ სხვა მიზანი ჰქონდა მის აქ სიარულს. მაშინ მას რევაზი ჰყავდა საყვარელი ადამიანი.

ეხლა... იგი დაშორდა მას. ეხლა, ამ ერთი საათის წინ, ნინოსა და რევაზის შორის გათავდა ყველაფერი. ნინომ უამბო დაწვრილებით... არც ერთი სიტყვა, არც ერთი წუთი არ გაუშვია აუწერელი. იგი არ ითხოვდა პატიებას—ამის ნებას რევაზის სიყვარული მას არ აძლევდა. იგი არც ფეხქვეშ უვარდებოდა რევაზს—იგი ამაყი იყო ისევე როგორც სურათში. მას სურდა მხოლოდ გულიდგან ამოეღო ეს დარდი, ეს ამბავი ნაღვერდალივით რომ იყო შიგ. მას სურდა ეთქვა ყოველივე რაც აქამდე აწუხებდა იმ იმედით რომ ტანჯვა შეუსუმბუქდებოდა, დაავიწყდებოდა სამსონი

მაგრამ ნაღვერდალს უფრო მეტი ჰაერი მიეცა, უფრო მეტი საზრდო და უფრო დიდად გაღვივდა, გაძლიერდა. ოო, როგორა ტიროდა რევაზი, როგორ ქვითინებდა!.. რა ძნელი მოსასმენია, ღმერთო, ვაჟკაცის ქვითინი!.

სავარძელში ჩამოჯდა რომ სული მოეთქვა და მოეფიქრა რამ.

აი იქ, იმ ოთახში... ორი სამი ნაბიჯი კიდევ და ნახავს იგი თავის საკუთარ სამსონს, თავის სიმდიდრეს... ახ, როგორ შეუყვარდა ეგ წყეული, ეგ გიჟი, ეგ ბავში ეგა... ეგ ხომ ნამდვილი ბავშვია, ნიჭით მდიდარი, სახელოვანი... მორჩა. მან უნდა დაივიწყოს რევაზი. რევაზი სტიროდა, როცა ნინო ადგა და წამოვიდა... არც ერთი სიტყვა, არც ერთი შეხედვა! და ისიც წამოვიდა ისე, როგორც არა-

სასურველი სტუმარი, რომლის წასვლასაც ძლივს ეღიბება ხოლმე მასპინძელი. ნუ თუ შეიძლება ასე მალე დავიწყება თავიანთი წარსული ბედნიერებისა?

და მოვიდა სამსონთან, რათა თავისი მკერდით კიდევ ასაზრდოვოს მისი ნიჭი, მისი ოცნება, თვით იგიც... რომ ყოველთვის განუყრელად ითვრებოდნენ, ერთად იწვებოდნენ სიყვარულის ცეცხლში...

მძიმედ მივიდა შუა კარებთან და ხავერდის ფარდას გასწია ოდნავ.

და რომ დაინახა შიშველი ქალი მზის კრიალოსნებში მობანავე... რომ შეხედა სამსონის არეულს სახეს, ბედნიერი თავდავიწყებით რომ მუშაობდა... ერთი კი ამოიგმინა გულამოტანით და ქვითინით ჩაიკეცა კარებში.

ქალი წამოიჭრა ვით მობანავე ასული, ზღვის პირას ქვიშაზე მწოლი, უცნობ ვაჟკაცს რომ მოჰკრავს თვალს.

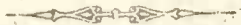
შემკრთალი სამსონი მივარდა ნინოს.

— დამშვიდდი, ნინო, დამშვიდდი... ღვთის გულისათვის, დამშვიდდი...

შიშველი ქალი ამაყად იზმორებოდა სარკესთან...

ნინო კი სტიროდა მწარედ, ქვითინებდა...

დედა ქალაქი. აპრილი. 1919 წელი.

სარდაქცის კოლექცია:

ივ. გომართელი
ს. აბაშელი
პ. ირეთელი
არ. რუხაძე
ობოლი მუშა